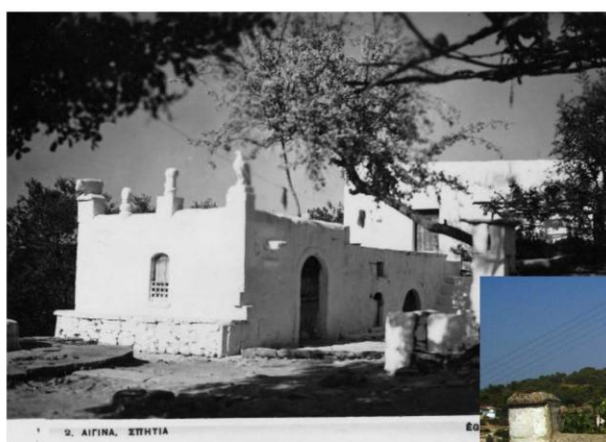

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η ΛΑΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΙΓΙΝΑΣ ΚΑΙ
Η ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΜΕ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ &
ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ ΡΟΔΑΚΗ
ΣΤΗΝ ΑΙΓΙΝΑ.»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ

ΣΟΥΛΕΪΔΗ ΜΑΡΙΑ Α.Μ 32729

ΚΟΛΛΙΑ ΑΓΛΑΪΑ Α.Μ 31848

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : ΒΙΔΑΛΗ ΙΩΑΝΝΑ

ΑΙΓΑΛΕΩ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πίνακας 1- Σχέδια.....	2
Πίνακας 2 – Φωτογραφικό αρχείο.....	3-6
Περίληψη.....	7-8
Εισαγωγή.....	9

1° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η εξέλιξη της λαϊκής αρχιτεκτονικής της Αίγινα στο πέρασμα του χρόνου.

1.1 Αρχέγονοι Αιγινήτικοι Οικισμοί.....	10-15
1.2 Βυζαντινή Αίγινα.....	16-21
1.3 Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική της Αίγινας.....	22-30
1.4 Η Αρχιτεκτονική της Αίγινας σήμερα.....	31-72

2° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Αποτύπωση κατοικίας Α. Ροδάκη στον Μεσαγρό της Αίγινας

2.1 Αλέξανδρος Ροδάκης.....	73
2.2 Ιδιοκτησιακό καθεστώς.....	73-74
2.3 Αποτύπωση 1930 σύμφωνα με το βιβλίο «Το σπίτι του Ροδάκη στην Αίγινα» των Τζούλιο Καίμη και Klaus Vrieslander.....	75-76
2.4 Σημερινή αποτύπωση.....	77-83
2.5 Αρχιτεκτονικές λεπτομέρειες κατοικίας.....	84-95

3° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Προτάσεις ανάδειξης της οικίας του Α. Ροδάκη στον Μεσαγρό της Αίγινας

3.1 Πρόταση 1 ^η	97
3.2 Σχέδια 1 ^{ης} πρότασης σε κλίμακα 1/100.....	98-102
3.3 Πρόταση 2 ^η	103
3.4 Σχέδια 2 ^{ης} πρότασης σε κλίμακα 1/100.....	104-108
Συμπεράσματα.....	109
Βιβλιογραφία.....	110
Παράρτημα	111-114

Πίνακας 1

Όνομασία Σχεδίου	Αρίθμηση
Τοπογραφικό διάγραμμα	A1
Κάτοψη υπογείου (κατοικία)	A2
Κάτοψη ισογείου (κατοικία)	A3
Κάτοψη ορόφου (κατοικία)	A4
Τομή Α-Α & Β-Β(κατοικία)	A5
Κάτοψη υπογείου (πολιτιστικό κέντρο)	A6
Κάτοψη ισογείου (πολιτιστικό κέντρο)	A7
Κάτοψη ορόφου (πολιτιστικό κέντρο)	A8
Τομή Α-Α & Β-Β (πολιτιστικό κέντρο)	A9

Πίνακας 2

Αρίθμηση	Φωτογραφία
1	Εργασίες σε σπίτι υπό κατασκευή στον οικισμό Κολώνα.
2	Το « Άσπρο σπίτι » περιοχή Κολώνα
3	Τα τείχη της Κολώνας
4	Ο Πύργος του Μαρκέλλου.
5	Μητροπολιτικός Ναός της Κοίμησης της Θεοτόκου.
6	Καποδιστριακό Κυβερνείο
7	Ευνάδειος Βιβλιοθήκη
8	Παραδοσιακή αναστήλωση πέτρινου σπιτιού
9	Δίπατο σπίτι με μία μικρή τζαμαρία και μια ξύλινη φρίζα γύρω από τη στέγη
10	Δίπατο σπίτι που σήμερα λειτουργεί σαν μόνιμη κατοικία στην περιοχή Κυψέλη
11	Δίπατο σπίτι που σήμερα λειτουργεί σαν εξοχική κατοικία στην περιοχή Μεσαγρός
12	Αναστήλωση ελαιοτριβείου σε εξοχική κατοικία στην Περιοχή Παχεια Ράχη.
13	Αλλαγή μύλου σε κατοικία στην περιοχή Πλακάκια
14	Αλλαγή μύλου σε κατοικία στην περιοχή Πλακάκια
15	Παραδοσιακή οικία στον οικισμό Πέρδικα που χρησιμοποιείται σήμερα σαν καφετέρια
16	Παραδοσιακή οικία στον οικισμό Πέρδικα που χρησιμοποιείται σήμερα σαν καφετέρια
17	Νεοκλασική κατοικία στο κέντρο της Αίγινας.
18	Νεοκλασική κατοικία στο κέντρο της Αίγινας.
19	Παράθυρο σπιτιού με ίσιο υπέρθυρο.
20	Μεσαγρός. Η κάτοψη και η τομή του παραθύρου του σπιτιού της εικόνας1.
21	Μεσαγρός. Παράθυρο σπιτιού με ίσιο υπέρθυρο που σχηματίζει ένα τρίγωνο.
22	Μεσαγρός. Παράθυρο μονόφυλλο με πουρένια πλαίσια και ίσιο

	υπέρθυρο
23	Παράθυρο σπιτιού στον οικισμό Λαζάρηδες
24	Παράθυρο σπιτιού στον οικισμό Μεσαγρός
25	Μεσαγρός. Παραθυρόφυλλα χωρίς κάσα και με καμπύλο υπέρθυρο.
26	Παράθυρο και πόρτα σπιτιού στον οικισμό Σφεντούρι
27	Κάτοψη μονόφυλλης πόρτας με θυρίδα στο λαμπά της, (όπου θ η θυρίδα).
28	Μεσαγρός. Κοφτή πόρτα με ίσιο υπέρθυρο
29	Μεσαγρός. Κοφτή Πόρτα με τοξωτό υπέρθυρο.(όπου θ η θυρίδα)
30	Μεσαγρός. Πόρτα με ξύλινη αμπάρα χωνευτή στον τοίχο. (όπου α → στάτες, β → η βάθυνση και γ → η θήκη)
31	Αυλόπορτα στην Αίγινα.
32	Αυλόπορτα στην Αίγινα
33	Αυλόπορτα στην Αίγινα
34	Αυλόπορτα στην Αίγινα
35	Αυλόπορτα στην Αίγινα
36	Αυλόπορτα στην Αίγινα.
37	Αυλόπορτα στην Πέρδικα
38	Αυλόπορτα στην Αίγινα.
39	Μεσαγρός. Μονός και διπλός σταμνοστάτης
40	Μεσαγρός. Εικονοστάσι σπιτιού
41	Έπιπλά σπιτιού από τον οικισμό Τζικηδες
42	Μετατροπή ελαιοτριβείου σε εξοχική κατοικία στην Περιοχή Παχειά Ράχη, διατηρώντας όμως το λαϊκό χαρακτήρα του εσωτερικού
43	Μετατροπή ελαιοτριβείου σε εξοχική κατοικία στην Περιοχή Παχειά Ράχη, διατηρώντας όμως το λαϊκό χαρακτήρα του εσωτερικού
44	Μετατροπή ελαιοτριβείου σε εξοχική κατοικία στην Περιοχή Παχειά Ράχη, διατηρώντας όμως το λαϊκό χαρακτήρα του εσωτερικού
45	Παράθυρο με νεροχύτη σπιτιού στον οικισμό Μεσαγρός.
46	Νεροχύτης – νιπτήρας σπιτιού στον οικισμό Ασώματος.
47	Αναστήλωση παραδοσιακής κατοικίας στον οικισμό Μεσαγρό.
48	Τζάκια από σπίτια των οικισμών της Αίγινας
49	Τζάκι από ένα πατητήρι στον οικισμό Βαγία

50	Τζάκι γωνιακό από το μετόχι της Χρυσολεόντισσας.
51	Χτίσμα με έντονη επεξεργασία στον οικισμό Σφεντούρι
52	Αποτύπωση των Τζούλιο Καϊμή και Klaus Vrieslander
53	Νοτια οψη
54	Βορινη οψη
55	Τομη
56	Αεροφωτογραφια θεσης ακινητου
57	Τοπογραφικο διαγραμμα
58	Αποτύπωση υπογειου
59	Αποτύπωση ισογειου
60	Αποτύπωση ορόφου
61	Τομή ισογείου των Τζούλιο Καϊμή και Klaus Vrieslander
62	Τομή ισογείου των Τζούλιο Καϊμή και Klaus Vrieslander
63	Κουζίνα κατοικίας, σύμφωνα με το βιβλίο «Το σπίτι του Ροδάκη στην Αίγινα» των Τζούλιο Καϊμή και Klaus Vrieslander
64	Χρωματική αποτύπωση της κατοικίας όπως αυτή προέκυψε από τις πρώτες μας επισκέψεις στον χώρο
65	Το φουρνόσπιτο της οικίας
66	Ο φούρνος
67	Ο περιστερώνας, φωτογραφια του 1970
68	Ο περιστερώνας το 2007
69	Ο περιστερώνας το 2007
70	Το πηγάδι του σπιτιού
71	Φωτογραφια της οικίας το 1970
72	Διακοσμητικο στοιχειό στις γωνίες της ταρατσάς του ορόφου
73	Τα τέσσερα στοιχεία. Χρόνος- Τύχη- Κακό- Ειρήνη
74	Φωτογραφία του σπιτιού
75	Το περιστέρι (σύμβολο της Ειρήνης)
76	Λεπτομέρια στα παράθυρα
77	Λεπτομέρια στην πόρτα του ορόφου
78	Προεξοχή στον τοίχο για γλάστρες
79	Διακοσμητικό στοιχείο
80	Χρωματική κατοψη κατοικίας

81	Κατόψη υπογείου
82	Κατοψη ισογείου
83	Κατοψη ορόφου
84	Τομες
85	Χρωματικη κατόψη πολιτιστικου κεντρου
86	Κατοψη υπογειου
87	Κατοψη ισογείου
88	Κατοψη ορόφου
89	Τομες

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΣΧΟΛΗ ΣΤΕΦ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΛΑΪΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΙΓΙΝΑΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΜΕ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ & ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ
ΡΟΔΑΚΗ ΣΤΗΝ ΑΙΓΙΝΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ

ΣΟΥΛΕΪΔΗ ΜΑΡΙΑ Α.Μ 32729

ΚΟΛΛΙΑ ΑΓΛΑΪΑ Α.Μ 31848

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΒΙΔΑΛΗ ΙΩΑΝΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της εργασίας μας είναι να παρουσιαστεί η εξελικτική πορεία της λαϊκής παραδοσιακής αρχιτεκτονική της Αίγινας, χρησιμοποιώντας ως κύριο παράδειγμα την οικία του Ροδάκη στο Μεσαγρό. Στο πρώτο μέρος της εργασίας κάνουμε μία ιστορική αναδρομή στην αρχιτεκτονική του νησιού. Η Αίγινα αρχίζει να κατοικείται ήδη από τα προϊστορικά χρόνια, με συνεχείς οικισμούς στην περιοχή του λόφου της «Κολώνας». Σε μία από τις κυριότερες φάσεις του οικισμού, συναντάμε ένα πρώτο τύπο σπιτιού, τη Λευκή Οικία. Με το πέρασμα των χρόνων, η κατοίκηση εξαπλώνεται σε ένα μεγαλύτερο κομμάτι του νησιού. Για το κτίσιμο των σπιτιών χρησιμοποιούνται υλικά από το εγχώριο περιβάλλον προσαρμόζοντας τις τεχνικές δόμησης με βάση τη γεωμορφολογία του φυσικού τοπίου. Οι τύποι σπιτιών που επικρατούν είναι δύο, σπίτι με πατάρι και το δίπατο σπίτι. Επίσης πολύ χαρακτηριστικά κτίσματα της περιόδου είναι τα φουρνόσπιτα, τα πατητήρια, τα αλώνια, τα λιοτριβία, οι ανεμόμυλοι, τα πηγάδια κ.α. Στα νεώτερα χρόνια με την παρακμή της λαϊκής αρχιτεκτονικής εξαιτίας διαφόρων κοινωνικοπολιτικών συγκυριών, οι ανάγκες για φθηνή και γρήγορη δόμηση οδήγησαν στην επικράτηση νέων τύπων σπιτιών που κάποιες μόνο φορές συνδιάζαν το παραδοσιακό στοιχείο.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας γίνεται αναλυτική αναφορά στην οικία του Ροδάκη, στην περιοχή του Μεσαγρού, στην Αίγινα. Το οίκημα αυτό αποτελεί μία ιδιαίτερη έκφραση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του τόπου, καμωμένη από τον

προσωπικό μόχθο και γούστο του ιδιοκτήτη. Η οικία αποτελούνταν από τέσσερις βασικούς χώρους και δύο βοηθητικούς. Τόσο στους εξωτερικούς όσο και στους εσωτερικούς χώρους, συναντούμε διάφορα διακοσμητικά αρχιτεκτονικά γλυπτά που προσδίδουν έναν ιδιαίτερο συμβολικό χαρακτήρα.

Στο τελευταίο κομμάτι της εργασίας παραθέτουμε την αποτύπωση της οικίας στην κατάσταση που βρίσκεται σήμερα, καθώς και δύο προτάσεις ανάδειξης και επαναχρησιμοποίησης του κτιρίου. Κριτήριο για την επιλογή αυτών των προτάσεων ήταν πάνω από όλα ο σεβασμός στο παραδοσιακό ύφος του χώρου καθώς και η λειτουργική αξιοποίηση του. Θεωρούμε πολύ σημαντική την διατήρηση του παραδοσιακού ύφους της οικίας, όπως και το άνοιγμα της στον κόσμο, εάν και εφόσον υπάρχει η οικονομική δυνατότητα, γι' αυτό και η μία πρόταση αφορά την δημιουργία του πολιτιστικού κέντρου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η λαϊκή αρχιτεκτονική, τα κτίσματα δηλαδή μέσα στα οποία γεννιέται και αναπτύσσεται ένας λαός, είναι εκείνη που εκφράζει πιο πολύ τον λαϊκό πολιτισμό, γιατί στο σπίτι του ο λαός θα μοιρολογήσει, θα αφηγηθεί, θα ζωγραφίσει, θα σκαλίσει τις πέτρες, θα στρώσει τις πλάκες στην αυλή με το δικό του μεράκι, και γενικά θα εκφράσει τον αυθεντικό εαυτό του. Αδιάψευστα μνημεία του πολιτισμού των λαών και της ιστορίας τους αποτελούν οι μορφές των κάθε λογής οικισμών τους. Σε πολλές περιοχές της Ελλάδας, όπως και της Αίγινας, αναπτύχθηκαν τέτοιοι οικισμοί.

Κατά τον 18^ο και 19^ο αιώνα εξαιτίας των κοινωνικοπολιτικών συνθηκών της χώρας, δημιουργήθηκαν κατάλληλες συνθήκες που έφεραν ως αποτέλεσμα την ακμή της λαϊκής αρχιτεκτονικής σε κάθε γωνιά της. Μία από αυτές τις περιοχές είναι και η Αίγινα, στην οποία αναπτύχθηκε ένα είδος λαϊκής αρχιτεκτονικής με συγκεκριμένα μοναδικά χαρακτηριστικά, απόλυτα εναρμονισμένα με το φυσικό περιβάλλον τους.

Χαρακτηριστικό δείγμα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής αποτελεί η οικία Ροδάκη στο Μεσαγρό. Κάνοντας λοιπόν μια ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της αρχιτεκτονικής του νησιού και χρησιμοποιώντας το παράδειγμα της οικίας Ροδάκη, παραθέτουμε αναλυτικά τρόπους αξιοποίησης και επαναχρησιμοποίησης ενός τέτοιου οικοδομήματος.

Στο σημείο αυτό επιθυμούμε να ευχαριστήσουμε θερμά την καθηγήτρια μας Ιωάννα Βιδάλη για τη βοήθεια που μας παρείχε σε όλα τα επίπεδα που μεσολαβούν, από την επιλογή του θέματος ως και την τελική πραγμάτευση και απόδοση του σε μορφή πτυχιακής εργασίας. Οι επιστημονικές της τοποθετήσεις, οι μεθοδολογικές της διασαφηνίσεις, η πολύτιμη και ουσιαστική της βοήθεια, οι καίριες υποδείξεις του σε όλα τα στάδια της εργασίας καθώς και οι εποικοδομητικές παρατηρήσεις μας οδήγησαν στην πραγμάτευση του θέματος με έγκυρο και αποτελεσματικό τρόπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΗΣ ΑΙΓΙΝΑΣ ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

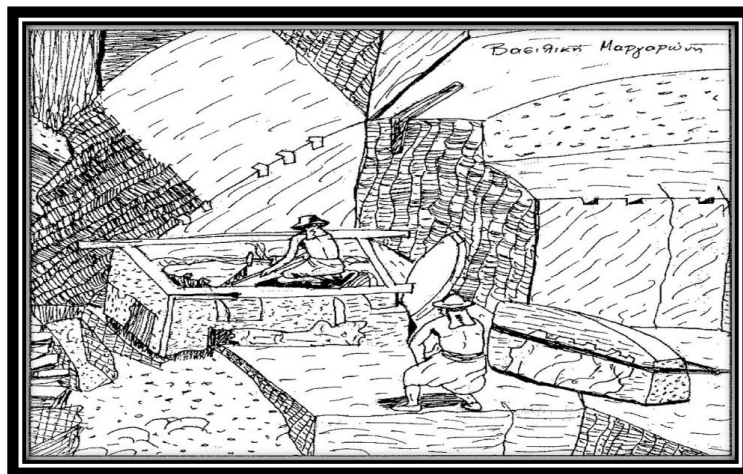
1.1 Αρχέγονοι Αιγινήτικοι Οικισμοί

Η ιστορία της Αίγινας αρχίζει σ' ένα κοντινό, μεγάλο και ισόπεδο βραχώδη λόφο, που χωρίζει μια φαρδιά πεδιάδα που εκτείνεται στα νότια ως την άκρη του νησιού, από ένα μικρό όρμο στα βόρεια. Σ' αυτό το ακρωτήριο, βρίσκεται η παλαιότερη Αίγινα. Σήμερα αυτός ο λόφος ονομάζεται "**Κολώνα**". Είναι ένα βραχώδες ύψωμα, με απότομες πλαγιές, ανάμεσα σε στενά δρομάκια, μια σειρά τείχη φτιαγμένα από πλιθιά, λιθάρια και πουρί, που μαρτυρούν την παρουσία έντεκα χωριών της τρίτης & δεύτερης χιλιετίας π.χ. Στην ανατολική πλευρά βρίσκονται ακόμη οχυρωματικά τείχη που μάλιστα φτάνουν τα τέσσερα μέτρα ύψος.

Ακόμα κι όταν οι κάτοικοι εγκατέλειψαν το ακρωτήριο για να εγκατασταθούν στο νότιο όρμο που τους έδινε μεγαλύτερη άνεση χώρου, δεν τελειώνει η ιστορία του. Ο χώρος των θνητών γίνεται χώρος των θεών.

Πάνω στα ερείπια του τελευταίου οικισμού διαμορφώνεται το ιερό, όπου εκεί λάτρευαν μια θεότητα συγγενή με τον Απόλλωνα. Ο χώρος είναι πια ιερός και γεμάτος θεϊκή παρουσία.

Η "**Κολώνα**" μοιάζει με φυσικό οχυρό. Ο λόφος, δεν είναι ούτε πολύ ψηλός, ούτε πολύ χαμηλός και έχει το κατάλληλο ύψος για όλες τις ανάγκες. Πώς να μην θελήσουν οι πρώτοι οικιστές να χρησιμοποιήσουν τα φυσικά αυτά χαρίσματα.

Εργασίες σε σπίτι υπό κατασκευή στον οικισμό Κολώνα.

Οι Αιγινήτες χτίζανε κάθε νέο χωριό πάνω στο παλιό και δεν χρειάστηκε να επεκταθούν για αιώνες. Ανακαίνιζαν βέβαια κάθε τόσο τα αμυντικά τους τείχη, γκρέμιζαν τα παλιά και έχτιζαν έτσι πάνω στα παλιά, τα νέα. Πολύ σπάνια οι άνθρωποι της "Κολώνας" αφαιρούσαν ένα τοίχο. Έτσι, τα νέα τείχη βρέθηκαν πάντα συνδυασμένα με τα παλιά. Με αυτό τον τρόπο υπήρξε συνεχής εξέλιξη και ένα περίπλοκο οχυρωματικό σύστημα.

Το πότε έφτασαν οι πρώτοι εποικιστές στο νησί δεν το ξέρουμε. Τα όστρακα των σπασμένων αγγείων, μας οδηγούν στην αρχή της τρίτης χιλιετίας π. Χ. Τα κίνητρα για να ριζώσουν σ' αυτό το βραχύτοπο ήταν πολλά. Το μέρος είχε απόκρημνες πλαγιές που ήταν φυσικά οχυρώματα, οι άκρες των βράχων ήταν κατάλληλες για να χτιστούν πάνω τους τείχη, οι γύρω περιοχές ήταν εύφορες. Ο λόφος εξάλλου είχε και νερό, όπου τα φωτεινά, καστανόχρωμα στρώματα της γης, ανάμεσα στις πλάκες ασβεστόλιθου που αποτελούσαν το πέτρωμα του ακρωτηρίου, κατέβαζαν το βρόχινο νερό και έτσι εισχωρούσε μέσα στους βράχους και μπορούσε να συγκεντρωθεί. Για όλους αυτούς τους λόγους οι άνθρωποι έμειναν εδώ και εγκαταστάθηκαν κι έχτισαν σπίτια. Ένα χωριό, λοιπόν, γεννήθηκε.

Για την ασφάλεια τους, περιέφραζαν τον τόπο τους μ' ένα ανυψωμένο πρόχωμα, μια τάφρο ή μ' ένα φράχτη, ή μια μάντρα από πέτρες και λάσπη, για να προστατευτούν από ληστρικές επιθέσεις ή για να είναι ήσυχοι τη νύχτα από τα άγρια θηρία. Το τείχος θα τους προστάτευε!

Η πύλη είναι η είσοδος του χωριού. Μέσα στην κοιλότητα μιας σκληρής πέτρας περιστρέφεται ο ξύλινος πάσσαλος με το φύλλο της πόρτας. Το κατώφλι είναι το οριακό σημείο ανάμεσα στον εσωτερικό και εξωτερικό κόσμο. Πόσο σπουδαίο είναι το κατώφλι! Ο εχθρός που θα το διαβεί εισβάλλει στον οργανωμένο χώρο ενός χωριού, προσβάλλει την τάξη που δεν αφορά τον ίδιο. Όχι τυχαία ονομάστηκε αργότερα "Λίθινη Ουδός" (Πέτρινο κατώφλι), είναι από τους παλαιότερους ναούς του Απόλλωνα στους Δελφούς.

Σ' όλη τη διάρκεια των προϊστορικών χρόνων, τα υλικά δόμησης δεν άλλαξαν. Οι άνθρωποι έχτιζαν τα σπίτια τους με πέτρες και ωμές πλίνθους και τα συνέδεαν μ' ένα μίγμα από λάσπη. Κάθε χτίσμα από πέτρα είτε πηλό, ήταν πρόσθετα περασμένο εξωτερικά μ' ένα στρώμα λάσπης που θα το προστάτευε από τις άσχημες καιρικές συνθήκες. Πραγματικά όμως αδιάβροχο γινόταν το χτίσμα μόνο όταν ήταν ασπρισμένο.

Στην Κολώνα δε στέκει σήμερα πια κανένα σπίτι όρθιο μέχρι τη σκεπή, έχει διασωθεί μόνο η λίθινη κρηπίδα τους και πολλές φορές και μια σειρά ωμές πλίνθοι στρωμένες από πάνω. Πολλές φορές τα ερείπια ενός σπιτιού μας δίνουν πληροφορίες για την ανωδομή και τον τρόπο κατασκευής της στέγης. Συνήθως το Αιγινήτικο σπίτι ήταν χτισμένο κατά τα τρία τέταρτα με ωμές πλίνθους, μόνο το κάτω μέρος, η βάση-κρηπίδα, ήταν θεμελιωμένο με πέτρα.

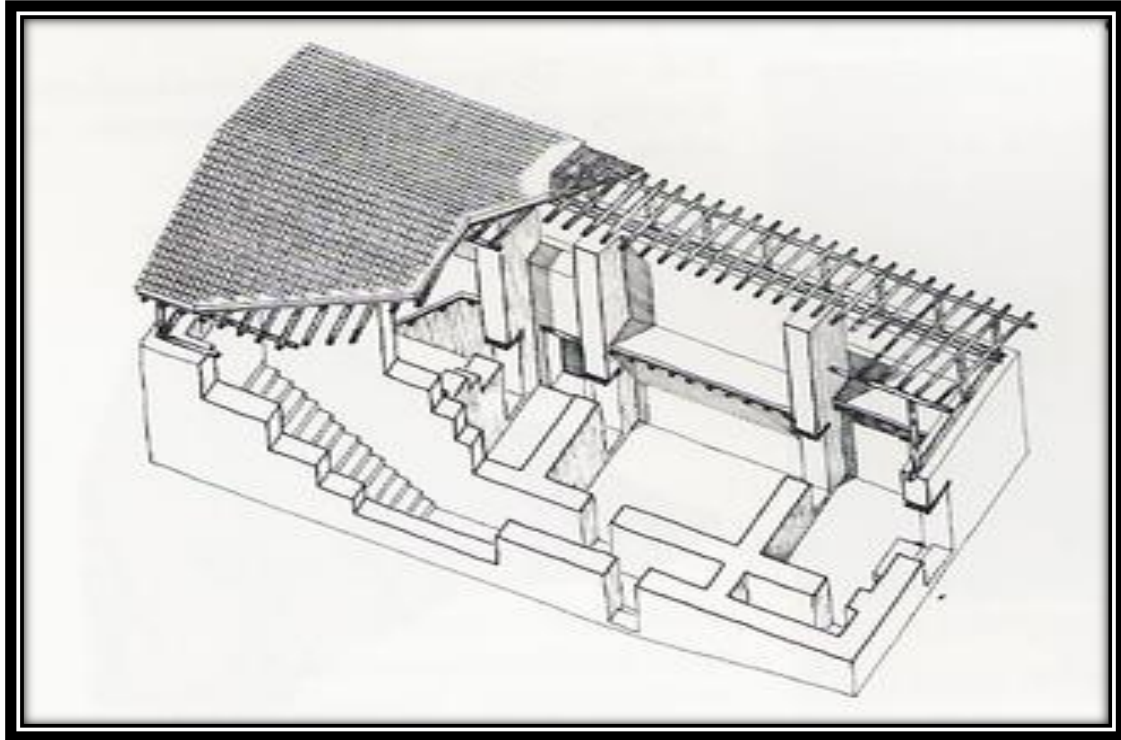
Οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν για να χτίσουν ότι έβρισκαν ξέροντας όμως καλά τις ιδιότητες του κάθε υλικού. Γι' αυτό λοιπόν προτιμούσαν για δάπεδο τον πατημένο πηλό, αφού άνετα περπατά κανείς πάνω του και δεν αφήνει τις υγρασίες να περάσουν. Οι ωμές πλίνθοι ήταν καλύτερο υλικό για τους τοίχους, αφού κρατάνε ζέστη το χειμώνα και δροσιά το καλοκαίρι. Τα τούβλα εξάλλου επειδή αναπνέουν, όπως ο άνθρωπος κλείνουν τους πόρους τους, όταν έχει υγρασία και κρύο και τους ανοίγουν πάλι, όταν έχει ξηρασία. Τέλος κάτω από την στέγη τοποθετούσαν φύκια που ήταν τόσο υγιεινά για το αναπνευστικό σύστημα.

Δημιουργείται, λοιπόν, το **"Σπίτι του Ανθρώπου"** και δικαιολογείται αυτή η ονομασία του, αφού προστάτευε την υγεία του και ανταποκρινόταν σ' όλες τις ζωτικές του ανάγκες. Κάτω από τα θεμέλια του ναού του Απόλλωνα βρίσκεται το πρώτο χωριό της Κολώνας, ο πρώτος οικισμός (μέχρι το 2500 π. Χ), πάνω στο βράχο. Τα σπίτια είναι μεγαροειδή ή με ελλειψοειδή ή κυκλική κάτοψη. Στην Κολώνα βρέθηκε το **"Σπίτι των Πασσάλων"** που ήταν χτισμένο με ξύλο και πυλό, χωρίς πέτρα και τούβλα.

Στον δεύτερο οικισμό της Κολώνας (2500-2400 π.χ) χτίστηκαν στενόμακρα σπίτια με ισχυρούς τοίχους. Ένα σπίτι είχε διπλούς εξωτερικούς τοίχους και πάνω τους στηριζόταν ένας δεύτερος όροφος. Οι ορθογώνιοι τοίχοι και η εσωτερική διαίρεση σε δωμάτια παρατακτικά οργανωμένα είναι πολύ συνηθισμένος τρόπος. Ένας τέτοιος οικισμός θα πρέπει να είχε ένα αμυντικό τείχος.

Η τεχνική της οικοδομικής δεν άλλαξε στον τρίτο οικισμό (2400-2300 π.χ). Οι κάτοικοι της "Κολώνας" εξακολουθούσαν να χτίζουσε λιθάρια, πώρινα και ηφαιστειογενή πετρώματα που τα στερέωναν με πηχτή λάσπη. Πάνω στην πέτρινη βάση στηριζόταν η ανωδομή από ωμές πλίνθους. Ξύλινοι πάσσαλοι λειτουργούσαν σαν συνδετικοί αρμοί από τοίχο σε τοίχο. Τα σπίτια μεγάλα, οι τοίχοι είναι ισχυροί και ίσοι, όλες οι γωνίες ορθές ακόμα και σήμερα! **"Άσπρο σπίτι"** είναι το παρατσούκλι αυτού του μοντέλου σπιτιού, γιατί ήταν σοβαντισμένο άσπρο. Το **"Άσπρο σπίτι"** ήταν ένα σπίτι με στέγη σαμαρωτή και χωρίς οροφή.

Βόρεια του "Άσπρου σπιτιού" βρίσκεται το "Σπίτι του Βαφέα" με απλή κάτοψη, που πήρε το όνομά του από τα κοχύλια της πορφύρας που βρέθηκαν εκεί μέσα. Ανάμεσα τους το "Σπίτι των πιθαριών" που πήρε το όνομά του από τα πιθάρια που βρέθηκαν εκεί.

Το « Άσπρο σπίτι » περιοχή Κολώνα

Η μοίρα του τρίτου οικισμού είναι άγνωστη. Δεν υπάρχουν στοιχεία που να οδηγούν στο συμπέρασμα ότι κάτι ανάγκασε τους ανθρώπους του κατοπινού οικισμού να στήσουν ένα χυτήριο μετάλλου πάνω στον κεντρικό χώρο του "Άσπρου σπιτιού". Θα ήταν τουλάχιστον περίεργο, να ερημωνόταν ένα τέτοιο σπίτι χωρίς σοβαρούς λόγους το πιθανότερο είναι να είχε όντως καταστραφεί μαζί με άλλες κατοικίες.

Από τον τέταρτο οικισμό (2300-2200 π.χ) βρέθηκαν μόνο λίγα ίχνη όπως η ακρογωνιά ενός σπιτιού, η λιθόχτιστη κρηπίδα που είχε απομείνει από το γκρεμισμένο "Άσπρο σπίτι" με τα πρόσθετα κτίσματα για εργαστήρια. Γι' αυτό δεν μπορεί ακόμα να ξεκαθαριστεί με σιγουριά το οικιστικό του σύστημα. Σίγουρα όμως δεν θα ήταν ένας ασήμαντος οικισμός και μόνο η εγκατάσταση ενός χυτηρίου χαλκού, μαρτυρεί ακμή.

Ένας οικισμός μπορεί να ονομαστεί πόλη, όταν τα σοκάκια και οι δρόμοι οργανώνουν τα σπίτια σε οικιστές ενότητες, σε τετράγωνα. Αυτό έγινε στον πέμπτο οικισμό(2200-2050 π.χ). Ο κυριότερος τύπος σπιτιού σ' αυτόν τον οικισμό ήταν το

μονώροφο σπίτι, με δύο ως τρία δωμάτια πίσω από έναν ανοιχτό "πρόδρομο".

Σε μια γωνιά του μεσαιού δωματίου βρισκόταν συνήθως η εστία. Ένα είναι το σπίτι που ξεχωρίζει. Έχει οξυκόρυφο τόξο και είναι χτισμένο με πέτρα ως επάνω. Οι κάτοικοι της "Κολώνας" έχτιζαν με ακανόνιστες πέτρες που έβρισκαν στους αγρούς ή έσπαζαν από βράχους.

Τα σπίτια προστατεύονταν γύρω-γύρω μ' ένα αμυντικό τείχος. Η τοιχοδομία με μια πέτρινη βάση και ωμές πλίνθους στο πάνω μέρος, δεν διαφέρει από την τοιχοδομία των σπιτιών.

Κάποια μέρα του έτους 2050 π.Χ, επιτέθηκαν ξένοι στο χωριό κι έβαλαν φωτιά που δεν έσβησε ούτε με νερό, ούτε με χώμα. Έγινε μια πραγματική απανθράκωση: Μαρτυρίες τα καπνισμένα αγγεία και η καπνίλα στους πέτρινους τοίχους όλων σχεδόν των σπιτιών. Οι πλίνθινοι τοίχοι από καστανόχρωμοι είχαν γίνει γκριζόασπρες στάχτες. Μόνο τα πέτρινα κρηπιδώματα των σπιτιών και του τοίχους αντιστάθηκαν στην καταστροφή.

Ενώ σε άλλα μέρη οι κάτοικοι εγκατέλειπαν το κατεστραμμένο τους χωριό, οι Αιγινήτες έμεναν πεισματικά στο χωριό τους και ανοικοδομούσαν γρήγορα τα σπίτια τους. Έτσι χτίστηκε το έκτο χωριό(2050-2000 π.χ). Διόρθωσαν τις ρωγμές στα παλιά οχυρωματικά τείχη, και τα ενίσχυσαν, όπου υπήρχε ανάγκη. Δεν γκρέμισαν τα κτίσματα που στέκονταν ακόμα. Έκαναν όμως κάτι πρωτοφανές έχτισαν το κυρίως τείχος μερικά μέτρα πίσω από το παλιό και το θεμελίωσαν πάνω στα ερείπια των σπιτιών του πρώτου οικοδομικού τετραγώνου του καμένου χωριού. Γέμισαν τους πίσω χώρους των σπιτιών με πέτρες και χώμα, ενίσχυσαν τους αδύναμους τοίχους κι έτσι δημιούργησαν το κυρίως τείχος. Τα κεντρικά δρομάκια παρέμειναν και δεν άλλαξε καθόλου ο τρόπος που έμπαινε κανείς στο εσωτερικό του χωριού. Χτίστηκαν μόνο νέες πύλες. Η οχύρωση αλλάζει ουσιαστικά στον 7ο οικισμό(2.000-1.900 π.χ.). Οι κάτοικοι ενίσχυσαν το κυρίως τοίχος με πρόσθετα, ώσπου έφτασε να έχει έξι μέτρα πάχος. Για να προφυλάξουν τις εισόδους ακόμα περισσότερο, έχτισαν ένα μικρό τείχος μπροστά από το κυρίως τείχος, έτσι ώστε να σχηματίζεται ένας διάδρομος που να μη φαίνεται έξω.

Οι απόκρυφες εισοδοί των πυλών είχαν αποδειχθεί προφανώς σαν χρήσιμες και οι Αιγινήτες τις προτιμούσαν ιδιαίτερα και γι' αυτό το λόγο τις διατήρησαν και στον 8ο οικισμό (1900-1800 π.χ). Η οχύρωση ήταν τώρα ισχυρότερη από κάθε άλλη φορά.

Σε μερικά σημεία τα τείχη είχαν πάχος οκτώ μέτρα και ύψος ως τέσσερα. Στον έβδομο οικισμό εφαρμόστηκε μια νέα τοιχοδομία με μεγάλες πέτρες. Στον 8ο

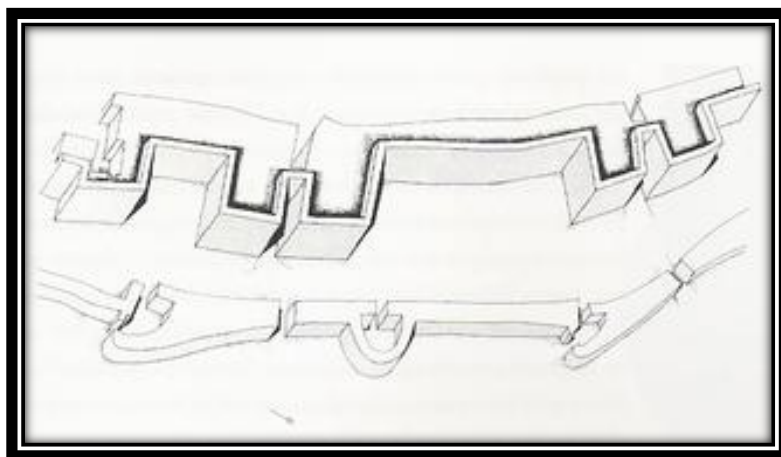
αποικισμό πήραν τις μεγάλες κοκκινωπές πέτρες για να χτίσουν τους πύργους και το κυρίως τείχος. Εδώ πρέπει να αναφερθεί η ιδιοτυπία του 8ου οικισμού. Δεν ήταν όμως ο πιο άρτια οχυρωμένος. Οι κάτοικοι έχτισαν προκλητικούς πύργους για πρώτη φορά που ήταν το πρότυπο για όλες τις κατοπινές οχυρώσεις.

Ο 9ος οικισμός (1800-1650 π.χ) χτίστηκε εντελώς από την αρχή. Αυτό το τείχος ήταν κάτι το νέο. Δεν έφτιαξαν ένα ενιαίο λιθοδομικό σώμα, αλλά συνέδεσαν τρία μαζί εξωτερικά το τείχος ήταν τέσσερα μέτρα ψηλό με κυρτή επιφάνεια και λίθινο, γιατί έπρεπε να αντέχει στις επιθέσεις.

Ήδη από τον 8ο οικισμό υπήρχαν σπίτια εκτός των τειχών. Στον 9ο οικισμό χρησιμοποίησαν το χώρο μπροστά από τα τείχη για να χτίσουν νέα σπίτια. Έτσι δημιουργήθηκε ένα προάστιο. Ο 9ος οικισμός ήταν ο ισχυρότερα οχυρωμένος απ' όλους της Κολώνας. Γύρω στα 1650 π.χ το χωριό κυριεύτηκε και καταστράφηκε το προάστιο.

Με το γιουρούσι στο προάστιο δεν τελειώνει η ιστορία του χωριού. Η Κολώνα εξακολούθησε να υπάρχει. Οι κάτοικοι ξανάχτισαν το τείχος του προαστίου και στρίμωξαν στον οχυρωμένο αυτό χώρο τα πυκνοχτισμένα σπίτια. Έτσι δημιουργήθηκε ο 10ος οικισμός(1650-1600 π.χ).

Σ' αυτή την εποχή έγιναν αλλαγές σε πύλες και τείχη. Ένας προμαχώνας προστίθεται σ' αυτό που ήδη υπάρχει για να προστατευτεί καλύτερα η είσοδος. Στα μέσα της 2ης χιλιετίας (1600 π.χ) απλώθηκε ο τελευταίος οικισμός. Δεν υπήρχε πια χωριό με προάστιο. Ένα οχυρωματικό τείχος που προχωρούσε πολύ στην ανατολική πλευρά, έκλεινε μέσα τους δύο οικισμούς. Τα σπίτια πια ήταν πυκνοχτισμένα. Οι τοίχοι τους δεν στέκουν πια. Στην Βόρεια πλευρά σώζεται ένα τμήμα του τείχους. Μεγάλες ακανόνιστες πέτρες έχουν αντικαταστήσει την παλιά φροντισμένη λιθοδομία.

Τα τείχη της Κολώνας

1.2 Βυζαντινή Αίγινα

Η πόλη της Αίγινας υπάρχει από τους πρώτους μεταχριστιανικούς αιώνες .Τον 10ο αιώνα καταστράφηκε, όπως και μεγάλο μέρος του νησιού, από Σαρακηνούς πειρατές και οι κάτοικοι ανεζήτησαν καταφύγιο στο εσωτερικό του νησιού.

Τότε κτίζεται η νέα πρωτεύουσα η Παλιαχώρα που το 17ο –18ο αιώνα καταστρέφεται από πειρατικές επιδρομές.

Βυζαντινή – Παλαιοχώρα

Παλαιοχώρα ονομάζεται η περιοχή του απόκρημνου λόφου, κοντά στον Μοναστήρι της Αγίας Τριάδας (Άγιος Νεκτάριος), ο οποίος είναι σπαρμένος με ξωκλήσια και ερείπια βυζαντινής πόλης. Η τοποθεσία είναι επίσης γνωστή σαν Νησιώτικος Μυστράς.

Οι αρχαιολόγοι τοποθετούν στην ίδια θέση την αρχαία πόλη της Αίγινας, Οίη ή Οία όπου λάτρευαν τους αρχαίου θεούς και κυρίως ξόανα-ξύλινα αγάλματα της Δήμητρας και της Περσεφόνης .Αυτό γίνεται φανερό από πλήθος αρχαίων επιγραφών κατάσπαρτες στο χώρο ή εντοιχισμένες σε εκκλησίες ,καθώς και μεγάλος αριθμός αρχαίων αρχιτεκτονικών μελών, τα οποία όσα δεν ήταν ενσωματωμένα στις εκκλησίες έχουν μεταφερθεί σε άλλα ασφαλή σημεία, όπως το αρχαιολογικό μουσείο της Αίγινας

Εκεί εγκαταστάθηκαν οι Αιγινήτες, περί το 896 μ. Χ., για να αποφύγουν τις επιδρομές των Σαρακηνών κουρσάρων και παρέμειναν ως το 1800 μ. Χ., οπότε και επέστρεψαν στην περιοχή του λιμανιού, όπου είναι σήμερα η πόλη της Αίγινας.

Τα σπίτια της μεσαιωνικής αυτής πόλης κάλυπταν όλη την ΝΔ πλαγιά του λόφου και ανέβαιναν αμφιθεατρικά ως την κορυφή. Οι κάτοικοι ασχολούνταν με το εμπόριο και την ναυτιλία και καλλιεργούσαν τα μικρά κτήματα και περιβόλια γύρω από την περιοχή της πόλης. Κατά τη διάρκεια της κατοίκησης της η Παλαιοχώρα δεν κατάφερε πάντα να αποφύγει την καταστροφή. Από τον 9ο- 12ο αιώνα είναι ελάχιστες οι μαρτυρίες για την Αίγινα αλλά είναι γνωστό ότι μαστιζόταν έντονα από την πειρατεία και η ιστορία της είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις περιόδους κατοχής από τους Φράγκους, τους Ενετούς και της Οθωμανούς. Το 1537 κατελήφθη από τον Βαρβαρόσα όπου λεηλάτησε τις περισσότερες εκκλησίες και γι' αυτό ελάχιστες από τις υπάρχουσες, έχουν διασωθεί ελάχιστες χρονολογούνται πριν από τα μέσα του 15ου αιώνα .Από αυτή τη χρονολογία και πέρα εναλλάσσονταν οι κατακτητές

Βενετοί και Οθωμανοί μέχρι τον 18ο αιώνα που είχε μείνει ένα μισοερειπωμένο χωριό αποτελούμενο από 300-400 σπίτια, σύμφωνα με πηγές Ευρωπαίων περιηγητών. Όταν οι κάτοικοι, τελικά, εγκατέλειψαν την Παλαιοχώρα και κατέβηκαν στην σημερινή πόλη της Αίγινας, τα σπίτια ερήμωσαν και σταδιακά κατέρρευσαν. Απέμειναν περίπου 38 εκκλησίες, οι περισσότερες διακοσμημένες με τοιχογραφίες διαφόρων εποχών, από τον 13ο έως τον 18ο αιώνα.

Στην είσοδο της Παλαιοχώρας βρίσκεται η εκκλησία του Σταυρού που γιορτάζεται στις 14 Σεπτεμβρίου, καθώς και το Πάσχα που εορτάζεται στο περίβολο του ναού η αναβίωση του εθίμου του χορού της Λαμπρής. Αριστερά και πιο ψηλά, είναι η Βασιλική του Αγίου Γεωργίου του Καθολικού, η οποία αργότερα ονομάστηκε Παναγία η Φορίτισσα και αποτελούσε την κεντρική πλατεία της Παλαιοχώρας. Συνεχίζοντας συναντάμε το Καθεδρικό ναό του της Επισκοπής -Αγίου Διονυσίου (Επίσκοπου του νησιού από το 1576 μέχρι το 1579) μια θολωτή Βασιλική, η οποία έχει χτιστεί μέσα στον βράχο) Ο Άγιος ζούσε σε ένα κελί δίπλα στο ναό που σώζεται μέχρι σήμερα. Από το κελί του Αγίου Διονυσίου, ένα μονοπάτι οδηγεί γύρω στο λόφο, όπου βρίσκεται το Μοναστήρι της Αγίας Κυριακής όπου ήταν το κέντρο της Παλαιοχώρας, από τον 17ο αιώνα και μέχρι το 1830. Η Αγία Κυριακή είναι μια διπλή Βασιλική, με θαυμάσιες τοιχογραφίες.

Κάτω στο μονοπάτι από την Αγία Κυριακή είναι η σταυροειδής εκκλησία του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου με ένα μπλε καμπαναριό, η Βασιλική των Αγίων Αναργύρων, η εκκλησία του Αγίου Δημητρίου, το εκκλησάκι της Κοίμησης της Θεοτόκου η εκκλησία της Μεταμόρφωσης, της οποίας σώζεται όλη η τοιχογραφία του ιερού.

Στην κορυφή του λόφου της Παλαιοχώρας είναι χτισμένο από τους Βενετούς, το 1654, και το Κάστρο. Τα τείχη του περιέκλειαν 6 δεξαμενές, 60 σπίτια και δύο μεγάλες εκκλησίες ενωμένες του Αγ. Δημητρίου και του Αγ. Γεωργίου του Κάστρου, η μία για τους Λατινόρρυθμους και μία για τους Ελληνόρρυθμους καθολικούς.

Σήμερα σώζονται στο σύνολό τους 38 εκκλησίες οι οποίες είναι ρυθμού Βασιλικής και κατατάσσονται σε τρεις διαφορετικούς αρχιτεκτονικούς τύπους. Α. Μονόχωροι δρομικοί ναοί: Σταυρός, Άγιος Γεώργιος Καθολικός, Αγία Βαρβάρα, Άγιος Νικόλαος, Επισκοπή, Αγία Άννα, Άγιοι Θεόδωροι, Άγιος Μηνάς, Άγιος Ελευθέριος, Αγία Μακρίνα, Ταξιάρχης Μιχαήλ, Άγιοι Ανάργυροι, Αγία Αικατερίνη, Κοίμηση Θεοτόκου, Μεταμορφώσεως, Άγιος Ευθύμιος, Άγιος Ιωάννης Πρόδρομος, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Στέφανος, Άγιος Αθανάσιος, Άγιος Κήρυκος, Άγιος Στυλιανός,

Άγιος Ζαχαρίας, Αγία Κυφτή, Άγιος Σπυρίδων (ή Σωτήρος). Ακόμα, ένας ερειπωμένος ναός, ένα ασκητήριο και ένας μικρότερος ναΐσκος. Β. Βασιλικές ελευθέρου σταυρού με τρούλο: Άγιος Νικόλαος Μαύρικας, Άγιος Ιωάννης Θεολόγος, Ταξιάρχης. Γ. Δίδυμες Βασιλικές με δύο ιερά–εισόδους: Άγιος Χαράλαμπος, Παναγία του Γιαννούλη, Αγία Κυριακή , Άγιος Γεώργιος του Κάστρου.

Μνημεία προκαποδιστριακής περιόδου & Καποδιστριακά κτίρια

Από τα τέλη του 18ου αιώνα αρχίζει η νέα περίοδος της πόλης της Αίγινας. Το 1769 κατασκευάζεται η περιτοιχισμένη κατοικία του Βούλγαρη στην περιοχή Περιβόλα και στα τέλη του 18ου αιώνα αρχίζει η κατασκευή καταστημάτων στην παραλία.

Η Επανάσταση του 1821 βρίσκει την Αίγινα σε πλήρη ανάπτυξη και το 1828 γίνεται πρώτη πρωτεύουσα του νεοσύστατου Ελληνικού κράτους έως το 1829 που μεταφέρεται η Πρωτεύουσα στην Αθήνα Αυτή την περίοδο κτίζονται πολλά από τα σημαντικότερα κτίρια στην Αίγινα.

Μνημεία προκαποδιστριακής περιόδου.

Κύρια μνημεία της προκαποδιστριακής περιόδου είναι : **ο Πύργος του Μαρκελλού, το Κυβερνείο και η Μητρόπολη**

Κατά την παράδοση το 1802 κτίζεται ο Πύργος του Μαρκελλού ο οποίος χρησιμοποιείται έως το 1826 ως έδρα της προσωρινής κυβέρνησης για τέσσερα χρόνια

Ο Πύργος Μαρκελλού χτίστηκε, σύμφωνα με την ντόπια παράδοση, από τον Αιγινήτη πρόκριτο Σπύρο Μάρκελλο το 1802 , ο οποίος ήταν Φιλικός, αγωνιστής του '21 και βουλευτής της Αίγινας. Ωστόσο, σύμφωνα με την η αρχιτεκτονική μορφή του κτιρίου συμπεραίνουμε ότι έχει οικοδομηθεί μάλλον παλαιότερα, στα τέλη του 17ου αιώνα, και αποτελούσε ίσως τμήμα οχυρωματικού έργου, με σκοπό την προστασία του λιμανιού.

Ο Πύργος του Μαρκέλλου.

Μητροπολιτικός Ναός της Κοίμησης της Θεοτόκου.

Κατά την διάρκεια της Επανάστασης του 1821 έχουμε μαρτυρίες ότι χρησιμοποιήθηκε για την στέγαση γνωστών αγωνιστών και πολιτικών όπως οι: Ι. Κωλέττης, Ν. Μέξης, Κ. Φαβιέρος, Church, Γ. Κουντουριώτης. Το έτος 1826 στεγάστηκε εκεί η Διοικητική Επιτροπή και το 1827 απετέλεσε έδρα της Αντικυβερνητικής Επιτροπής μέχρι την άφιξη του Ι. Καποδίστρια το 1828 .

Στη συνέχεια και κατά την διάρκεια των ετών από τον Ιανουάριο του 1828 έως και το τέλος του 1829, όταν δηλαδή η Αίγινα ήταν η πρωτεύουσα του νεοσύστατου κράτους, ο Πύργος χρησιμοποιήθηκε για την φιλοξενία υπουργών της κυβέρνησης και στέγασε για ένα διάστημα τον Προσωρινό Διοικητή της Αίγινας, τον ψαριανό Ανδρέα Γιαννίτση.

Ο Πύργος Μαρκέλλου σήμερα ανήκει στον Δήμο Αίγινας και στεγάζει το Καποδιστριακό Πνευματικό Κέντρο του Δήμου και το Κέντρο Κοινωνικού προβληματισμού «Σπύρος Αλεξίου». Επίσης, χρησιμοποιείται για τη φιλοξενία εκθέσεων ζωγραφικής, γλυπτικής, φωτογραφίας και άλλες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις.

Χρονολογικός πίνακας.

Χτίστηκε (όπως φανερώνει η αρχιτεκτονική του μορφή)	Τέλη 17ου αιώνα
Χτίστηκε κατά την παράδοση η οποία όμως αμφισβητείται, ως κατοικία του Αιγινήτη πρόκριτου, Φιλικό Αγωνιστή και Βουλευτή Σπ. Μάρκελλο	1802
Φιλοξένησε αγωνιστές κατά την Ελληνική Επανάσταση	1821
Στέγασε την Ελληνική Κυβέρνηση	1826-1828
Στέγασε το Ταμείο του ελληνικού κράτους για ένα διάστημα	1828
Φιλοξένησε Υπουργούς και τον προσωρινό διοικητή της Αίγινας Ανδρέα Γιαννίτση	1828

Σήμερα ανήκει στο Δήμο Αίγινας και στεγάζει:

Το Καποδιστριακό Πνευματικό Κέντρο Αίγινας & το Κέντρο Κοινωνικού Προβληματισμού Σπύρος Αλεξίου και χρησιμοποιείται επίσης για εκθέσεις και διάφορες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις.

Το Κυβερνείο, κτίριο που στέγασε την Πρώτη Κυβέρνηση της νεότερης Ελλάδας, βρίσκεται στο κέντρο της πόλης. Είναι ένα διώροφο κτίριο με ξύλινη κεραμοσκεπή. Η πρόσβαση στον δεύτερο όροφο γίνεται με εξωτερική μαρμάρινη σκάλα.

Το κτίριο ανήκε στον Αιγινήτη πρόκριτο Μιχαήλ Μοίρα και είχε κατασκευασθεί το 1803. Το 1811 χρησιμοποιήθηκε επίσης ως κατοικία του αρχιμανδρίτη Γρηγορίου Μοίρα και το 1822 του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Το 1827 η Αντικυβερνητική

Επιτροπή, και εν όψει της αφίξεως του Καποδίστρια, επισκέυασε και διαρρύθμισε το κτίριο προκειμένου να αποτελέσει την κατοικία του Κυβερνήτη.

Εκεί εγκαταστάθηκε ο Καποδίστριας μετά την άφιξη του στην Αίγινα , αφού έμεινε αρχικά στο σπίτι του Νικολάου Λαλαούνη . Χρησιμοποιούσε για τις προσωπικές του ανάγκες δύο δωμάτια, το ένα για κρεβατοκάμαρα και το άλλο για γραφείο. Τα υπόλοιπα και μεγαλύτερα δωμάτια του κτιρίου χρησιμοποιούνταν για να συνεδριάζει το Πανελλήνιον, και για γραφεία των κρατικών υπαλλήλων, του Σπυρίδωνα Τρικούπη κ.λπ.

Στο ισόγειο λέγεται ότι λειτούργησε και το πρώτο νομισματοκοπείο της νεότερης Ελλάδος, με διευθυντή τον Αλέξανδρο Κοντόσταβλο. Η πληροφορία αυτή ίσως δεν είναι ακριβής δεδομένου ότι η λειτουργία ενός νομισματοκοπείου απαιτούσε βαριές εργασίες που δεν θα μπορούσαν να γίνουν σε ένα κτίριο όπως το Κυβερνείο. Ίσως το νομισματοκοπείο στεγαζόταν σε ανεξάρτητο κτίριο.

Καποδιστριακό Κυβερνείο.

Εννιάδεις Βιβλιοθήκη

1.3 Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική της Αίγινας

Το έδαφος

Το έδαφος της Αίγινας, άγονο, άνυδρο, πετραδερό και ξερό, χαρακτηρίζεται από πολλά βουνά. Το δυτικό-βορειοδυτικό τμήμα του νησιού είναι τυπικό αττικό τοπίο με ασβεστολιθικά βουνά. Αντιθέτως το νοτιοανατολικό τμήμα έχει έδαφος τραχύ, άγριο και ηφαιστιογενές. Υπάρχουν στον κάμπο που βρίσκεται στο βόρειο με βορειοδυτικό τμήμα της Αίγινας, λόφοι με μικρές κλίσεις και σχετικά εύφοροι που συνίστανται από πωρόλιθους, μάργες και κροκαλοπαγή. Όσο όμως πλησιάζουμε την ακρογιαλιά, οι διάφορες προσχώσεις καλύπτουν τα πετρώματα.

Οι πλαγιές των βουνών χωρίζονται σε σκάλες με τη δημιουργία μονοτοιχιών. Αυτά είναι τοίχοι από ξερολιθιά που φτιάχνονται με την εξωτερική τους επιφάνεια γυρτή για ευστάθεια. Επίσης από ξερολιθιά είναι φτιαγμένοι οι τοίχοι που χωρίζουν τις ιδιοκτησίες. Τούτοι όμως ονομάζονται διπλοτοιχία ή ανακατάρηδες. Την ξερολιθιά την φτιάχνουν στην Αίγινα με κάπως πλακουδερές ή και με οτιδήποτε πέτρες, αφού στο νησί δεν υπάρχουν σχιστόλιθοι, και τη στερεώνουν καλύτερα με μικρά λιθαράκια που βάζουν ανάμεσα στις πέτρες, όταν δεν πατάνε καλά η μια πάνω στην άλλη. Οι φράχτες και οι τοίχοι αντιστηρίξεως του εδάφους γίνονται πάντοτε από ξερολιθιά. Γενικά οι ξερολιθιές αποφεύγονται, ωστόσο χρησιμοποιούνται σε άλλα δευτερεύοντα Αιγινήτικα χτίσματα.

Σε μερικά σημεία των δρόμων της Αίγινας έβρισκε κανείς παλαιότερα, εκεί που αυτοί λάσπωναν το χειμώνα, πρόχειρα λιθοστρώματα. Ήταν φτιαγμένα από διαφόρων ειδών χοντρόπετρες και σε απότομα ανεβάσματα συναντούσαμε και κάποιο σκαλοπάτι.

Τα υλικά

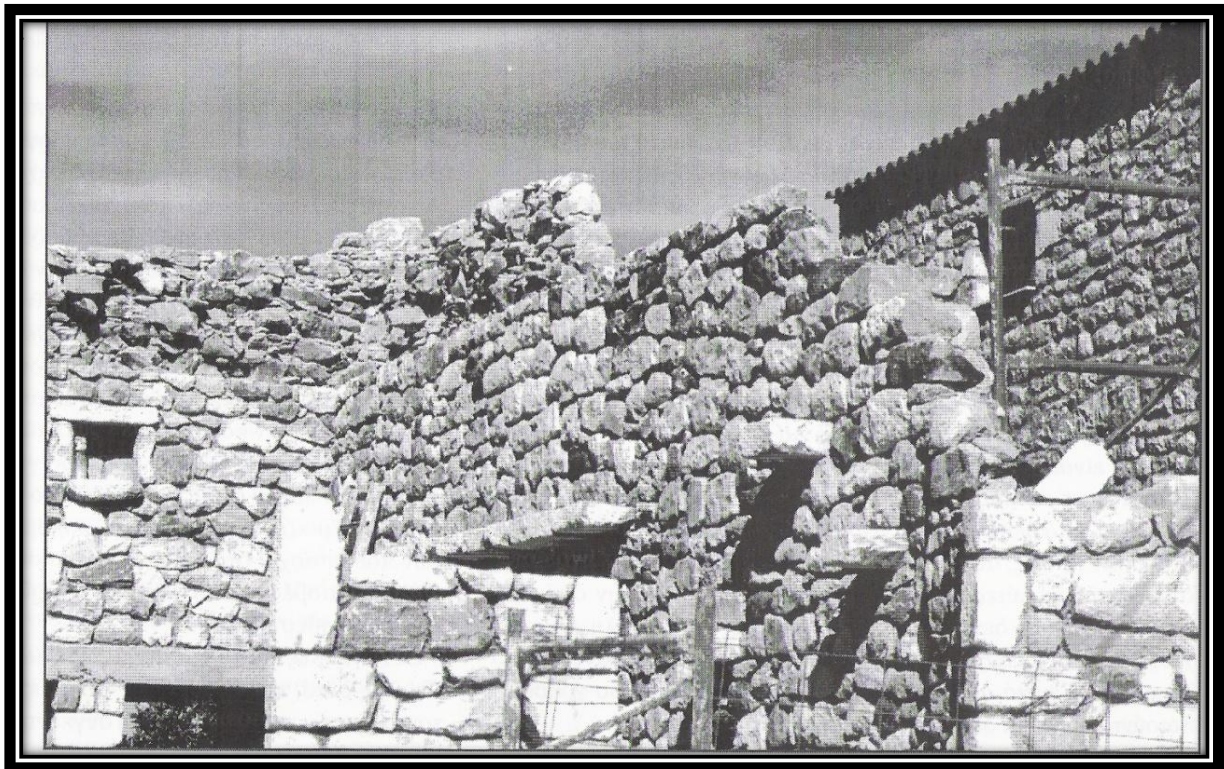
Ένα από τα πολλά πλεονεκτήματα της Αίγινας είναι ότι δεν χρειάζεται να προμηθεύεται από άλλες περιοχές υλικά οικοδομής, αφού στο νησί υπάρχει πρώτης ποιότητας οικοδομικό υλικό.

Στην πρώτη θέση βρίσκεται η πέτρα η οποία είναι η βάση της κάθε κατασκευής και παρουσιάζεται υπό τη μορφή του τραχείτη, μάλιστα έχει διαπιστωθεί ότι ένα είδος αιγινήτικου τραχείτη (ή όπως αλλιώς το λένε οι Αιγινήτες κριθαρόπετρα) παθαίνει αποσάθρωση όταν μένει μερικούς μήνες εκτεθειμένο στον αέρα.

Μυλόπετρες από γρανίτη που χρησιμοποιούνται στα λιοτρίβια εξάγονται από ένα λατομείο στο Κακοπέρατο.

Για το χτίσιμο επίσης χρησιμοποιείται και ένα άλλο είδος πέτρας, ο τόφος. Είναι σκληρός, ανθεκτικός, κατεργάσιμος και βρίσκεται σε μεγάλες ποσότητες στον κάμπο του νησιού. Από τόφους συμπαγέστερους και ανθεκτικότερους βγαίνουν μεγαλύτερα κομμάτια κατάλληλα για πλαίσια πορτοπαράθυρων ενώ από πιο πορώδεις βγαίνει η πέτρα για χτίσιμο. Είναι χαρακτηριστικό ότι καμιά φορά για το χτίσιμο δύο σπιτιών μονάχα ανοίγεται ένα μικρό νταμάρι. Παρ' όλη όμως την ποικιλία πετρωμάτων που υπάρχει στο νησί, οι κάτοικοι αναγκάζονται να προμηθεύονται ασβέστη από γειτονικά κυρίως μέρη, εφόσον υπάρχει έλλειψη ασβεστόλιθου.

Οι Αιγινήτες για το χτίσιμο των σπιτιών τους δεν ασχολούνταν οι ίδιοι με αυτό, παρά έπαιρναν ντόπιους μαστόρους. Η προσωπική τους εργασία περιοριζόταν στη συγκέντρωση των υλικών, και ιδιαίτερα της πέτρας.

Παραδοσιακή αναστήλωση πέτρινου σπιτιού

Τύποι Σπιτιών

Στην Αίγινα υπάρχουν δύο βασικοί τύποι σπιτιών. Ο πιο χαρακτηριστικός και διαδεδομένος είναι αυτός **με πατάρι**. Ο δεύτερος είναι το **δίπατο σπίτι**.

Σπίτι Με Πατάρι

Το σπίτι με πατάρι είναι ένα στενόμακρο ορθογώνιο. Η πόρτα βρίσκεται στη μακρόστενη πλευρά του. Τα παράθυρα ανοίγονται ανάλογα με το πόσο στενή είναι η κάτοψη του σπιτιού. Τα περισσότερα παράθυρα βρίσκονται στο πατάρι, κάνοντας το έτσι φωτεινό και αεράτο. Στο ισόγειο υπάρχει ένα μόνο δίπλα στο τζάκι ή ακόμα και κανένα.

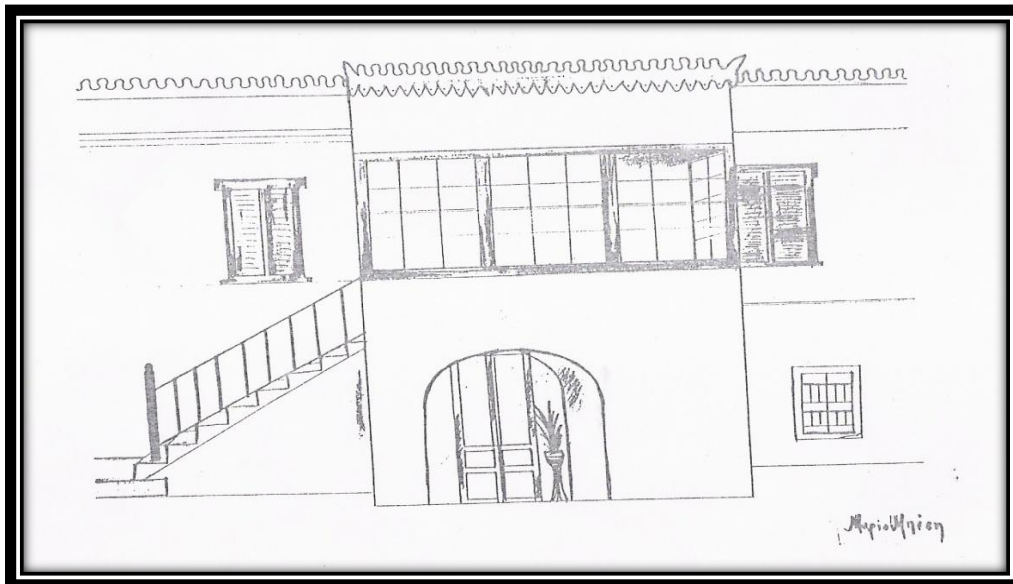
Το πατάρι είναι μια εξέδρα που πιάνει συνήθως το μισό μήκος του σπιτιού και στο οποίο ανεβαίνεις από πέτρινη σκάλα που βρίσκεται στη μέση του. Εκεί κοιμούνται τα νεώτερα μέλη της οικογένειας (παιδιά), ή καμιά φορά και οι γονείς. Στο δάπεδο του παταριού συναντά κανείς ξύλινες καταπακτές που οδηγούν σε αμπάρια. Αυτά χρησιμεύουν ως αποθήκες ή στάβλοι μικρών ζώων. Αν χρησιμοποιούνται ως αποθήκες δεν έχουν άλλη πόρτα. Αν όμως είναι στάβλοι έχουν μια εξωτερική πόρτα. Τα αμπάρια δεν έχουν παράθυρα, παρά ένα στενόμακρο φωτιστικό που μοιάζει με πολεμίστρα.

Στο πρώτο επίπεδο του σπιτιού ετοιμάζουν το φαγητό και βρίσκουν ζεστασιά στο τζάκι. Εδώ, επίσης, κοιμούνται οι γονείς, ξέχωρα από τα παιδιά. Το πλάτος του ισογείου πιάνει όλο το πλάτος του σπιτιού.

Δίπατο Σπίτι

Στο δίπατο σπίτι ισόγειο και όροφος επικοινωνούν με μία πέτρινη εξωτερική σκάλα. Το τζάκι βρίσκεται στο ισόγειο όπου μαγειρεύουν, τρώνε και μένουν. Καμιά φορά το συναντούμε και στον όροφο. Δε λείπουν φυσικά και τα αμπάρια.

Παραλλαγές του δίπατου σπιτιού δημιουργούνται με το χωρισμό του ορόφου ή του ισογείου σε δυο χώρους.

Δίπατο σπίτι με μία μικρή τζαμαρία και μια ξύλινη φρίζα γύρω από τη στέγη.

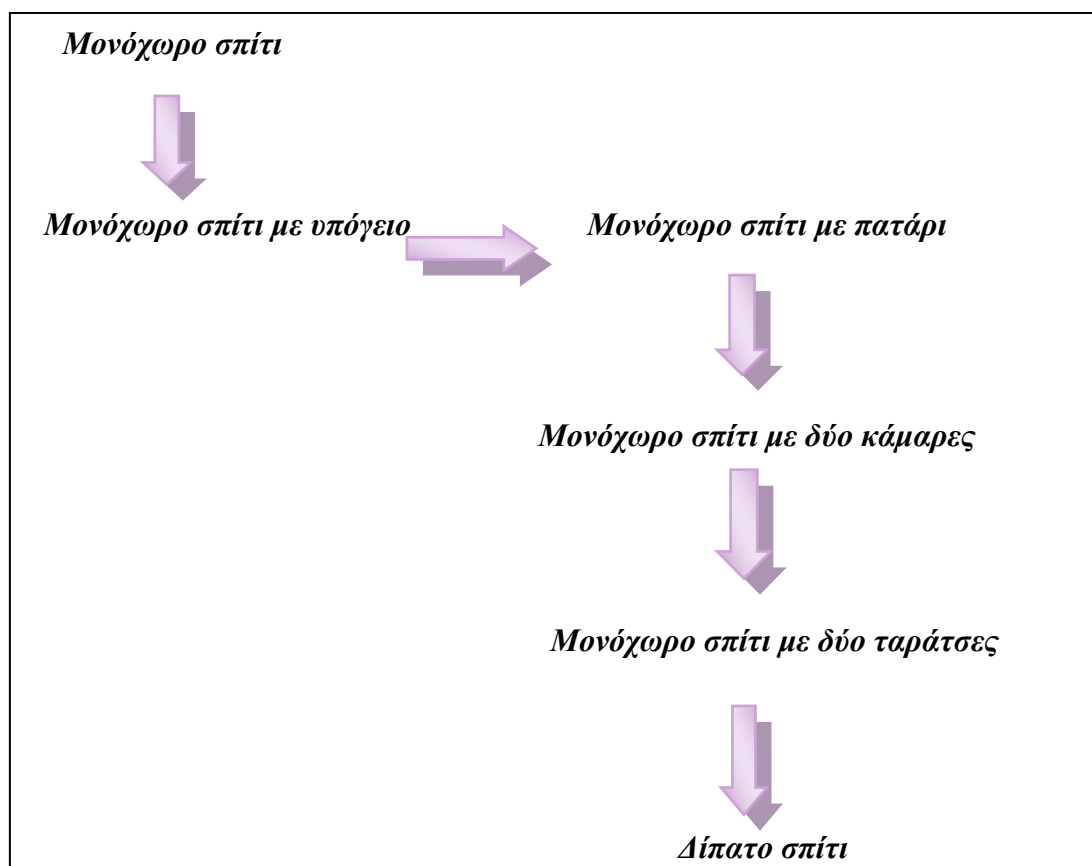

Δίπατο σπίτι που σήμερα λειτουργεί σαν μόνιμη κατοικία στην περιοχή Κοψέλη

Δίπατο σπίτι που σήμερα λειτουργεί σαν εξοχική κατοικία στην περιοχή Μεσαγρός

Η εξελικτική πορεία του αιγινήτικου σπιτιού

Τοίχοι

Η κατασκευή του τοίχου στην αιγινήτικη οικοδομική από άποψης αντοχής, παρουσιάζει μια σειρά από πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Στα πλεονεκτήματα συγκαταλέγονται τα παρακάτω: οι τοίχοι φτιάχνονται με αρκετό πάχος 60-80 εκατοστά και σχετικά μικρό ύψος, τα κενά είναι λίγα και έχουν μικρές διαστάσεις, έτσι γίνονται περισσότερο σταθεροί. Στα μειονεκτήματα αναφέρουμε ότι υπήρχε έλλειψη ασβεστίου και ότι υπήρχε κλίση της εσωτερικής επιφάνειας των τοίχων προς τα μέσα, γεγονός που μειώνει την ευστάθειά του.

Στα σπίτια, εκεί όπου η πόρτα ήταν υπερυψωμένη, έχτιζαν πέτρινη σκάλα χωρίς κάγκελα, η οποία γινόταν επικίνδυνη αν είχε πολλά σκαλιά.

Δάπεδα

Σε πολλά σπίτια για δάπεδο χρησιμεύει το φυσικό έδαφος κάπως ισοπεδωμένο, που πότε μένει σκέτο και πότε ασπρίζεται μαζί με τους τοίχους. Σε άλλα πάλι σπίτια,

το δάπεδο πλακοστρώνεται με ακανόνιστες μικρές και μεγάλες χοντρόπλακες και στα παλιότερα σχηματίζεται από ένα επίστρωμα λάσπης, που απλώνεται στο φυσικό έδαφος και πατιέται καλά με το μυστρί.

Το κομμάτι της αυλής που χρησιμοποιούνταν πιο συχνά, αν δεν ήταν ήδη βράχος, πλακοστρωνόταν για να μη λασπώνει. Το πλακόστρωτο αυτό μερικές φορές υπερυψώνονταν δημιουργώντας σκαλοπάτι.

Σε πολλές αυλές, πλακόστρωτα έβρισκε κανείς και έξω από τις πόρτες και κολλητά στους τοίχους. Επίσης μπορούσε να βρει πεζούλια πέτρινα για να κάθεται.

Βοηθητικά κτίσματα

- **Το φουρνόσπιτο.** Εκεί γινόταν το ψήσιμο του ψωμιού ή και το μαγείρεμα. Το φουρνόσπιτο βρισκόταν κολλητό ή ανεξάρτητο από το σπίτι. Το σχήμα του ήταν κοντόχοντρου παραλληλεπίπεδου, είχε μία πόρτα, κανένα όμως παράθυρο. Αποτελούνταν από μία χτιστή πέτρινη βάση και ένα θόλο που σκεπαζόταν με δώμα.
- **Το παράσπιτο.** Εκεί μαγείρευαν, ζύμωναν και έτρωγαν. Βρισκόταν κολλημένο ή συγχωνευμένο με το σπίτι.
- **Το πατητήρι.** Εκεί πατούσαν τα σταφύλια. Είχε σχήμα στενόμακρου ορθογωνίου και ήταν ανεξάρτητο ή συνδυασμένο με το σπίτι. Το πατητήρι είχε δύο χώρους. Ο πρώτος ήταν το πατητήρι, και ο δεύτερος η κουζίνα, όπου μαγείρευαν και έτρωγαν αυτοί που πατούσαν.
- **Αποθήκη - κελάρι - στάβλος.** Ανεξάρτητος ή σε συνδυασμό με το σπίτι, ο χώρος αυτός είχε μία πόρτα και συνήθως κανένα παράθυρο. Καμιά φορά βρισκόταν και κάτω από το πατάρι.
- **Αποχωρητήριο.** Αυτός ο χώρος ήταν ανεξάρτητος από το σπίτι. Στην πόλη κάθε σπίτι είχε ένα, αλλά έξω από αυτήν ήταν κτίσμα σπάνιο. Ήταν ένα μικρό καμαράκι που χώραγε έναν άνθρωπο.
- **Αυλή.** Η αυλή, στοιχείο που υπάρχει σε κάθε σπίτι, είναι ακαθορίστου σχήματος, όταν πρόκειται για χωριά και ορθογωνίου, όταν βρισκόμαστε μέσα στην πόλη. Για να μη λασπώνει την πλακοστρώνουν σε σημεία που χρησιμοποιούνταν συχνά.

Άλλα κτίσματα

- **Τα αλώνια.** Τα αλώνια, μέρος εναπόθεσης της συγκομιδής, ήταν στρωμένα σε ομαλές ή απότομες ράχες, μέσα ή συνηθέστερα, έξω από το χωριό. Είχαν σχήμα κυκλικό, το οποίο χαράσσονταν με γεωμετρική ακρίβεια. Η διάμετρος του έφτανε τα 9-14 μέτρα, ενώ υπάρχουν και τρία μοναστηριακά με διάμετρο 25 μέτρων. Το δάπεδό τους ήταν το έδαφος και η περιφέρεια κλεινόταν με χοντρόπλακες.
- **Τα λιοτριβία.** Τα λιοτριβία είχαν σχήμα μακρόστενο, ύψος 3-4 μέτρα και σκεπάζονταν από κεραμίδια. Τα παράθυρα των κτισμάτων αυτών ήταν λίγα και μικρά. Αντίθετα, η μία ή δύο πόρτες ήταν μεγάλες με πλάτος 1-1,5 μέτρα.

Αναστήλωση ελαιοτριβείου σε εξοχική κατοικία στην Περιοχή Παχεια Ράχη.

- **Οι ανεμόμυλοι.** Οι ανεμόμυλοι, που ήδη εξαφανίστηκαν μετά την εισβολή των μηχανικών μέσων και του ηλεκτρισμού, αποτελούν ένα σπουδαίο λαογραφικό στοιχείο, το οποίο κυριάρχησε στο άλεσμα των δημητριακών. Σήμερα στην Αίγινα υπάρχουν μόνο τα ερείπια τους και κανένας πλέον δεν βρίσκεται σε χρήση. Τους συναντά κανείς άλλοτε σκόρπιους και άλλοτε όλους μαζί σε μέρη ανοιχτά σε όλους τους ανέμους. Είχαν σχήμα κυλινδρικό που επιστεγαζόταν με έναν κοντό κώνο. Οι ψηλοί είχαν ύψος 5-6 μέτρα, ενώ οι κοντοί 3-4 μέτρα. Ο κώνος είχε διάμετρο 3,5-7 μέτρα. Αποτελούνταν από τρεις χαμηλοτάβανους χώρους. Το ισόγειο ή κατώγι, με ύψος 2 μέτρα, στο

οποίο φυλάσσονταν για άλεσμα τα δημητριακά και το αλεύρι, το πατάρι που ήταν συνήθως ξύλινο με ύψος 1,5-2 μέτρα, και το ανώγι ή μυλόσταση με πάτωμα ξύλινο και ύψος 1,30-1,50 μέτρα. Ολόκληρος ο μηχανισμός και οι μυλόπετρες του μύλου, βρίσκονται στο ανώγι, όπου η άνοδος γίνεται από μια πέτρινη εσωτερική σκάλα. Η είσοδος γινόταν από τη μία και μοναδική πόρτα, ενώ υπήρχαν και δύο ή τρία παραθυράκια στο ανώγι. Οι ανεμόμυλοι ήταν κατασκευασμένοι με ξυλοδεσιές, οι τοίχοι ήταν γεροί και τα υλικά της τοιχοποιίας διαλεγμένα, γιατί το κτίσμα έπρεπε να είναι ικανό να αντιμετωπίσει το βάρος του μηχανισμού και των μυλόπετρων, καθώς και τις δυνάμεις του ανέμου. Οι μυλόπετρες ήταν φτιαγμένες από ισχυρό τραχείτη με εξαιρετικά πορώδη ιστό. Η επιτυχία του μύλου εξαρτιόνταν από το σωστό ζύγισμα της πάνω με την κάτω μυλόπετρα και από την τέλεια επαφή της, σε όλα τα σημεία. Ένας κανονικός ανεμόμυλος άλεθε 40-60 οκάδες καρπό την ώρα και ο αμειβόμενος, σε είδος, μλωνάς έπαιρνε 8-10 οκάδες.

Αλλαγή μύλου σε κατοικία στην περιοχή Πλακάκια

Αλλαγή μύλου σε κατοικία στην περιοχή Πλακάκια

- **Τα πηγάδια.** Υπάρχουν πάρα πολλά στην Αίγινα. Το σύνηθες βάθος είναι 5-15 μέτρα, και η διάμετρος 0,9-1,2 μέτρα. Στο Μεσαγρό όμως υπάρχουν και βαθύτερα με βάθος 17-35 μέτρα. Το περιστόμιό τους που είναι συνήθως από πουρί, έχει σχήμα ορθογώνιο, τετράγωνο ή κυκλικό.

1.4 Η Αρχιτεκτονική της Αίγινας σήμερα

Στη βασική τους μορφή οι παλαιές κατοικίες ήταν κατασκευασμένες από πέτρα και διακρίνονταν σε δύο κατηγορίες:

1. σε αυτές με επικάλυψη δώματος (λιακωτό).
2. σε αυτές με επικάλυψη κεραμιδιών.

Ως κυριότερο υλικό για τη λιθοδομή, χρησιμοποιούσαν τον τοπικό πωρόλιθο. Τα νέα κτίρια κατατάσσονται σε τρεις τύπους:

1. Σε αυτά με σκελετό μπετόν αρμέ, που βρίσκονται κυρίως στη χώρα της Αίγινας και σε παραθαλάσσιους οικισμούς.
2. Σε αυτά με κεραμοσκεπή και με σκελετό από οπτόπλινθους. Αυτός ο τύπος είναι ευρύτατα διαδεδομένος στην ύπαιθρο και στα εκτός σχεδίου τμήματα των οικισμών.
3. Στα λύμενα, τα οποία βρίσκονται εκτός σχεδίου σε παραθαλάσσιους παραθεριστικούς οικισμούς και χρησιμοποιούνται κυρίως ως εξοχικές κατοικίες.

Η αρχιτεκτονική της Αίγινας θα λέγαμε ότι περιλαμβάνει τρεις τύπους σπιτιών:

1. Τα αιγαιοπελαγίτικα.

Παρά τη θέση της, την τόσο γειτονική προς τη Αθήνα, η Αίγινα έχει διατηρήσει την παραδοσιακή αρχιτεκτονική της στον Μεσαγρό την Παχειά - Ράχη και γενικά σε όλες τις περιοχές της με τα αξιόλογα δείγματα λαϊκής αιγαιοπελαγίτικης αρχιτεκτονικής. Επίσης η Πέρδικα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, διότι αποτελεί συγκρότημα αιγαιοπελαγίτικης αρχιτεκτονικής το οποίο έχει υποστεί ελάχιστη αλλοίωση. Η οικιστική διάρθρωση αποτελεί ένα ορθογώνιο πλέγμα δρόμων με ρυθμική εναλλαγή πλήρων - κενών.

Παραδοσιακή οικία στον οικισμό Πέρδικα που χρησιμοποιείται σήμερα σαν καφετέρια.

Παραδοσιακή οικία στον οικισμό Πέρδικα που χρησιμοποιείται σήμερα σαν καφετέρια.

2. Τα στεριανά.

Πηγαίνοντας απ' την περιοχή της χώρας προς την Κυψέλη, προς Ασώματους αλλά και μέσα στην ίδια τη χώρα συναντάμε κτίσματα στεριανού τύπου με πολλά νεοκλασικά στοιχεία που είναι επίδραση από την Αθήνα και τον Πειραιά.

Νεοκλασική κατοικία στο κέντρο της Αίγινας.

Νεοκλασική κατοικία στο κέντρο της Αίγινας..

3. Αυτά που βρίσκονται στη γύρα της Αίγινας.

Ιδιόμορφο συγκρότημα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής αποτελεί η χώρα. Η ακμή που γνώρισε το νησί στους πρώτους χρόνους μετά την απελευθέρωση, καθώς και η μικρή απόσταση από την Αθήνα, σε συνδυασμό με την τοπική λαϊκή αρχιτεκτονική δημιούργησαν μεγάλη ποικιλία ρυθμών, από τα αυστηρά νεοκλασικά με λαϊκά στοιχεία μέχρι τον τύπο του καθαρά

στεριανού σπιτιού και τους ταπεινούς αιγαιοπελαγίτικους κύβους.

Η εικόνα την οποία έχει κάποιος εκ πρώτης όψεως από την πόλη, δεν δίνει τη εντύπωση παραδοσιακού οικισμού. Η διάβρωση από την ανοικοδόμηση της τελευταίας 25ετίας είναι πολύ μεγάλη. Τα σωζόμενα παραδοσιακά τμήματα του νησιού, παρά την ποικιλία που παρουσιάζουν, από μορφολογική άποψη έχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά.

Το πρόβλημα που εμφανίζεται για τα μνημεία της λαϊκής αρχιτεκτονικής, ιδίως τα αιγαιοπελαγίτικα είναι το εξής: Πολλά λειτουργούν ως κατοικίες και επομένως είναι δεμένα οργανικά με τη ζωή του τοπίου. Αυτά συντηρούνται στοιχειωδώς από τους ανθρώπους, οι οποίοι τα κατοικούν. Συνήθως όμως αυτοί δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να αντιμετωπίσουν σοβαρά προβλήματα συντηρήσεως. Αλλά και αν τα επισκευάσουν για λόγους πρακτικούς, τα αλλοιώνουν και τα καταστρέφουν αισθητικά.

Άλλα πάλι είναι εγκαταλελειμμένα και ερειπώνονται σιγά-σιγά. Πρόγραμμα για τη συστηματική μελέτη, αξιολόγηση, συντήρηση και αξιοποίησή τους δεν υπάρχει, με αποτέλεσμα αξιολογότερα δείγματα της λαϊκής μας αρχιτεκτονικής να απειλούνται με άμεση κατάρρευση ή κατεδάφιση (π.χ. το σπίτι του Ροδάκη στο Μεσαγρό).

Ειδικότερα στη χώρα της Αίγινας η παραδοσιακή αρχιτεκτονική και το παραδοσιακό πολεοδομικό περιβάλλον διαβρώνονται και εξαφανίζονται μέρα με την ημέρα με αλματώδη ταχύτητα λόγω της έντονης οικοδομικής δραστηριότητας και αυτό παρά το γεγονός ότι έχει χαρακτηριστεί παραδοσιακός οικισμός.

Αρχιτεκτονικές Λεπτομέρειες

Τοιχοποιίες

Μια γενική παρατήρηση, που ισχύει τόσο σήμερα όσο και την παλιότερη εποχή, είναι ότι οι Αιγινήτες έπαιρναν ντόπιους μαστόρους για το χτίσιμο των σπιτιών τους και ελάχιστα ή καθόλου δεν καταπιάνονταν οι ίδιοι με την κατασκευή του. Η προσωπική τους εργασία στο χτίσιμο του σπιτιού περιοριζόταν στην συγκέντρωση των υλικών και ιδίως της πέτρας.

- **Θεμελιοδομές.** Το Αιγινήτικο σπίτι χτίζεται τις περισσότερες φορές σε στερεό έδαφος (βράχο – ημίβραχο), που μονάχα ισοπεδώνεται κάπως και για αυτό δεν έχει κανένα θεμέλιο. Το στερεό αυτό έδαφος υπάρχει φυσικά στις ορεινές περιοχές, αλλά το συναντάμε και στον κάμπο σχεδόν αμέσως μετά από το επιφανειακό στρώμα του χώματος. Ωστόσο μερικές φορές παρουσιάζεται ανάγκη θεμελίωσης, που γίνεται σε μικρό βάθος συνήθως, με τοιχοποιία στο ίδιο πάχος της ανωδομής. Μονάχα σε πολύ νεότερα σπίτια βρίσκουμε θεμέλιο παχύτερο από την ανωδομή.
- **Ξερολιθιές.** Την ξερολιθιά την φτιάχνουν στη Αίγινα με κάπως πλακοειδές ή και με οτιδήποτε πέτρες, αφού δεν υπάρχουν σχιστόλιθοι στο νησί και την στερεώνουν καλύτερα με μικρά λιθαράκια, που βάζουν ανάμεσα στις πέτρες, όταν δεν πατάνε καλά η μία πάνω στην άλλη, δηλαδή χαλικώνουν τους αρμούς όπως λένε και οι Αιγινήτες τεχνίτες. Από ξερολιθιά γίνονται πάντα οι φράχτες (διπλοτοιχία ή ανακατάρηδες) και οι τοίχοι αντιστήριξης του εδάφους των χωραφιών (μονοτοιχία). Ακόμα χρησιμοποιείται και σε άλλα δευτερεύοντα Αιγινήτικα κτίσματα, ωστόσο όμως γενικά αποφεύγεται. Μονάχα στο χωριό Λαζάριδες όλα τα σπίτια είναι χτισμένα με ξερολιθιές, μεγάλου πάχους (0,80 μέτρα) και μικρού ύψους (2,00 μέτρα), που η εξωτερική τους επιφάνεια έχει και κλίση περίπου 5% ανά μέτρο. Η κατασκευή των τοίχων των σπιτιών χωρίς λάσπη σε αυτό μονάχα το χωριό της Αίγινας είναι δυνατή, γιατί η πέτρα που υπάρχει τριγύρω έχει μια σχετική στρωσιγένεια (εικόνα 55) και έτσι χτίζεται σε ξερολιθιά εύκολα. Λάσπη λένε ότι δεν χρησιμοποιούν γιατί η πέτρα δεν είναι αμμουδερή, με τραχεία δηλαδή επιφάνεια, αλλά μοιάζει με ακονόπετρα που έχει λεία επιφάνεια και δεν κολλάει πάνω της κονίαμα.

Κονιάματα – Επιχρίσματα – Ελαιοχρωματισμοί

Κονιάματα

Τα συνδετικά κονιάματα της Αιγινήτικης οικοδομικής στα παλαιότερά της κτίσματα, είναι από σκέτη λάσπη, χωρίς ασβέστη. Ενώ στα νεότερα σπίτια σε

ολόκληρη την τοιχοποιία τους ή και σε ορισμένα μέρη της (γωνίες, λαμπάδες, σαμάρια, αρμούς των εξωτερικών επιφανειών των τοίχων κ.α.) χρησιμοποιούν σήμερα ασβεστοκονιάματα.

Επιχρίσματα

Γενικά έχουμε να παρατηρήσουμε, πως ως ένα βαθμό ή αιγινήτικη οικοδομική αποφεύγει τα επιχρίσματα (σοβάδες), ιδιαίτερα στα ορεινά χωριά που είναι και τα πιο πτωχά. Από τεχνικής πλευράς σημειώνουμε, ότι ο τοίχος είναι πολύ καλά προφυλαγμένος ακόμα και χωρίς επίχρισμα, φτάνει να αρμολογηθεί και να μυστριστεί καλά, όπως άλλωστε και γίνεται, καθώς θα δούμε παρακάτω, πάντα με την προϋπόθεση ότι είναι χτισμένος από πέτρες που δεν είναι πορώδεις και πολύ αραιές, οπότε απορροφούν υγρασία, σε αντίθετη περίπτωση ο τοίχος πρέπει να σοβαντίζεται εξωτερικά.

Τα εσωτερικά επιχρίσματα γίνονται στα νεώτερα σπίτια σε δύο στρώσεις, πεταχτό και χοντρό (λάσπωμα) χωρίς ψιλό, η και σε τρεις, πεταχτό, χοντρό, ψιλό, με τη διαφορά ότι μερικές φορές η λάσπη για το χοντρό έχει και φύκια ή άχυρα, χωρίς να έχει ασβέστη.

Στα παλιότερα πάλι σπίτια του νησιού το εσωτερικό επίχρισμα γινόταν σε μια στρώση με λάσπη μονάχα χωρίς ασβέστη, από πηλό, χώμα που λιγδώνει όπως λένε, και του ρίχνανε μέσα λίγα φύκια ή άχυρα για να μη σκάει.

Ακόμα ως εσωτερικό επίχρισμα χρησιμοποιούσαν τη λάσπη με βούλιθο (κοπριά) και άχυρο, που την άφηναν σκέτη η την άσπριζαν απ' ευθείας χωρίς να μεσολαβήσει άλλο στρώμα, όπως θα δούμε παρακάτω στα δάπεδα.

Χαρακτηριστικό στην κατασκευή αυτών των επιχρισμάτων είναι ότι οι επιφάνειες των εσωτερικών τοίχων βγαίνουν ανώμαλες, σαν κυματιστές, κάνοντας μικρά βουναλάκια γιατί το κονίαμα είχε μικρό πάχος και έτσι ακλουθούσε τις ανωμαλίες του τοίχου αντί να τις σβήνει σκεπάζοντας τες.

Τα εξωτερικά επιχρίσματα πάλι στα νέα σπίτια της Αίγινας γίνονται σε δυο ή τρεις στρώσεις, το χοντρό με ασβεστοκονίαμα από χώμα ή άμμο και με ψιλή θαλασσινή άμμο το ψιλό, όταν υπάρχει αυτή η στρώση. Ενώ στα παλιότερα σπίτια, ιδίως στα ορεινά χωριά, μάλλον δεν υπάρχουν εξωτερικοί σοβάδες σαν ενιαίες επιφάνειες. Πολλές φορές μάλιστα όταν δεν έχουν αρμολογηθεί με ασβεστοκονίαμα οι τοίχοι μοιάζουν σαν ξερολιθιές, αφού το αδύνατο από σκέτη λάσπη συνδετικό τους κονίαμα

έχει ξεπλυθεί σε αρκετό βάθος μέσα στους αρμούς από τις βροχές. Στα χωριά του κάμπου τους σοβάδες, σε παλιότερα σπίτια, τους αντικαθιστά το περισσότερο κονίαμα του αρμολογήματος, φτιαγμένο με ασβέστη και χοντρή θαλασσινή άμμο, που εισχωρεί βαθιά μέσα στους αρμούς περίπου 3-4 εκατοστά, που στη συνέχεια ξύνονται και καθαρίζονται από το συνδετικό κονίαμα για να μυστριστούν και να στρωθούν, σχηματίζοντας μία πλατιά ταινία γύρω από κάθε πέτρα.

Τέλος, ένα ακόμα κονίαμα είναι το **κουρασάνι**, που το χρησιμοποιούν ως επίχρισμα για να σοβαντίζουν τα αμπάρια που φυλάνε το στάρι και το κριθάρι, τις δεξαμενές των πατητηριών κλπ.

Ασπρισμα

Το Αιγινήτικο σπίτι ασβεστονώταν παλιότερα ολόκληρο μια - δυο φορές το χρόνο στις μεγάλες γιορτές, μέσα κ' έξω, και ήταν πάντα καθαρό και κατάσπρο.

Ακόμα γινόταν, σχεδόν κάθε βδομάδα, άσπρισμα τοπικό σε ορισμένες μεριές των σπιτιών. Σήμερα, η συνήθεια του συχνού ασπρίσματος; τού σπιτιού, έχει κάπως περιοριστεί στο νησί, ιδίως στα ορεινά χωριά του έχει αποξεχαστεί σχεδόν με αφορμή τη φτώχεια, ενώ σε άλλα νησιά, και προπαντός στις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα, είναι ζωντανή ακόμα η συνήθεια και βαθειά ριζωμένη στην καρδιά τού νησιώτη.

Ελαιοχρωμάτισμα

Οι πόρτες και τα παράθυρα των παλιών αιγινήτικων σπιτιών δεν χρωματίζονταν, και είχαν τα ξύλα τους χοντροπελεκημένα, και σπάνια ροκανισμένα, στο φυσικό τους χρώμα μονάχα στη νεότερη εποχή άρχισαν να ελαιοχρωματίζουν τις ξύλινες επιφάνειες οι καινούριοι μαστόροι. Συνήθως αφαιρούνται οι ρόζοι από τα ξύλα, που ύστερα στοκάρονται μονάχα, χωρίς να σπατουλάρονται, και ελαιοχρωματίζονται με δυο έως τρεις στρώσεις' σπάνια γίνεται και σπατουλάρισμα στις επιφάνειες.

Επιστρώσεις – Πατώματα

Δάπεδα

Σε πολλά σπίτια για δάπεδο χρησιμεύει το φυσικό έδαφος κάπως ισοπεδωμένο, που πότε μένει σκέτο και πότε ασπρίζεται μαζί με τους τοίχους. Σε άλλα πάλι, σπίτια το δάπεδο πλακοστρώνεται με ακανόνιστες μικρές και μεγάλες χοντρόπλακες πάχους 8- 18 εκ., και στα παλιότερα σχηματίζεται από ένα επίστρωμα λάσπης πάχους 2-3 εκ., που απλώνεται στο φυσικό έδαφος και πατιέται με το μυστρί καλά για να ταρατσώσει η λάσπη αυτή φτιάχνεται από διαλεγμένο χώμα, που λιγδώνει δηλαδή από αργιλικό χώμα παχιάς συστάσεως και βούλιθο σε αναλογία που το βούλιθο είναι λίγο περισσότερο από το χώμα, και το νερό είναι τόσο όσο χρειάζεται για να γίνει πλαστικό το μίγμα, σχηματίζοντας μια σφιχτή λάσπη. Σ' αυτό το μίγμα ρίχνουν ακόμα και λίγο άχυρο για να γίνει πιο συνεκτικό και να μη σκάει. Με τέτοιο επίστρωμα έστρωναν παλιότερα και τις χτιστές πεζούλες στο βάθος τού σπιτιού, που χρησίμευαν για κρεβάτια.

Τα δάπεδα αυτά του αιγινήτικου σπιτιού είναι ελαστικά, δυσθερμαγωγά, και ανθεκτικά σε πίεση, είναι αθόρυβα. ζεστά το χειμώνα και δίνουν την αίσθηση χαλιού στο πάτημα, έχουν όμως, σχετικά μικρή διάρκεια και πρέπει για να διατηρούνται καλά, να μη βρέχονται.

Πατώματα

Μονάχα σε νεότερα σπίτια το δάπεδο του ισογείου σχηματίζεται με πάτωμα καρφωτό από δοκάρια και σανίδια. Το πάτωμα του παταριού και του ορόφου στα νεότερα δίπατα σπίτια φτιάνεται κι αυτό με δάπεδο καρφωτό τα δοκάρια του (πατερά) πακτώνονται στους τοίχους, ή σε παλιότερα σπίτια πατάνε στο δόντι που σχηματίζεται από τη διαφορά πάχους ανάμεσα στον τοίχο τού ισογείου και του ορόφου. Τα σανίδια του είναι από τάβλες πάχους 2.5 εκ. και πλάτους 20-30 εκ., που καρφώνονται πάνω στα δοκάρια και οι αρμοί τους είναι σε επαφή χωρίς να θηλυκώνουν.

Στην παλαιότερη όμως εποχή το πάτωμα του παταριού του σπιτιού με πατάρι και του διώροφου σπιτιού φτιαχνόταν με τον τρόπο που κατασκευαζόταν και το δώμα, δηλαδή με μια στρώση από χώμα όπως βλέπουμε και στην τομή της εικ. 13, με τη

διαφορά ότι εδώ για πάτωμα έχουμε και ένα στρώμα φύκια επιπλέον πάνω από το χώμα, πάχους 2 εκ. όταν είναι πατικωμένα, και τελευταία την επίστρωση με τη βουλιθιά (πάχους 2-3 εκ.), ή αντί γι' αυτήν ένα ξύλινο πάτωμα. Το πάτωμα στην τεχνική του δώματος φτιαγμένο μπορεί να ήταν πολύ βαρύ, άλλα σχετικά με το καρφωτό ξύλινο ήταν πολύ καλύτερο, γιατί απομόνωνε αποτελεσματικά τον από κάτω χώρο, όταν μάλιστα ήταν στάβλος.

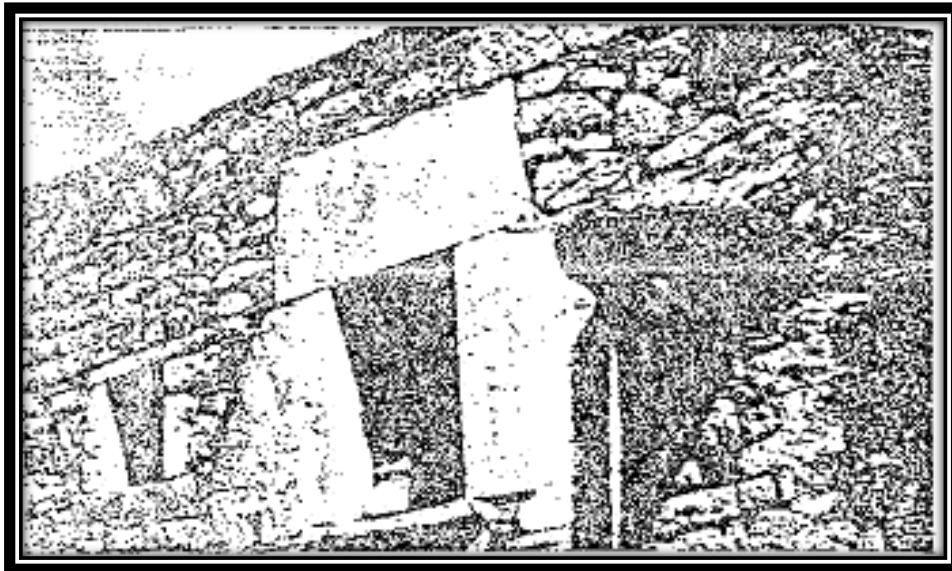
Ανοίγματα

Παράθυρα

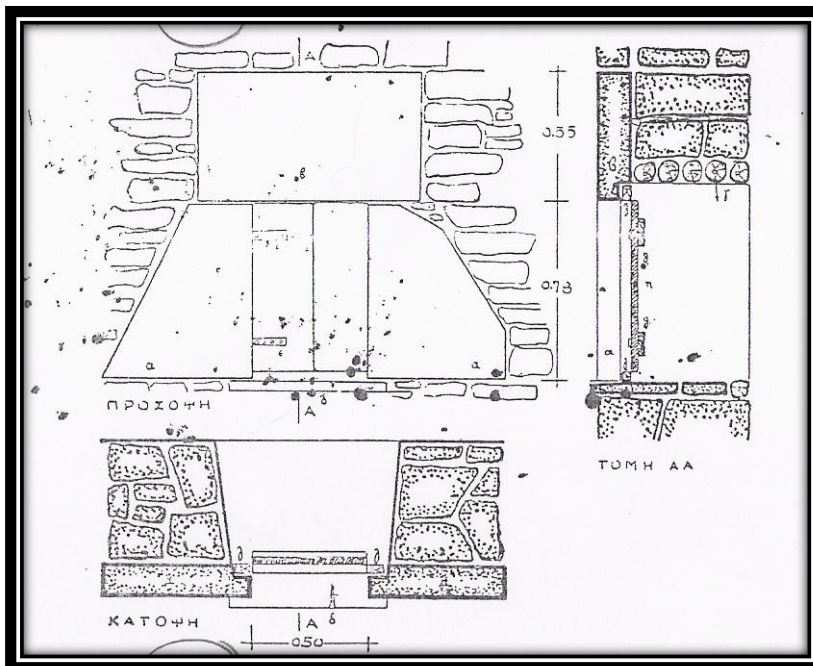
Τα παράθυρα στα αιγινήτικη κτίσματα είναι κατά κανόνα ορθογώνια και πιο σπάνια τοξωτά. Οι λαμπάδες τους κόβουν τον τοίχο λοξά προς τις δυο όψεις του, και στα νεότερα σπίτια κάθετα. Στην περίπτωση του λοξού λαμπά το άνοιγμα του παραθύρου πλαταίνει προς την εσωτερική επιφάνεια του τοίχου, ώστε να κάνει το δίπλωμα των παραθυρόφυλλων πιο εύκολο πάνω στο λαμπά, και αφήνει τον ήλιο να λιάζει περισσότερο την κάμαρα. Η ποδιά τού παραθύρου έχει το πάχος του τοίχου, και στα νεότερα σπίτια είναι λεπτότερη, σχηματίζοντας ένα είδος ανάβαθης ορθογώνιας κόγχης.

Το παράθυρο διαμορφώνεται εξωτερικά κατά διαφόρους τρόπους. Στην απλούστερη μορφή του είναι ορθογώνιο άνοιγμα σκέτο, χωρίς κανένα στολίδι, εκτός από το ξύλινο πρέκι που φαίνεται κάποιες φορές στην πρόσοψη. Άλλοτε πάλι σε νεότερα σπίτια, αντικαθιστούν τα ξύλινα πρέκια με μια αψίδα σε σχήμα χαμηλωμένου τόξου, που δεν φαίνεται όμως στην πρόσοψη παρά μόνο από το εσωτερικό του σπιτιού, γιατί απ' έξω κρύβεται από το ξύλινο πρεβάζι του παραθυρόφυλλου έτσι εμφανίζεται το παράθυρο στο εξωτερικό πάλι ορθογώνιο.

Μια πιο πλούσια διαμόρφωση, που είναι και η πιο διαδομένη, έχουμε, όταν το άνοιγμα τονίζεται με ένα πουρένιο πλαίσιο που το υπέρθυρό του είναι ίσιο (εικόνες 1, 2, 3, 4) ή καμπύλο (εικόνες 5, 6). Το υπέρθυρο της εικόνας 4, με το τριγωνικό του σχήμα, δίνει σ' ολόκληρο το παράθυρο μια έκφραση απροσδόκητου κι εντυπωσιακού κατασκευαστικού πρωτογονισμού και μια αναμφισβήτητη έμφαση, που δε θα μπορούσε να την αποκτήσει ούτε με τον πλουσιότερο και εντονότερο μορφολογικό τονισμό.

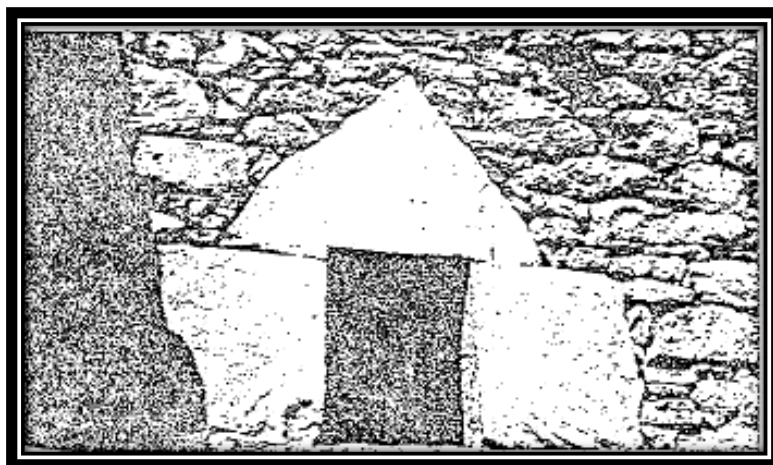
Εικόνα 1. Παράθυρο σπιτιού με ίσιο υπέρθυρο.

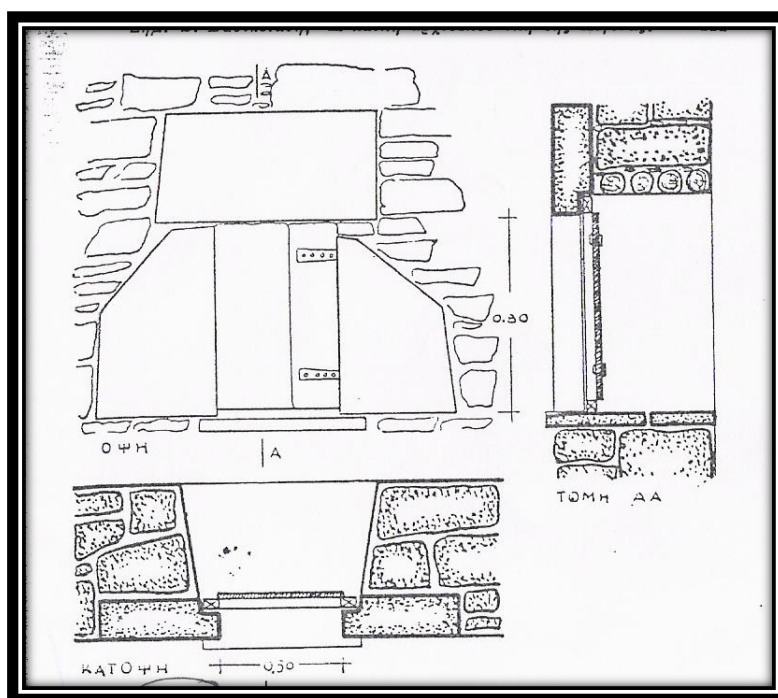
Εικόνα 2. Μεσαργός. Η κάτοψη και η τομή του παραθύρου του σπιτιού της εικόνας 1.

Το πλαίσιο των λαμπάδων του ανοίγματος (εικόνας 1 και 2) σχηματίζει, καθώς προεξέχει, γωνίες μαζί τους για να δέχονται τα όρθια ξύλα (τα ποδαρικά) της κάσας. Αυτή η γωνία λέγεται **αγαθό** και τα κατακόρυφα πουρένιο πλαίσια **στάτες**. Μετά το πουρένιο εξωτερικό υπέρθυρο και πιο ψηλά απ' αυτό έρχεται το εσωτερικό υπέρθυρο, φτιαγμένο από ξύλινα πρέκια σε επαφή (εικόνα 5), ή από ένα χαμηλωμένο τόξο πέτρινο (πουρένιο). Για εξωτερική ποδιά το παράθυρο έχει μια χοντρόπλακα

σκέτη η λοξοκομμένη, πάχους 8-10 εκ., που προεξέχει από την επιφάνεια του τοίχου 4-6 εκ. (εικόνες. 1, 2, 3).

Εικόνα 4. Μεσαγρός. Παράθυρο σπιτιού με ίσιο υπέρθυρο που σχηματίζει ένα τρίγωνο.

Εικόνα 3. Μεσαγρός. Παράθυρο μονόφυλλο με πουρένια πλαίσια και ίσιο υπέρθυρο.

Κάποτε προεξέχει πολύ περισσότερο, όταν συνδυάζεται με την πλάκα που χρησιμεύει για παρτέρια (εικόνα 6). Η πάνω επιφάνεια της ποδιάς έχει μερικές φορές δυο ρύσεις αντίθετες, προς μια χαρακιά στη μέση του μήκους της για να διώχνει τα νερά της βροχής, έτσι προστατεύεται από το σάπισμα το κάτω μέρος της κάσας, που εξέχει από την ποδιά (εικόνα 2), ενώ τα άλλα τρία ξύλα της κάσας (τετράξυλου) του παραθύρου είναι κρυμμένα μέσα στις πατούρες τον πουρένιου πλαισίου που

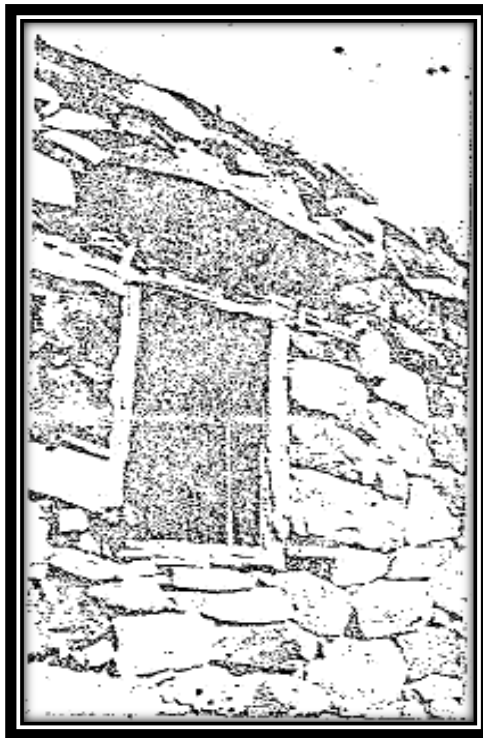
αναφέραμε.

Ένας άλλος τρόπος διαμορφώσεως του παραθύρου, κάπως παράξενος και εντυπωσιακός, που εφαρμόζεται ιδίως στα ορεινά χωριά της Αίγινας, είναι αυτός που καταργεί τα πουρένια πλαίσια και φέρνει την κάσα στην εξωτερική επιφάνεια του τοίχου' σύμφωνα μ' αυτό τον τρόπο συνδέονται το πανωκάσι της και τα ξύλινα πρέκια του ανοίγματος με δύο ξύλινα τζινέτια, ένα είδος διχάλας, που τα λένε αγκούλες ή αμοσκαλίτες έτσι, που στερεώνεται ή κάσα καλά πάνω στον τοίχο. Η στερέωση της κάσας γίνεται συγχρόνως και με την πάκτωση τον πανωκασιού της και του κατωκασιού της, που προεκτείνονται μέσα στην τοιχοποιία.

Η ιδέα να συνδέονται τα πρέκια με τζινέτια είναι βέβαια γνωστή και σε χρήση στην σύγχρονη οικοδομική, αλλά η αντικατάστασή τους με ξύλινα της μορφής που προαναφέραμε, καθώς και η αγκύρωση της κάσας με την προέκταση του πανωκασιού και του κατωκασιού της, είναι έργο λαϊκής οικοδομικής. Η στερέωση αυτή γίνεται καλύτερα, όταν τα δυο τζινέτια (αγκούλες) του πρεκιού επαναληφθούν και στη θέση της ποδιάς του παραθύρου, για να αγκυρώσουν και το κάτω μέρος της κάσας στην τοιχοποιία, δηλαδή στην περίπτωση αυτή έχουμε συνολικά τέσσερα τζινέτια.

Τα ξύλινα αυτά τζινέτια σχηματίζουν μια διχάλα που το ένα σκέλος της εμφανίζεται στην πρόσοψη του χτίσματος και το άλλο διαπερνάει ολόκληρο το πάχος του τοίχου και σταματάει στην εσωτερική επιφάνειά του χωρίς διχάλα, που θα ασχήμενε το εσωτερικό του σπιτιού και θα εμπόδιζε κάπως. Πιο σπάνια το σκέλος αυτό προεκτείνεται και προεξέχει από την εσωτερική επιφάνεια του τοίχου ίσια, σχηματίζοντας κρεμαστάρια στους τοίχους, τα λεγόμενα παλούκια. Τα τζινέτια, εκτός από την σύνδεση των ξύλινων πρεκιών μεταξύ τους και τη στερέωση της κάσας πάνω στον τοίχο παίζουν, όταν υπάρχει στην τοιχοποιία ξυλοδεσιά, και ένα γενικότερο ρόλο συνδετήρα. Ακόμα εκτός από τη χρησιμότητα τους είναι φανερή και η διακοσμητική σημασία που παίρνουν πάνω στις φτωχές γενικά προσόψεις. Ένα μειονέκτημα αυτής της διαμόρφωσης των παραθύρων είναι ότι εκθέτει αρκετά ξύλα και μερικά μάλιστα "φέροντα" όπως τα πρέκια, στα νερά της βροχής. Για να προστατευτούν λοιπόν τα ξύλα αλλά και ολόκληρο το παράθυρο από τα νερά της βροχής που κυλάνε στον τοίχο, ακριβώς πάνω από το πρέκι και ανάμεσα ή πάνω από τα τζινέτια δημιουργείται ένα κορνιζάκι (φρυδάκι) από μία ή δυο πακτωμένες χοντρόπλακες, πάχους 10 εκατοστών περίπου και μικρής εξοχής 10-15 εκατοστών. Συμπληρώνεται λοιπόν η προστασία του παραθύρου αποτελεσματικά δίνοντας ταυτόχρονα μια οργανική οικοδομική λύση εντυπωσιακής γραφικότητας (εικόνα 7).

Σημειώνουμε ακόμα ότι πάνω στα προστατευτικά αυτά κορνιζάκια, που τα λέμε ξετραχειλωματα, βάζουν καμιά φορά μια ή δυο γλάστρες με λουλούδια.

Εικόνα 7. Παράθυρο σπιτιού στον οικισμό Λαζάρηδες

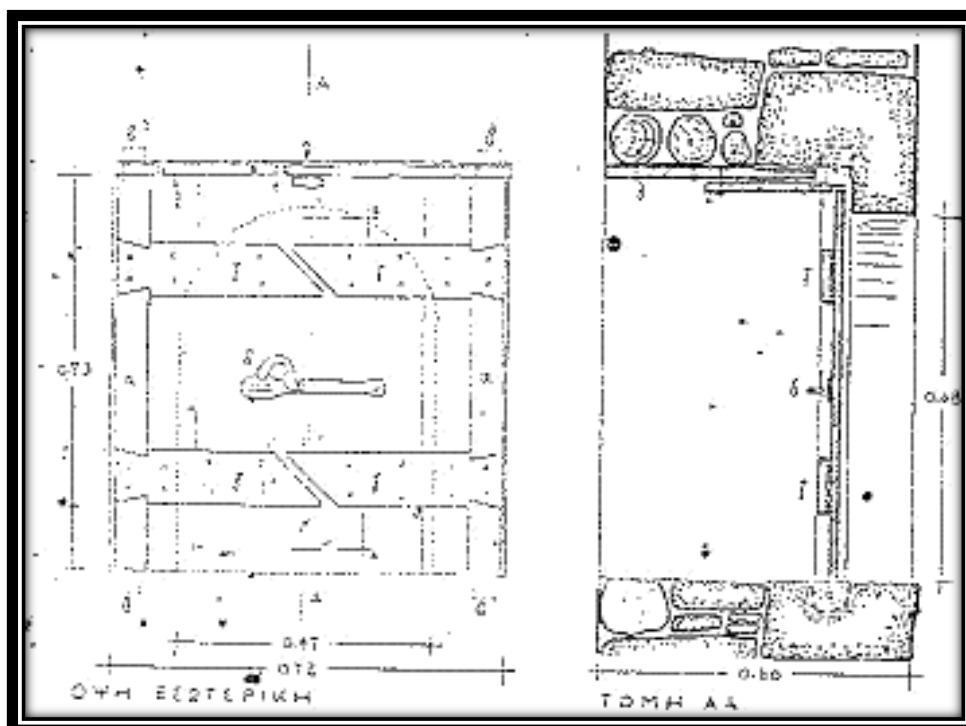

Εικόνα 6. Παράθυρο σπιτιού στον οικισμό Μεσαγρός.

Η διαμόρφωση του παραθύρου με δυο ξύλινα τζινέτια επεκτείνεται πολλές φορές, ιδίως στα ορεινά χωριά, και στα ανοίγματα με πουρένια πλαίσια, που είδαμε παραπάνω, αγκυρώνοντας το πουρένιο υπέρθυρο στα ξύλινα πρέκια, που είναι από αυτό στο εσωτερικό του σπιτιού. Πιο σπάνια είναι η περίπτωση που έχουμε ένα ξύλινο τζινέτι (εικόνα 6) στη μέση περίπου πουρένιου υπέρθυρου.

Ο συνδυασμός του ξύλου και της πέτρας και η συνεργασία τους συνηθίζεται σε πολλές κατασκευές της λαϊκής οικοδομικής π.χ σε ξύλινα πρέκια στη λιθοδομή, σε πέτρινες πλάκες πάνω σε ξύλινα δοκάρια στην κατασκευή του δώματος σε άλλα νησιά, κατά τρόπο μάλιστα που το λιγότερο ανθεκτικό υλικό, το ξύλο, κρατάει ένα υλικό βαρύ, υψηλής αντοχής και διάρκειας, όπως είναι η πέτρα. Ωστόσο σήμερα ο λαϊκός τεχνίτης έχει στη διάθεση του υλικά πιο κατάλληλα για αυτές τις κατασκευές, όπως είναι το πρέκι και η πλάκα του μπετόν-αρμέ που τα χρησιμοποιεί στις σύγχρονες λαϊκές κατασκευές του.

Ακόμα παρατηρούμε ότι φεγγίτες στα παράθυρα των Αιγινήτικων σπιτιών δεν υπάρχουν.

Εικόνα 5. Μεσαγρός. Παραθυρόφυλλα χωρίς κάσα και με καμπύλο υπέρθυρο.

Φωτιστικά

Τέλος ένα ακόμα είδος ανοιγμάτων είναι τα λεγόμενα φωτιστικά, μικρά και στενά σαν σχισμές, με διαστάσεις γύρω στα 10-20 εκατοστά πλάτος × 25-45 εκατοστά ύψος, που μοιάζουν περισσότερο με πολεμίστρες.

Τα φωτιστικά ανοίγονται στους κάτω από τα πατάρια χώρους όπως είναι οι αποθήκες, οι στάβλοι κ.α, και καμιά φορά σπάνια και σε κατοικήσιμους χώρους.

Οι λαμπάδες τους κόβουν τον τοίχο λόξα, όπως τα παράθυρα, και είναι ορθογώνια ανοίγματα σκέτα ή με πουρένια πλαίσια τονισμένα, που δεν έχουν ποτέ φύλλο για να κλείνουν, αφού είναι πολύ μικρά. Έτσι φαίνεται πιθανό ότι τα φωτιστικά αυτά βαστάνε από τις πολεμίστρες και είναι μία ανάμνησή τους. Ωστόσο, μερικές φορές, υπάρχουν και καθαυτό πολεμίστρες σε πολύ παλιά σπίτια. Είναι γνωστό πως οι πολεμίστρες είναι μικρά στενόμακρα ανοίγματα, σαν σχισμές, που προς το εσωτερικό του χώρου που προστατεύουν φαρδαίνουν. Συνήθως ο άξονας της πολεμίστρας είναι κάθετος προς τις επιφάνειες του τοίχου που ανοίγεται, και πιο σπάνια σχηματίζει γωνία, όταν θέλει κανείς να προστατέψει ένα ορισμένο σημείο, όπως στην περίπτωση μας την πόρτα, προς την οποία κατευθύνονται και από τις δύο πολεμίστρες διασταυρούμενα πια τα πυρά. Το μεγάλο τους μειονέκτημα όταν είναι χαμηλά στον τοίχο ανοιγμένες, κοντά στο έδαφος, είναι ότι αν φτάσει ως εκεί ο επιδρομέας μπορεί βάζοντας το όπλα του από την σχισμή να χτυπήσει το εσωτερικό του χώρου.

Το Αιγινήτικο σπίτι γενικά έχει μικρά και λιγοστά ανοίγματα, έτσι που τα παράθυρα δεν καλύπτουν τις στοιχειώδεις απαιτήσεις υγιεινής, αφού δεν επιτρέπουν έναν εύκολο και γρήγορο αερισμό και δεν εξασφαλίζουν έναν άνετο φωτισμό στο εσωτερικό του. Την ίδια τάση των λιγοστών και μικρών ανοιγμάτων (πορτοπαραθύρων) βλέπουμε να επικρατεί και στο αιγαιοπελαγίτικο γενικά σπίτι που ακολουθεί την ίδια οικοδομική παράδοση η διαπίστωση αυτή για το νησιώτικο σπίτι, εξεταζόμενο με τα σημερινά κριτήρια για την υγιεινή, τη ζωή κτλ., είναι βέβαια εις βάρος του. Ωστόσο όμως για να κριθεί και να αξιολογηθεί η παραπάνω διαπίστωση, πρέπει να εξεταστούν οι λόγοι που υπαγορεύανε τα λιγοστά και με μικρές διαστάσεις ανοίγματα στην αιγαιοπελαγίτικη αρχιτεκτονική. Είναι λοιπόν γνωστό ότι στην Αίγινα, και όλα τα νησιά του Αιγαίου, ολόκληρο το Μεσαίωνα και ίσα με τα χρόνια της Επανάστασης ακόμα τα λυμαίνονταν οι πειρατές, αναγκάζοντας τους κατοίκους: να απομακρύνονται από τη θάλασσα, να ζουν μέσα σε κάστρα η καστροπολιτείες με τα τελευταία σπίτια τους χτισμένα κολλητά, ώστε ν'

αποτελούν ένα συνεχές τείχος και μερικές φορές να οχυρώνουν ελαφρά και τα σπίτια τους ακόμα, με πολεμίστρες κλπ. Έτσι έχουμε έναν πρώτο λόγο την ασφάλεια, που δεν είναι ο μόνος, αν και είναι ο σοβαρότερος. Η απασχόληση των κατοίκων κατά βάση αγροτική (γεωργία, κτηνοτροφία) και εν μέρει ναυτική, υποχρέωνε τους ανθρώπους ολόκληρο σχεδόν την ημέρα να εργάζονται έξω από το σπίτι τους με τις γυναίκες ως μόνους ενοίκους του σπιτιού, κι αυτές για ένα μονάχα διάστημα της ημέρας την ώρα του μαγειρέματος, του φουρνίσματος κλπ., αφού εργάζονται και στα κτήματα, έτσι το φως δεν είναι τόσο απαραίτητο στους ενοίκους του σπιτιού, αφού σχεδόν μονάχα κοιμούνται σ' αυτό, μια και για συνθήκες υγιεινής όπως τις νοιώθουμε σήμερα, δεν μπορούσε να γίνεται ούτε λόγος.

Ακόμα θα μπορούσαμε ίσα μ' ένα βαθμό να θεωρήσουμε ότι και κλιματικοί λόγοι (το εκτυφλωτικό φώς, οι άνεμοι κλπ.) παίζανε κάποιο ρόλο στην υιοθέτηση του μικρό παραθύρου, το οποίο εφαρμοζόταν επίσης πολύ και στην 'Ανατολή. Ύστερα, και για λόγους τεχνικούς, τα περισσότερα και με μεγαλύτερες διαστάσεις ανοίγματα επάνω στους τοίχους δυσκολεύουν την κατασκευή (πρεκιάσματα, λοξοί, λαμπάδες, πουρένια πλαίσια κλπ.), ενώ ταυτόχρονα την κάνουν ακριβότερη οι κάσες, τα παραθυρόφυλλα, οι παραπάνω κατασκευές κλπ., 'Ακόμα, τα περισσότερα και μεγαλύτερα ανοίγματα στο σώμα μιας τοιχοποιίας, όπως είναι και η αιγινήτικη και γενικά ή αιγαιοπελαγίτικη, με λίγο η και καθόλου άσβεστη στο συνδετικό της κονίαμα, την αδυνατίζουν, όταν πρόκειται. μάλιστα να δεχτεί από πάνω της μια βαρεία κατασκευή, όπως είναι το δώμα. Οι παραπάνω λόγοι, φαίνεται, πως είναι οι αφορμές που δημιούργησαν την παράδοση των λίγων και μικρών ανοιγμάτων), που ακλουθεί το αιγινήτικο σπίτι και γενικά το αιγαιοπελαγίτικο.

Χαρακτηριστικό και διαφωτιστικό γι' αυτή την τάση είναι, ότι στα πολύ νεώτερα σπίτια της Αίγινας τα χτισμένα τα τελευταία σαράντα χρόνια, καθώς και σε μερικά παλιά μετασκευασμένα σε νεώτερη εποχή, τα παράθυρα μεγαλώνουν σε επιφάνεια και φτάνουν γύρω στα $0,80 \times 0,30 = 1,04 \text{ m}^2$ ή $0,75 \times 1,45 = 1,08 \text{ m}^2$ ή $0,90 \times 1,50 = 1,35 \text{ m}^2$. Αντίθετα οι συνηθισμένες επιφάνειες των κυρίων παραθύρων σπιτιών παλιότερης εποχής ήταν γύρω στα $0,56 \times 0,82 = 0,46 \text{ m}^2$ ή $0,53 \times 0,85 = 0,45 \text{ m}^2$ ή $0,48 \times 0,82 = 0,39 \text{ m}^2$ ή $0,50 \times 0,78 = 0,39 \text{ m}^2$ ή $0,48 \times 0,65 = 0,31 \text{ m}^2$. Έτσι από τα $0,30 - 0,50 \text{ m}^2$ που έπιανε σε επιφάνεια το άνοιγμα του παλιότερου παραθύρου, το νεώτερο φτάνει το $1,00 - 1,40 \text{ m}^2$, δηλαδή έχουμε σχεδόν τον τριπλασιασμό της επιφανείας του, συνοδευόμενο από σοβαρή αύξηση του αριθμού των παραθύρων, όπου από ένα και δύο φτάνουμε στα τρία, τέσσερα και πέντε καμιά φορά. Ωστε

αν θεωρήσουμε ως μέση επιφάνεια του νεώτερου αιγινήτικου παραθύρου το 1.20 m², και δεχτούμε για το μπροστινό δωμάτιο ως συνηθέστερο αριθμό παραθύρων τα τέσσερα, χωρίς να λογαριάσουμε και το παράθυρο που δημιουργείται επάνω στο φύλλο της πόρτας με το κόψιμό της σε δύο, και αν ακόμα παραδεχτούμε ότι το μέσο εμβαδόν του κάθε δωματίου, όπως βγαίνει από τα σχέδια, βρίσκεται γύρω στα 12-15 m², φτάνουμε στο συμπέρασμα: **ότι η αναλογία μεταξύ εμβαδού παραθύρων (φωτιζόμενης επιφανείας) και εμβαδού πατώματος δωματίου (επιφανείας δωμ.), βρίσκεται γύρω στο 1:10 περίπου για το κύριο δωμάτιο του νεώτερου αιγινήτικου σπιτιού, δηλαδή σχεδόν στο μισό της αναλογίας που παραδεχόμαστε στη σύγχρονη κατοικία, ανάλογα με τον προσανατολισμό της, για έναν κανονικό φωτισμό.**

Ακόμα πρέπει να λογαριάσουμε ότι στα παλαιότερα σπίτια, στα ορεινά ιδίως χωριά της Αίγινας, η κάμαρα χωρίς κανένα παράθυρο ήταν κάτι συχνό.

Έτσι ή νεώτερη τάση των περισσότερων και μεγαλύτερων ανοιγμάτων, εντελώς αντίθετη από την παλιά, βρίσκεται πια στο σωστό δρόμο μιας λογισμένης εξελίξεως, αφού οι λόγοι που πλάσανε και συγκρατούσαν την παράδοση στη ζωή λείψανε ή μεταβλήθηκαν σιγά-σιγά ο σοβαρότερος λόγος η ανάγκη για ασφάλεια δεν υπάρχει πια, η απασχόληση των κατοίκων μένει ακόμα βέβαια αγροτική, αλλά μεταβλήθηκε η αντίληψη του ανθρώπου για το σπίτι, για τη δουλεία μέσα στο σπίτι, και ακόμα για τη θέση της γυναίκας μέσα στην οικογένεια.

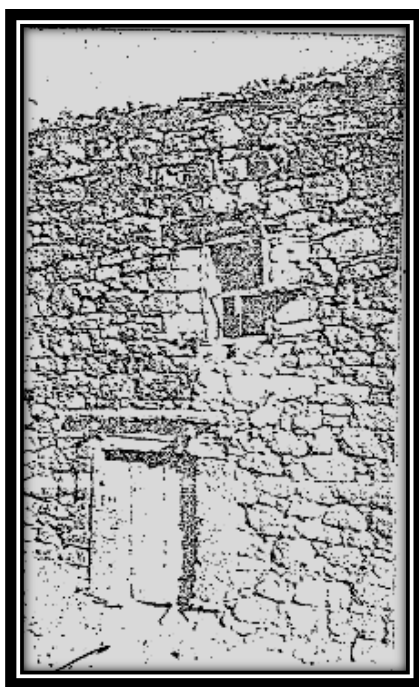
Ύστερα και οι τεχνικές αντιλήψεις των μαστόρων φωτιστήκαν και επηρεάστηκαν σε ορισμένα σημεία, όπως λ.χ. στην προσθήκη άσβεστου στα συνδετικά κονιάματα κ.α. ακόμα και ή βαθμιαία επικράτηση της, αρχιτεκτονικής με στέγη σε σχέση προς την αρχιτεκτονική του δώματος άσκησε καπνιά επιρροή στη διαμόρφωση διαφορετικών απόψεων, οι οποίες απομάκρυναν σιγά σιγά τους παλιούς μαστόρους από τον άκρατο συντηρητισμό.

Συνεχίζοντας την περιγραφή του παραθύρου που διακόψαμε θα παρακολουθήσουμε την κατασκευή του ξύλινου μέρους του αρχίζοντας από την κάσα, που είναι πάντα ορθογώνια και όταν ακόμα το άνοιγμα είναι τοξωτό. Η κάσα λοιπόν μπαίνει περασιά με την εξωτερική επιφάνεια του τοίχου, όταν δεν υπάρχουν πλαίσια, ή πιο μέσα απ' αυτήν 15-20 εκ. στην πατούρα που σχηματίζει ο τοίχος με το πουρένιο πλαίσιο.

Η κατασκευή των παραθυρόφυλλων με σκούρα φύλλα μονάχα χωρίς τζαμιλίκια, συνηθιζόταν στα παλιότερα χρόνια στην Αίγινα (εικόνες 1, 2, 3, 5, 7) όσο και σε

άλλους τόπους, αλλά και σήμερα εφαρμόζεται στο αιγινήτικο σπίτι ιδίως για οικονομία. Ωστόσο στα νεώτερα χρόνια τα σκούρα (εξώφυλλα) συνοδεύονται πολλές φορές και από τζαμιλίκια, που η κάσα τους βγαίνει στην εξωτερική επιφάνεια του τοίχου, αφήνοντας τα εξώφυλλα να διπλώνονται επάνω του και σκεπάζοντας τον αρμό που σχηματίζει η κάσα με τον τοίχο με ένα περβάζι. Το περβάζι αυτό είναι σκέτο και πιο σπάνια στολισμένο με ταινίες και κυμάτια, που μας δείχνουν την προέλευση του από την κλασικίζουσα αρχιτεκτονική των σπιτιών της παλιάς Αθήνας.

Το παράθυρο σε παλιότερα αιγινήτικα σπίτια είχε απ' έξω κάγκελα ξύλινα (δρύφραχτα) επάνω στην κάσα, δηλαδή ένα είδος δικτυώματος από ράβδους κατακόρυφες, που πιο σπάνια διασταυρώνονταν κάθετα με άλλες και προστάτευαν το μισό (εικόνα 8) ή ολόκληρο το παράθυρο.

**Εικόνα 8. Παράθυρο και πόρτα σπιτιού
στον οικισμό Σφεντούρι.**

Τα παράθυρα με σκούρα μονάχα φύλλα, χωρίς τζαμιλίκια, συνηθίζονταν όπως είπαμε την παλιότερη εποχή και ήταν πάντα καρφωτά, τη νεώτερη εποχή έχουν και τζαμιλίκια και τότε γίνονται άλλοτε περαστά, και άλλοτε καρφωτά από λεπτό σανίδι, αφού και οι διαστάσεις των παραθύρων είναι τις πιο πολλές φορές μικρές, κατά κανόνα είναι δίφυλλα τα μεγαλύτερα και μονόφυλλα τα μικρά, Στη συνηθισμένη του μορφή το κάθε φύλλο του τζαμιλικιού έχει τρία μάτια, ωστόσο βρίσκουμε και με δύο ή τέσσερα. Όσο για τα σκούρα, όταν το παράθυρο είναι σχετικά μικρό, φτιάνονται

από ένα ατόφιο σανίδι ή από περισσότερα σανίδια όρθια τοποθετημένα και δεμένα με δυο ή τρεις τραβέρσες, Πιο σπάνια γίνονται και παραθυρόφυλλα πλουσιότερα με σκελετό περαστό και δύο τρεις ταμπλάδες, η ακόμα και Γερμανικά, και τελευταία και Γαλλικά.

Για το κλείσιμο των φύλλων χρησιμοποιούνται σπάνιοι σύρτες (μάνταλοι) και συνηθεστέρα αμπαρίτσες σιδερένιες τα κολντεμήρια που στερεώνονται στον τοίχο και στο ένα φύλλο, ή γαντζάκια, ή κοράκια ξύλινα (εικόνα 5).

Όπως είδαμε η κάσα (τετράζυλο) του αιγινήτικου παραθύρου φτιάχνεται από ξύλα ακίνητα που επάνω τους κρέμονται τα κινητά φύλλα. Σε μερικά όμως πολύ παλιά σπίτια βρίσκουμε παράθυρα με σκούρα φύλλα μονάχα, χωρίς τζαμιλίκια και χωρίς κάσα, περιστρεφόμενα περί κατακόρυφο άξονα, ένα είδος μπογιού.

Το μπόι αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί κατά κάποιον τρόπο ως ένα κινητό ποδαρικό κάσας.

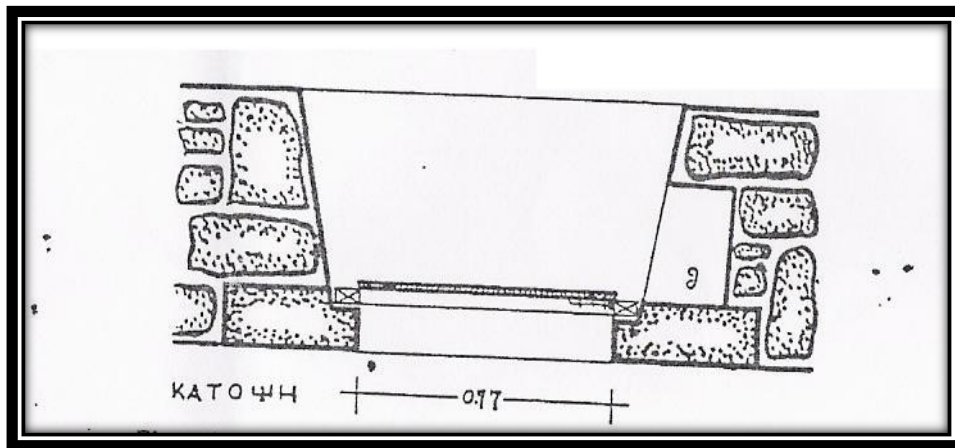
Έτσι στην εικόνα 5 τα φύλλα του δίφυλλου παραθύρου αποτελούνται μονάχα από δυο όρθια ξύλα, συνδεδεμένα με το σανίδωμα των εξωφύλλων με δυο τραβέρσες το καθένα τα δύο όρθια ξύλα περιστρέφονται περί τον εαυτό του το κάθε ένα (κατακόρυφος άξονας) και στερεώνονται μέσα σε τρύπες ανοιγμένες στο ανώφλι κάτω από το πρέκι και στο κατώφλι στην ποδιά. Τα παραθυρόφυλλα αυτά ανοίγουν και κλείνουν παρακολουθώντας την περιστροφή των όρθιων ξύλων (μπογιών) και φυσικά ο τρόπος αυτός κατασκευής τους αναγκάζει να τοποθετούνται τα φύλλα κατά το χτίσιμο της τοιχοποιίας του παραθύρου και ταυτόχρονα με το πρέκιασμα.

Για την ελεύθερη περιστροφή των μπογιών (όρθια ξύλα) αυρών των παραθυρόφυλλων, που μπαίνουν μονάχα χοντροπελεκημένα στην κατασκευή, αφήνεται ανάμεσα της εξωτερικής τους επιφάνειας και του λαμπά από ένα μικρό διάστημα 1-2 εκ. ο όρμος αυτός από την έξω μεριά του τοίχου σκεπάζεται από το πουρένιο πλαίσιο που προεξέχει από το λαμπά. Στην περίπτωση του μονόφυλλου παραθυρόφυλλου τα μπόγια φυσικά περιορίζονται σε ένα.

Το φύλλο μαζί με το μπόι του το λένε μαγαλαμά. Το κλείσιμο των φύλλων του δίφυλλου αυτού του παραθύρου γίνεται με ένα γαντζάκι σιδερένιο (εικόνα 5) και συμπληρώνεται από ένα ξύλινο στηριγματάκι που το λένε κόρακα και που κρατάει κλειστά τα δύο παραθυρόφυλλα πιέζοντας τα στη θέση τους.

Πόρτες

Οι πόρτες διαμορφώνονται αρχιτεκτονικά όπως και τα παράθυρα (εικόνες 9, 10, 11) είναι μονόφυλλες και πιο σπάνια δίφυλλες στα νεότερα σπίτια ιδιαίτερα καρφωτές ή περαστές, με ορθογώνια κάσα που στερεώνεται 15-20 εκατοστά πιο μέσα ή βγαίνει στην εξωτερική επιφάνεια του τοίχου ή και ακόμα και με το μπόι αντί για κάσα, σαν αυτό που είδαμε στα παράθυρα. Οι μονόφυλλες πόρτες έχουν διαστάσεις (μετρημένες στο άνοιγμα του τοίχου) γύρω στα 0,72-0,85 επί 1,60-1,85 μέτρα φτάνουμε λοιπόν με την αφαίρεση της κάσας σε καθαρό άνοιγμα απ' όπου θα περάσει ο άνθρωπος τα 0,62-0,75 επί 1,55-1,80 μ.

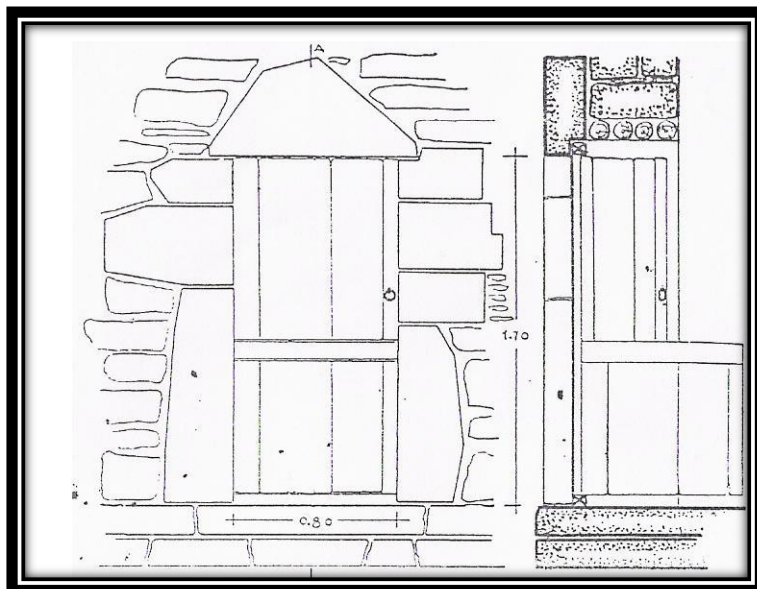
Εικόνα 9. Κάτοψη μονόφυλλης πόρτας με θυρίδα στο λαμπά της, (όπου θ η θυρίδα).

Οι δίφυλλες πόρτες πάλι κυμαίνονται γύρω στα 0,90-1,15 επί 1,80-2,05μ. στο άνοιγμα του τοίχου αναφέραμε μάλιστα μια δίφυλλη με διαστάσεις 0,71 επί 1,45 μ. που το φάρδος της μόλις θα ήταν αρκετό για μια στενάχωρη μονόφυλλη και το ύψος της το μικρότερο πού συναντήσαμε στην Αίγινα σε πόρτα κατοικήσιμων χώρων έτσι απ' αυτή την πόρτα μπαίνει κανείς σκυφτός και με το πλάι, μονόπαντος. Αλλά και με πλάτος 90 εκατοστά που φτιάνονται πάρα πολλές δίφυλλες πόρτες στην Αίγινα, το πέρασμα γίνεται δύσκολα και αναγκάζεται ο άνθρωπος να μπαίνει με το πλάι, καθώς το ένα φύλλο του μένει πάντα κλειστό. Επικρατεί δηλαδή η ίδια τάση των περιορισμένων διαστάσεων στις πόρτες, όπως είδαμε και στα παράθυρα.

Ακόμα υπάρχουν χαμηλότερες πόρτες απ' αυτές πού είδαμε με διαστάσεις από 0.75-0.92 επί 0.87-1,50μ., αλλά αυτές βρίσκονται σε βοηθητικούς χώρους αποθήκες, στάβλους κλπ., δηλαδή σε χαμηλούς χώρους που επιβάλλουν και στην πόρτα ανάλογο ύψος, ενώ οι προηγούμενες γίνονται χαμηλές μ' όλο που το ύψος του

σπιτιού είναι πολύ πιο μεγάλο.

Τέλος συναντούμε και κάτι άλλα μικροανοίγματα στον εσωτερικό τοίχο του παταριού με λειτουργία πόρτας, που δεν μπορούν όμως να λογαριαστούν ως πόρτες και απ' όπου τρυπώνει κανείς από τον ένα χώρο στον άλλο.

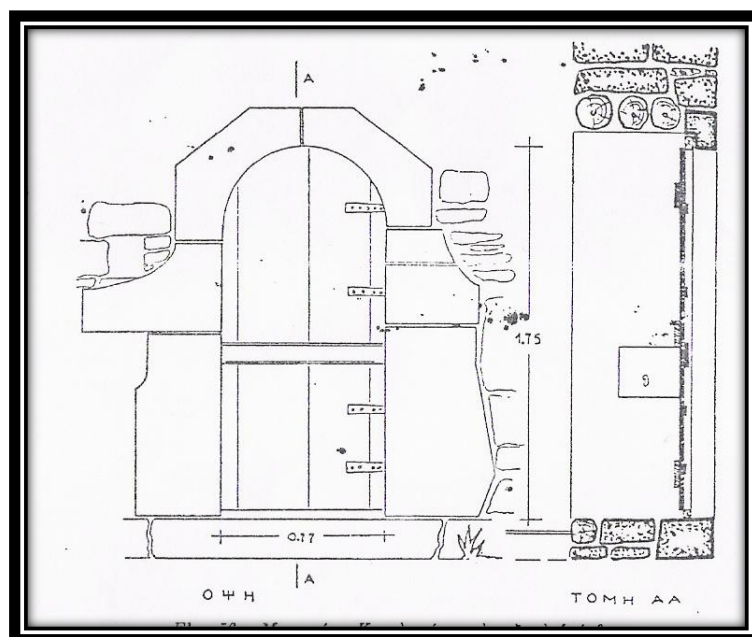
Εικόνα 10. Μεσαγρός. Κοφτή πόρτα με ίσιο υπέρθυρο.

Επίσης υπάρχουν διάφορα σχέδια φύλλων κατασκευασμένων με σανίδες όρθιες, δεμένες με δυο τρεις τραβέρσες (καρφωτές πόρτες), η με σανίδες οριζόντιες πολύ στενές και με πατούρες, είδος ραμποτέ, δεμένες όχι με τραβέρσες άλλη καρφωμένες απάνω σε δεύτερο σανίδωμα που κρεμιέται στην κάσα (ψευτοπεραστές) ακόμα βλέπουμε περαστά φύλλα με ταμπλάδες ατόφιους η ραμποτέ. Αλλά οι τρόποι κατασκευής των φύλλων είναι νεώτεροι.

Μερικές πόρτες νεώτερων σπιτιών έχουν φεγγίτη επάνω από τα φύλλα, που κλείνεται με τζαμιλίκι, η πολύ σπάνια μέρει και εντελώς ανοιχτός και ασφαλίζεται με μικρές σιδερένιες κατακόρυφες ράβδους.

Κάτι πολύ χαρακτηριστικό στην κατασκευή της Αιγινήτικης, αλλά και γενικά της λαϊκής πόρτας, είναι ότι τα φύλλα της δεν γίνονται ποτέ μονοκόμματα στα παλιά σπίτια, αλλά κόβονται συχνά στη μέση, κοφτή πόρτας, σε δυο ισα περίπου μέρη και λέγονται το κάτω φύλλο εκατόφυλλο και το επάνω φύλλο παράφυλλο έτσι δημιουργείται ένα συμπληρωματικό και βοηθητικό παράθυρο στη μονόφυλλη πόρτας, που είναι κατά κανόνα ίσο με το μισό της περίπου (κοφτή δίφυλλη) ενώ στη δίφυλλη όσο με το τέταρτο της (κοφτή τρίφυλλη). Οι διαστάσεις αυτές στο φύλλο της αιγινήτικης πόρτας επιτρέπουν το φωτισμό και τον αερισμό του πίσω δωματίου, που

αλλιώς θα ήτανε εντελώς σκοτεινό, αφού πολλές φορές δεν είχε κανένα παράθυρο εμποδίζουν ακόμα και τα ζώα να μπαίνουν μέσα στο σπίτι από την αυλή που τριγυρίζουν, αν ολόκληρη η πόρτας έμενε ανοιχτή.

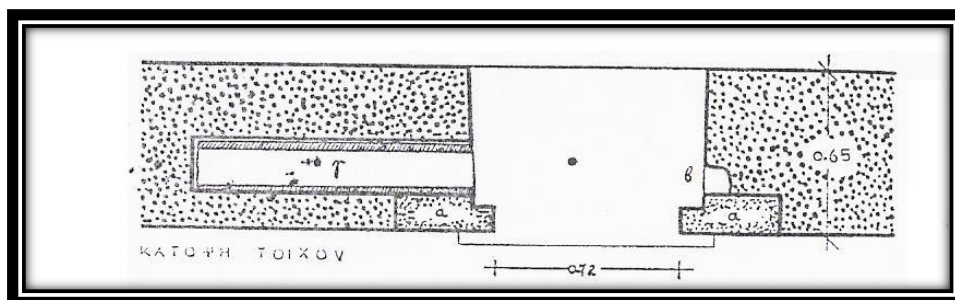

**Εικόνα 11. Μεσαγρός. Κοφή Πόρτα με τοξωτό υπέρθυρο.
(όπου θ η θυρίδα)**

Για το στερέωμα του επάνω μέρους της κοφής πόρτας, ώστε να μένει ανοιχτό, μεταχειρίζονται το κοράκι στερεωμένο στο ανώφλι της πόρτας και το οποίο περιστρέφεται ελεύθερα περί ένα άξονα (ένα καρφί).

Για το κλείσιμο της πόρτας χρησιμοποιούν αμπαρίτσες σιδερένιες κολντεμηρια, που στερεώνονται στον τοίχο και είναι καρφωμένες στο φύλλο ή και τ' αντίθετο, σύρτες σιδερένιους η ξύλινους και τέλος γύφτικες κλειδαριές, οι κλειδαριές αυτές καρφώνονται στο επάνω φύλλο της κοφής πόρτας που κρατάει και το κάτω κλειστό, καθώς πιάνει στην τραβέρσα που έχει το κάτω φύλλο σχηματίζοντας μια πατούρα. Το κάτω φύλλο μπορεί να μείνει κλειστό και μόνο του, όταν το επάνω είναι ανοιχτό, με ένα σύρτη που έχει. 'Ακόμα σημειώνουμε ότι ξύλινες κλειδαριές δεν βρήκαμε στην Αίγινα πια, ενώ είναι γνωστό ότι σήμερα υπάρχουν σε χρήση στις Κυκλάδες, στα Δωδεκάνησα κ.α. Το κλείσιμο με ξύλινη αμπάρα (ένα μακρύ ξύλο που χωνεύεται μέσα στον τοίχο σε μια τρύπα - θήκη) εφαρμοζόταν στα πολύ παλιά σπίτια της Αίγινας (εικόνα 12), ενώ σήμερα έχει εγκαταλειφτεί πια ο πάτος και ένα ή δυο τοιχώματα της τρύπας αυτής επενδύονταν με σανίδια ώστε να μπεινοβγαίνει γλιστρώντας εύκολα ή ξύλινη αμπάρα (εικόνα 12), που η άκρη της πιάνει μέσα σ' ένα

μικρό βαθούλωμα του τοίχου, ανοιγμένο αντικριστά από την τρύπα θήκη, στον απέναντι λαμπά της πόρτας.

Εικόνα 12. Μεσαγρός. Πόρτα με ξύλινη αμπάρα γωνευτή στον τοίχο.
(όπου α → στάτες, β → η βάθυνση και γ → η θήκη)

Αυλόπορτες

Οι αυλές των σπιτιών στα χωριά και τους μικροσυνοικισμούς είναι, όπως είδαμε, ανοιχτές χωρίς αυλόγυρο, μέσα όμως στην πρωτεύουσα του νησιού οι αυλές είναι μαντρογυρισμένες. Όταν ο αυλόγυρος είναι ένα χαμηλό τοιχάκι και οι αυλόπορτες είναι χαμηλές ξύλινες πορτίτσες χωρίς πρέκι (υπέρθυρο), όταν όμως είναι σχετικά ψήλος στο ανάστημα του ανθρώπου περίπου, οι πόρτες διαμορφώνονται αρχιτεκτονικά με διάφορους τρόπους, και χωρίζονται σε δυο κατηγορίες: σ' αυτές που έχουν ίσιο υπέρθυρο (πρέκι) και σ' αυτές που έχουν καμπύλο (τοξωτό). Οι πόρτες με ίσιο υπέρθυρο πότε είναι εντελώς σκέτες, πολλές φορές όμως τονίζονται με αρχιτεκτονικά μέλη πουρένια η από σοβά, όπως είναι οι παραστάδες, τα επίκρανα, τα επιστύλια, τα γεισάκια (κορνιζάκια) κ.τ.λ. Το επιστύλιο σπάνια είναι φτιαγμένο από αψιδολίθους σαν επίπεδη αψίδα, και σπάνια πάλι έχει μικρές προχωρήσεις επάνω από τα επίκρανα στο επιστύλιο, που συνεχίζονται και στο γείσο (εικόνα 13) το ίδιο σπάνια και οι παραστάδες κόβονται από μια πολύ ψηλή βάση, ένα είδος βάθρου το συνηθισμένο είναι επιστύλιο και παραστάδες να μη διακόπτονται με καμία διάρθρωση και να εμφανίζονται σαν ενιαία μέλη.

Αυτού του είδους οι πόρτες, οι τονισμένες με ένα πλήθος αρχιτεκτονικά μέλη, είναι όμοιες με τις πορτοσιές του λαϊκού αθηναϊκού σπιτιού της Οθωνικής και της πολύ μετά απ' αυτήν περιόδου, και φτιάχνονταν υπό την επίδραση της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής των Αθηνών, γέμιζαν όλα τα σοκάκια της παλιάς και της σχετικά νεώτερης Αθήνας, και ή επιρροή τους φανερώνεται και άδω στην Αίγινα ιδιαίτερα στην πρωτεύουσα του νησιού.

Εικόνα 13. Αυλόπορτα στην Αίγινα.

Οι πορτοσιές αυτές μορφολογικά δεν είναι βέβαια λαϊκές, αλλά η εκτέλεση τους με την αφέλειά της που παραμορφώνει κυμάτια και προκαλεί πολλές άλλες μεταβολές και τροποποιήσεις, μαρτυρεί έντονη λαϊκότητα που θα μπορούσε φυσικά, κρινόμενη με έναν αυστηρά τεχνικό τρόπο, να θεωρεί και μοναχά σαν αγνοία η κακοτεχνία.

Ακόμα έχουμε επίδραση της ξύλινης κεραμιδένιας στέγης στην αρχιτεκτονικής της αυλόπορτας, με την εμφάνιση κεραμιδιών στο τριγωνικό αέτωμα της (εικόνα 14).

Εικόνα 14. Αυλόπορτα στην Αίγινα.

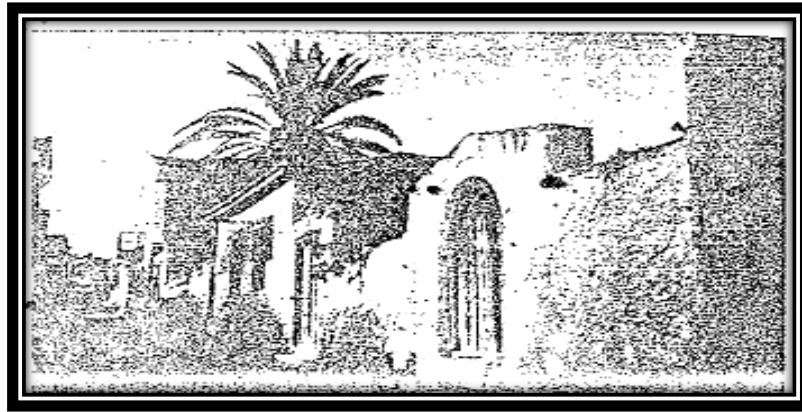
Τέλος η εικόνα 15 μας δίνει πάλι το γνωστό μας τρόπο τονισμού της πόρτας με τις παραστάδες, όχι όμως ατόφιας, αλλά χτισμένες κατά στρώσεις με πουρί, και με την πρόσθετη διάφορα ότι άδω επιστύλιο και γείσο καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν από μια ελεύθερη λαϊκή σύνθεση δουλεμένη σε ατόφιο πουρένιο υπέρθυρο.

Χαρακτηριστικό από κατασκευαστική άποψη είναι: το μεγαλύτερο πάχος που παρουσιάζει στη μέση το πουρένιο αυτό υπέρθυρο από τις άκρες του, δηλαδή προς τα επίκρανα των παραστάδων. Η διάφορα πάχους δημιουργεί μια μορφή, η οποία βρίσκεται σε συμφωνία και με τη στατική πραγματικότητα (ροπή στη μέση μεγαλύτερη από τις άκρες), επομένως δεν είναι τυχαία, αλλά διέπεται από κάποια λεπτή τεχνική διαίσθηση ως προς τις απαιτήσεις της αντοχής του υλικού (πρβλ. και εικ. 52). Το υπέρθυρο αυτό είναι στολισμένο με δυο ανάγλυφες κυματιστές ταινίες, που στην αρχή τους (δηλαδή στη μέση του υπέρθυρου) ενώνονται με δυο έλικες και φαίνονται να ξεφυτρώνουν από μια πήλινη ακροκέραμο, απ' αυτές που μπαίνουν στις κεραμιδένιες στέγες, και στο τέλος που καταλήγουν πάλι σε ένα έλικα, ακόμα επάνω στο υπέρθυρο και στην περιοχή των επικράνων μπαίνει από μια πήλινη ακροκέραμος (η δεξιά λείπει) για να συμπλήρωση τη σύνθεση. Έτσι βγαίνει ένα σύνολο πατωσιάς αφελέστατο, μ' έκδηλη λαϊκότητα, μ' όλο που από τα μορφολογικά στοιχεία που τη συνθέτουν κανένα δεν είναι λαϊκότητα, εκτός ίσως από τις κυματιστές ταινίες.

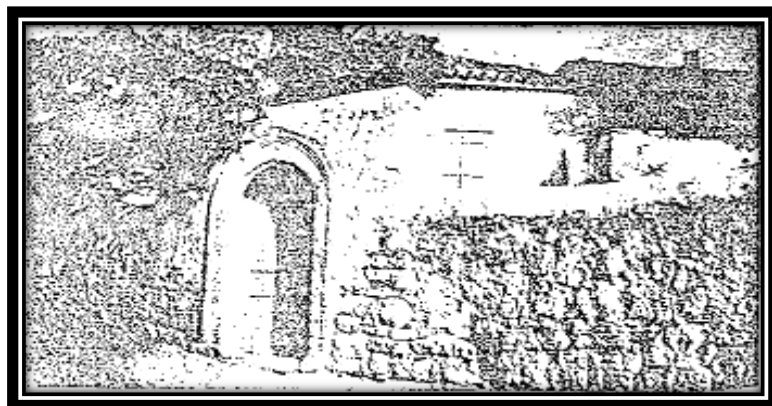
Εικόνα 15. Αυλόπορτα στην Αίγινα.

Οι τοξωτές πάλι αυλόπορτες, πότε είναι σκέτες και στολίζονται μονάχα με ένα πουρένιο πλαίσιο εν εσοχή (εικόνα 16) η εξοχή προς τον τοίχο (εικόνα 17) και πότε τονίζονται πλουσιότερα με ένα είδος υφαντιδίων που μπαίνουν στις γενέσεις του ημικυκλικού τόξου για το πάτημα του (εικόνες 18, 19, 20) ακόμα μερικές φορές τονίζεται με ένα ανάγλυφο στολίδι και το κλειδί (αψιδόλιθος) της αψίδας (εικόνες 19, 20).

Εικόνα 16. Αυλόπορτα στην Αίγινα.

Ανεξάρτητα από το πώς διαμορφώνεται το υπέρυθρο της αυλόπορτας (ίσιο η τοξωτό), παρατηρούμε ότι στην περιοχή της πόρτας ο αυλόγυρος ψηλώνει περισσότερο σχηματίζοντας ένα τριγωνικό (εικόνα 16) ή ορθογώνιο κομμάτι τοίχου (εικόνα 17) καμία φορά ο τριγωνικός αυτός τοίχος, είδος αετώματος, στολίζεται με πλάκες που προεξέχουν σαν επαέτιο γείσο (εικόνα 18). Στην εικόνα 19 ο τριγωνικός τοίχος έχει διαμορφωθεί εντελώς σε αέτωμα σε σχέση με την εικόνα 18 με το κλείσιμο του τριγώνου του και με το οριζόντιο γείσο μ' αυτό τον τρόπο όμως, ο τόσο πτυχωμένος συνδυασμός τόξου με το αέτωμα της εικόνας 18 ξεπέφτει στη σύνθεση της εικόνας 19 που δεν είναι τίποτα άλλο από την αυθαίρετη επίθεση της μιας μορφής επάνω στην άλλη, χωρίς οργανικό δέσιμο και χωρίς να κατορθώνεται μια πειστική οπτικά ισορρόπηση του αετώματος επάνω στο τόξο. Έτσι φαίνεται πως το αέτωμα βρίσκεται σε μια κατάσταση ασταθούς ισορροπίας και είναι έτοιμο να γύρει δεξιά ή αριστερά, από τον κατακόρυφο άξονα του τόξου της πόρτας.

Εικόνα 17. Αυλόπορτα στην Αίγινα.

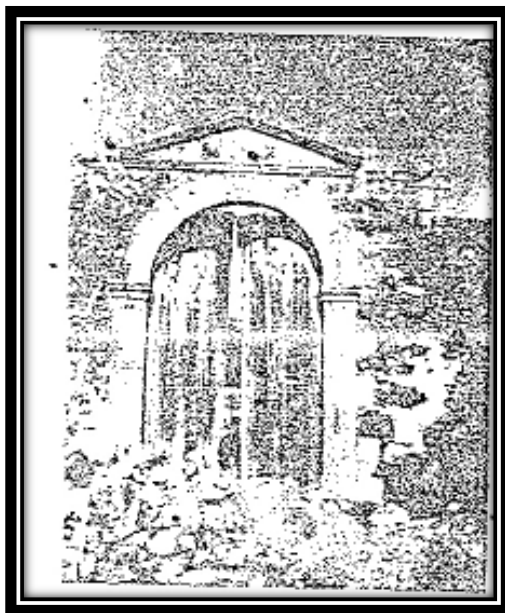
Σε μια ακόμα συνηθέστερη διαμόρφωση το τριγωνικός αυτό αέτωμα συνοδεύεται και από δυο όγκους τοιχοποιίας, τον έναν δεξιά και τον άλλο αριστερά (εικόνα 20)

που πείθουν το μάτι ότι στο σύνολο παρουσιάζει ευστάθεια. Τέλος ή αυλόπορτα τονίζεται ακόμα με το σκαλί ή τα σκαλιά που υπάρχουν.

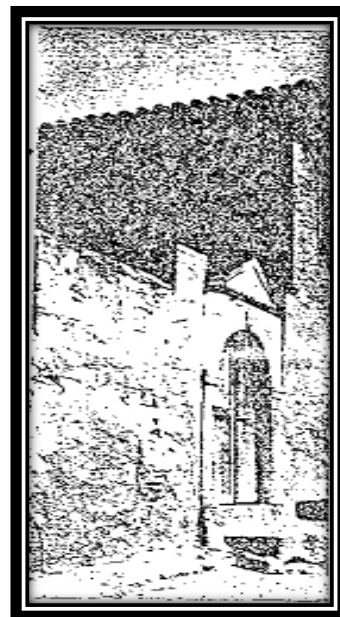

Εικόνα 18. Αυλόπορτα στην Αίγινα.

Από τις αυλόπορτες που εξετάσαμε ίσαμε τώρα, άλλες βρίσκονται σε καλή αναλογία με το σπίτι που συνοδεύουν (εικόνα 18), άλλες πέφτουν κάπως μεγάλες, και άλλες είναι εντελώς έξω από την κλίμακά του.

Εικόνα 19. Αυλόπορτα στην Πέρδικα.

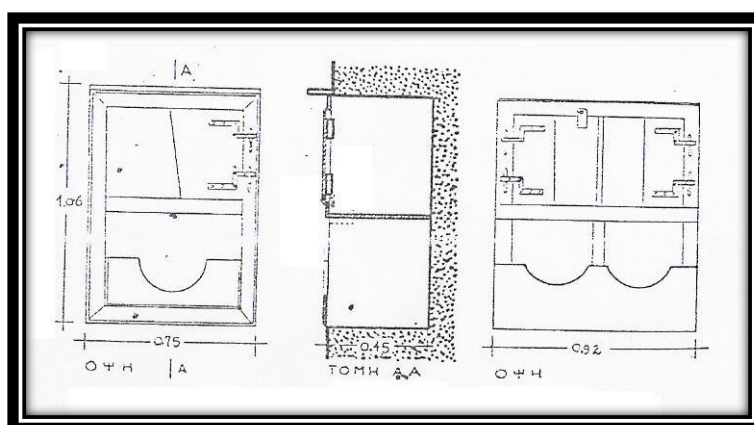
Εικόνα 20. Αυλόπορτα στην Αίγινα.

Και στις δύο περιπτώσεις, με ίσιο ή τοξωτό υπέρθυρο, πίσω και ψηλότερα άπα τα διακοσμητικά πλαίσια λαμπάδων και πρεκιού (υπερθύρου) προς την εσωτερική πλευρά του τοίχου, έχουμε ένα δεύτερο πρέκιασμα με ξύλα ή με αψίδα σε σχήμα τόξου κύκλου έτσι, που σχηματίζεται μια πατούρα για την τοποθέτηση της κάσας.

Τα φύλλα της αυλόπορτας φτιάνονται όπως και τα φύλλα της πόρτας που εξετάσαμε εν τούτοις απομίμηση νεοκλασικών μορφών βρίσκουμε και στα ξύλινα μέρη της πόρτας, λ.χ. με τα κυμάτια στα πρεβάζια, τις ωτίτες κλπ.

Θυρίδες. (ντουλάπια, σταμνοστάτες, παλεθούρες, εικονοστάσια)

Στο εσωτερικό του σπιτιού βρίσκουμε ένα πλήθος ορθογώνιες θυρίδες, μικρές και μεγάλες χωνευτές μέσα στο πάχος του τοίχου, σκέτες ή με φύλλα, και προορισμένες για διάφορες χρήσεις: έτσι τα ντουλάπια αυτά χρησιμεύουν για να φυλάνε τρόφιμα, για να βάζουν διάφορα σκεύη του σπιτιού κλπ. Ακόμα διαμορφώνουν τις θυρίδες σε σταμνοστάτες, για να ακουμπάμε τις στάμνες με το νερό με το νερό, στρώνουν μάλιστα και έστυβες για να μη χτυπάμε και σπάνε και τις τοποθετούν γερτές, για να ευκολύνεται το γέμισμα απ' αυτές. Στην εικόνα 21 έχουμε συνδυασμό μονόφυλλου ντουλαπιού με ένα σταμνοστάτη και δίφυλλου με δυο σταμνοστάτες. Τα ντουλάπια και οι σταμνοστάτες είναι τοποθετημένα συνηθεστέρα στο ύψος της ποδιάς των παραθύρων, ενώ μερικές φορές οι θυρίδες χωρίς φύλλα, ιδίως οι πολύ μικρές, βρίσκονται σε διαφορετικά ύψη πολύ χαμηλά ή πολύ ψηλά στον τοίχο ανοιγμένες.

Εικόνα 21. Μεσαγρός. Μονός και διπλός σταμνοστάτης.

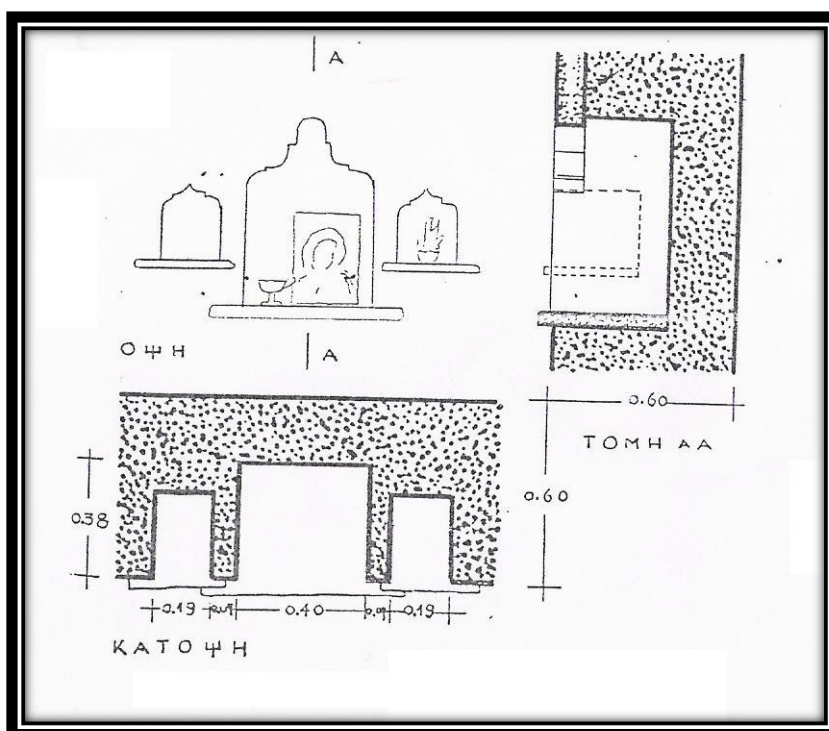
Ένα άλλο είδος σταμνοστάτη, πιο σπάνιο όμως, είναι αυτό που αποτελείται από μια χτιστή βάση που προεξέχει από τον τοίχο. Σε άλλη πάλι μορφή εμφανίζεται σαν

έπιπλο με ποδιά, ένα είδος κασονιού με στρογγυλοποιημένο τοίχωμα για να δέχεται τις στάμνες γερτές ή με κυκλικές τρύπες στον πάτο του για να στέκονται όρθιες.

Οι χωρίς φύλλα θυρίδες λέγονται παλεθούρες ή μπονίτσες είναι πολύ μικρότερες από τα ντουλάπια, και χρησιμεύουν για να βάζουν πιατικά και διάφορα αλλά μικροπράγματα ακόμα βρίσκουμε θυρίδες ανοιγμένες στις εξωτερικές επιφάνειες των τοίχων με προορισμό να φωλιάζουν και να γεννούν οι κότες ιδίως, ή ακόμα και για διάφορες άλλες χρήσεις.

Επίσης σε μερικά σπίτια μικρές θυρίδες χωρίς φύλλα ανοιγμένες πολύ ψηλά στον τοίχο, σχεδόν κάτω από τα δοκάρια του δωματος, χρησιμεύουν για εικονοστάσια. Τα εικονοστάσια τονίζονται στο κάτω μέρος με μια πλάκα που προεξέχει, και στο επάνω η μένουν σκέτα η στολίζονται με πρέκι από πουρί, το οποίο σχηματίζει στην πρόσοψη κυρτά η κοιλόκυρτα κυμάτια, που τόσο συχνά τα συναντούμε σε σπίτια των χρόνων της Τουρκοκρατίας. Έχουμε και εικονοστάσια πλουσιότερα διαμορφωμένα, χωνευτά κι' αυτά στον τοίχο, με τρεις θυρίδες, τονισμένες και τις τρεις με κοιλόκυρτα κυμάτια (εικόνα 22). Ακόμα παρατηρούμε ότι τα εικονοστάσια βρίσκονται συνήθως σε ανατολικούς τοίχους ή στην ανατολική άκρη των βορεινών.

Τέλος συναντούμε πολύ συχνά στο εσωτερικό του αιγινήτικου σπιτιού εντοιχισμένα κανάτια, τα καλαθούνα όπως τα λένε, που παρουσιάζουν στην όψη του τοίχου το λαιμό του κανατιού, δηλαδή έναν κύκλο με διάμετρο απ 6 έως 12 εκ. οι άλλες διαστάσεις των καλαθούνων ποικίλουν ανάλογα με το μέγεθος του κανατιού που χωνεύτηκε στον τοίχο. Τα καλαθούνια χρησιμεύουν για να βάζουν τα κουταλομαχαιροπήρουνα, και τα συναντούμε συνηθέστερα στην περιοχή του τοίχου πού βρίσκεται το τζάκι, αλλά και στον πλαϊνό ή και τον απέναντι ακόμα από το τζάκι τοίχο. Εκτός απ' τα κανάτια πολλές φορές εντοιχίζονται και μεγαλύτερα αγγεία μέσα στο σώμα της τοιχοποιίας όπως στάμνες, πιθάρια κλπ. Κάποτε το στόμιο αυτών των αγγείων είναι κρυμμένο και δε φαίνετε, γιατί δεν ανοίγεται στην επιφάνεια του τοίχου όπως είναι το συνηθισμένο, αλλά βρίσκεται σε μεριές που δεν τις φαντάζεται κανείς, όπως είναι ο πάτος μιας παλεθούρας, ο λαμπάς ενός παράθυρου και σκεπάζεται το στόμιο αυτο με μια πλακίτσα που το κρύβει εντελώς, καθώς από πάνω επιχρειαται με κονίαμα (το χρίνουμε) σαν τον τοίχο, για να μη φαίνεται. Αυτοί του είδους τα εντοιχισμένα αγγεία λέγονται κρυψώνες και χρησίμευαν για ν' ασφαλίζουν ότι πολύτιμο είχανε ιδίως από τούς πειρατές.

Εικόνα 22. Μεσαγρός. Εικονοστάσι σπιτιού.

Το ράφι, η τάβλα, η λουλουδιέρα, η πλάκα, τα έπιπλα, οι λύγνοι

Όλες αυτές οι θυρίδες πού είδαμε, οι τόση ποικίλες σε μορφή και προορισμό, αντικαθιστούν ένα πλήθος έπιπλα και σκεύη, μικρά ή μεγάλα, που είναι απαραίτητα στο σπίτι και αν υπήρχαν θα πιαναν ,αρκετό από τον πολύτιμο λιγοστό χώρο του. Εκτός από τα χωνευτά αυτά έπιπλα απαραίτητο συμπλήρωμα της επιπλώσεως, διακοσμήσεως και του νοικοκυριού του αιγινήτικου ,σπιτιού είναι τον ράφι, η τάβλα, η λουλουδιέρα, και η πλάκα. Το ράφι φτιάνεται από σανίδα και μπαίνει ψηλά επάνω στους τρεις συνεχόμενους τοίχους του ,παταριού σχηματίζοντας συνήθως ένα Π στην κάτωψη το ράφι αυτό στηρίζεται σε ξύλα φουρυσάκια και χρησιμεύει για να βάζουν λογής-λογής στολίδια και ψιλοπράματα.

Η τάβλα είναι ένα χοντροσανίδο μακρούς 1,50-2,00 μ. και φάρδους 30 εκατοστών πού κρεμιέται με σχοινί ή σύρμα από τα δοκάρια της κορυφής και σχεδόν αγγίζει τον κεφάλι του όρθιου ανθρώπου η σανίδα αυτή χρησιμεύει για το φύλαγμα τροφίμων και ιδιαίτερα του ψωμιού, πού εκεί ψηλά κρεμασμένο παίρνει αέρα και κρατάει όλη τη βδομάδα χωρίς να μουχλιάζει.

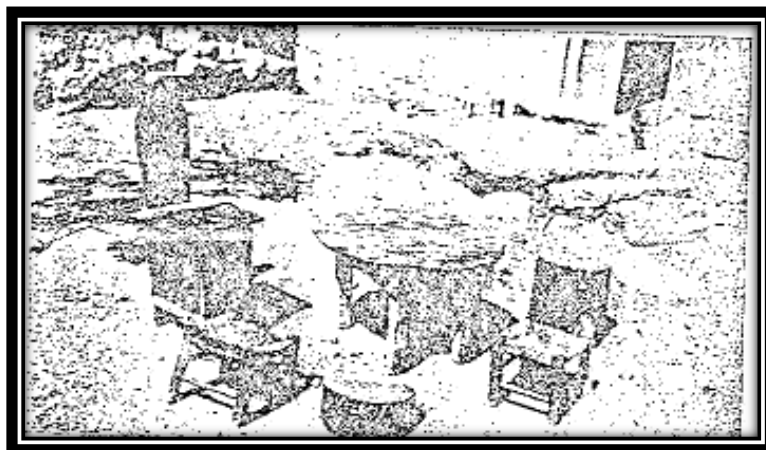
Η λουλουδιέρα πάλι είναι ένα πέτρινο γουρουνάκι τριγωνικής μορφής (ορθή τριγωνική πυραμίδα ανεστραμμένη) σφηνωμένο στις γωνίες των τοίχων στο

εσωτερικό του σπιτιού, στο ύψος του ανθρώπου, και χρησιμεύει για να βάζουν ένα ανθογυάλι, μια γλάστρα καδράκια ή αλλά μικροστολίδια.

Η πλάκα τέλος είναι μια πέτρινη πλάκα που προεξέχει από τους εξωτερικούς τοίχους του σπιτιού 30-40 εκατοστά, βρίσκεται πλάι σε πόρτες και παράθυρα, και χρησιμεύει για να βάζουν τη γλάστρα με το βασιλικό ή τη γαρουφαλένια όπως λένε.

Χαρακτηριστική για την επίπλωση του σπιτιού είναι ή χρήση των χωνευτών επίπλων και σκευών, όπως είδαμε, και για τη διακόσμηση του ό περιορισμός στο οπωσδήποτε χρήσιμο και τον απόλυτα αναγκαίο. ειδικά για την επίπλωση, θα είχαμε να προσθέσουμε, ότι στη νεώτερη εποχή το χωνευτό έπιπλο του λαϊκού σπιτιού, το τόσο οικονομικό στην κατασκευή του, πρακτικό και εξυπηρετικό .του νοικοκυριού, τον αντικαθιστά διαρκώς και πιο πολύ τον ξύλινο που εξέχει από τον τοίχο (ντουλάπια, ντουλάπες, εικονοστάσια κλπ.), και πιάνει τον λιγιστό χρήσιμο χώρο του σπιτιού.

Ωστόσο στα παλιότερα σπίτια συναντούσαμε και λίγα κινητά έπιπλα δίπλα στα χωνευτά που κυριαρχούσαν' καρέκλες βέβαια δεν είχαν, αλλά χρησιμοποιούσαν χαμηλά σκαμνάκια από κορμό δέντρου πρώτα, τα κουστουμάκια και υστέρα σανιδένια με πόδια που τα έβαζαν γύρω από τον εξ ίσου χαμηλό τραπεζάκι (18-25 εκατοστά ύψος) ,το σοφρά, για να φάνε (εικόνα 23).

Εικόνα 23. Έπιπλά σπιτιού από τον οικισμό Τζίκηδες.

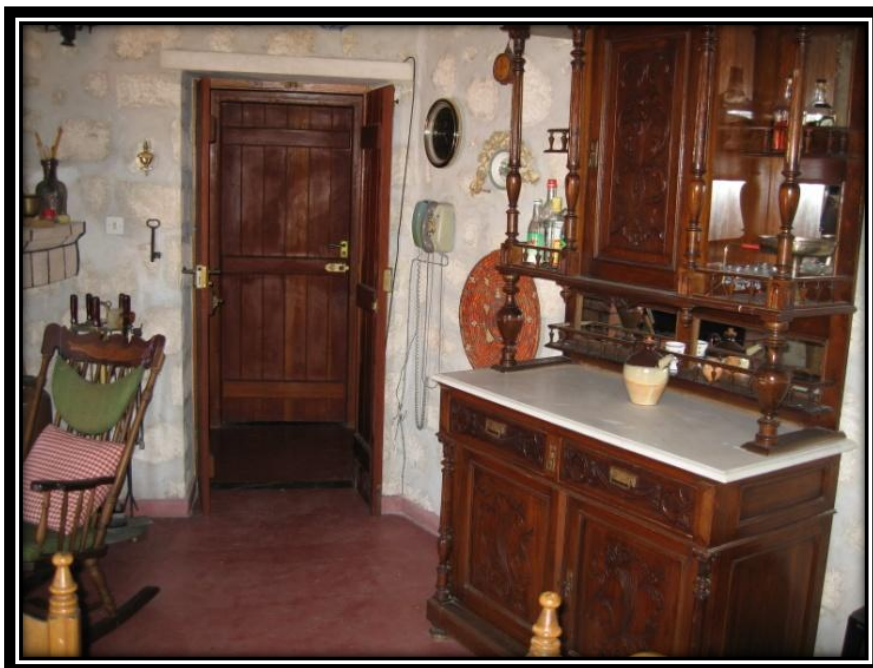
Σήμερα τα σπίτια έχουν κοινές καρέκλες και τραπέζια στο κανονικό καθιερωμένο ύψος και πολλές φορές η επίπλωσή τους συμπληρώνεται και με καναπέδες ξύλινους της γνώστης λαϊκής κατασκευής, που είναι ντυμένοι με τζίβηνες μαξιλάρες μεγάλες σαν μικρά στρωματάκια.

Τα παλιότερα χρόνια κοιμόντουσαν κάτω, στο πάτωμα του παταριού, ενώ σήμερα

πια σε πολλά σπίτια έχουν για τον ύπνο και κρεβάτια σιδερένια ή με στρίποδα στο πατάρι ή σε άλλες μεριές του σπιτιού.

Απαραίτητο συμπλήρωμα της επιπλώσεως του νεώτερου αιγινήτικου σπιτιού είναι το μικρό τραπεζάκι που υπάρχει συνήθως, ανάμεσα στα δυο παράθυρα της στενής πλευράς κολλητά στον τοίχο, με τον τυπικό καθρέφτη κρεμασμένο από πάνω του. Ο καθρέφτης με την πλουμιστή επίχρυση κορνίζα πλαισιώνεται από ένα πλήθος φωτογραφίες, καδράκια, χάρτινα λουλούδια, κανατάκια και άλλα μικροστολίδια φτωχικά λαϊκής προελεύσεως, που κάνουν συμπαθέστατη αυτή τη γωνία του σπιτιού.

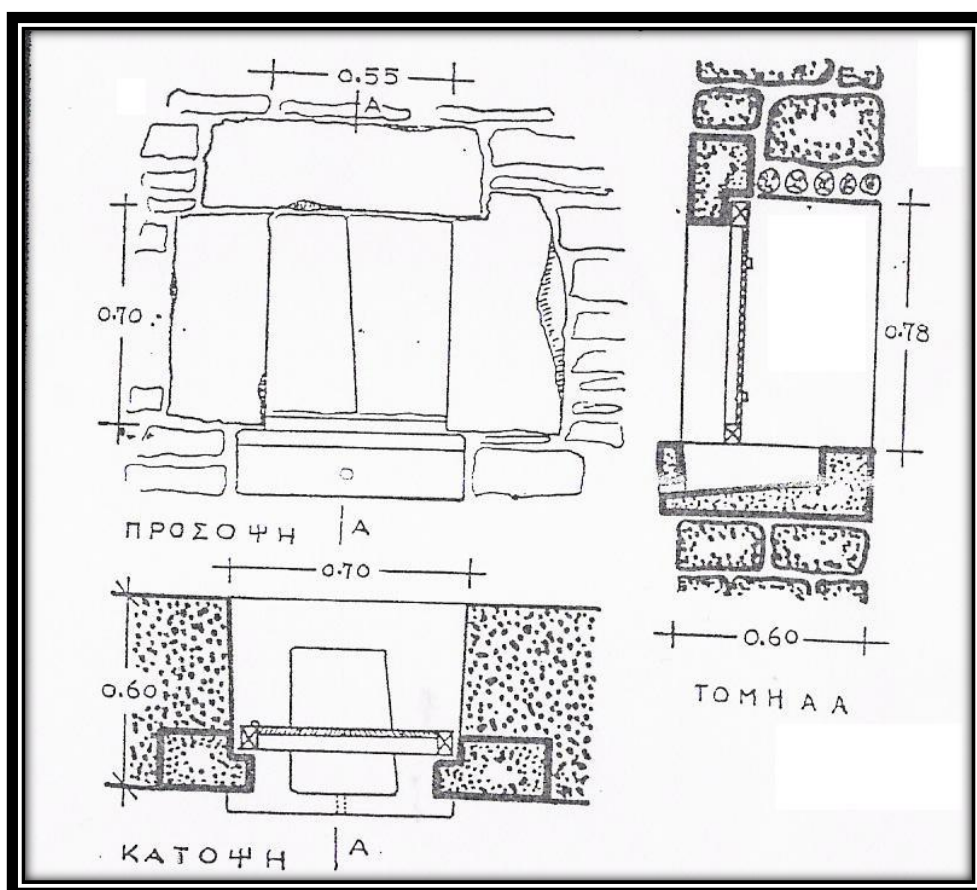

Μετατροπή ελαιοτριβείου σε εξοχική κατοικία στην Περιογή Παχειά Ράχη, διατηρώντας όμως το λαϊκό χαρακτήρα του εσωτερικού.

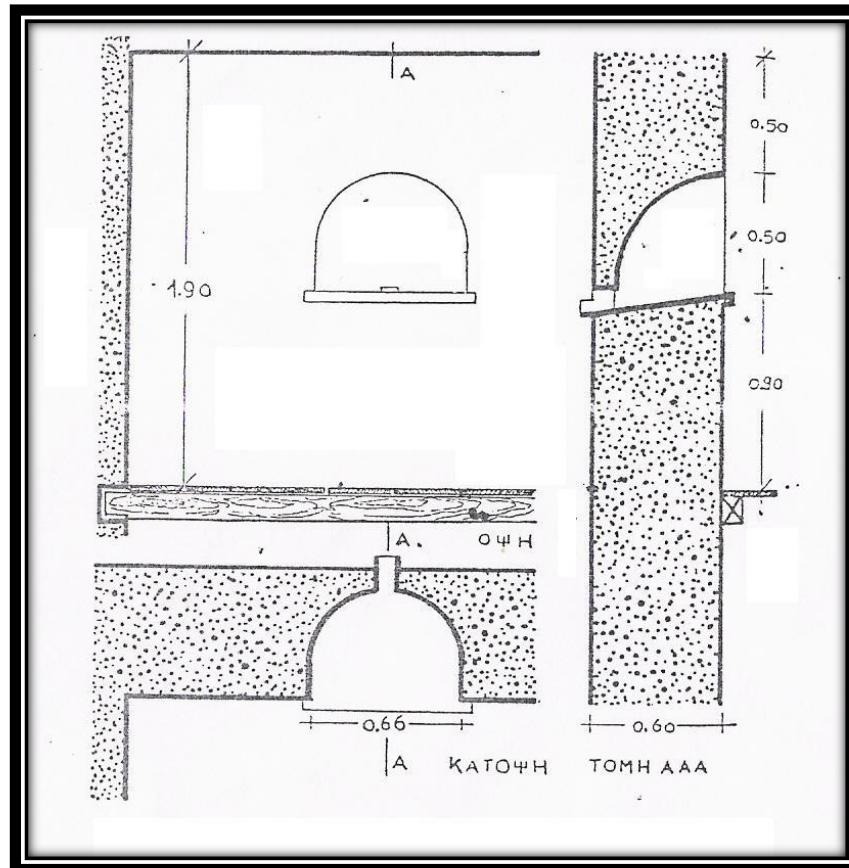
Απογετεύσεις

- **Οι υδρορροές.** Η απομάκρυνση του βροχόνερου από το λιακό γίνεται με δυο-τρεις ή και περισσότερες υδρορροές ανάλογα με την επιφάνεια του δώματος, που λέγονται καλυφτείς συνήθως είναι από πουρί φτιαγμένη και χωνεύονται στη βάση του σαμαριού ή ανάμεσα σε δυο χοντρόπλακες της στρέψεως, όταν το δώμα τελειώνει με ξετραχειλώματα. Οι υδρορροές όταν δεν είναι απλές και σκέτες πλάκες, παίρνουν διαφορές απλές στερεομετρικές μορφές (κυλινδρικές, πρισματικές, ή ανεπαίσθητα κολουροκωνικές ή κόλουρης πυραμίδας) και στολίζονται με χαρακίες ή λοξά κοψίματα επάνω στο πουρί, ενώ από πάνω τις διατρυπάει ημικυκλικό λούκι (αυλάκι) που πέρανε τα νερά της βροχής.
- **Οι νεροχύτες και οι γούρνες.** Νεροχύτες πέτρινους ή μαρμάρινους στα αιγινήτικα σπίτια βρίσκουμε μονάχα στην πρωτεύουσα του νησιού, ενώ στα χωριά δεν υπάρχουν πολύ συχνά. Συνήθως ο νεροχύτης τοποθετείται επάνω στην πόδια του παράθυρου στο πάχος του τοίχου. Στην εικόνα 25 μάλιστα η βάθυνση του νεροχύτη, επειδή είναι τοποθετημένη με τη μεγαλύτερη διάσταση της κατά το πάχος του τοίχου, προχωρεί κάτω από

την κάσα του παράθυρου και προς τα έξω, έως την εξωτερική επιφάνεια του τοίχου. Ο πάτος του νεροχύτη έχει ρύση προς τα έξω και καταλήγει σε τρυπά απορροής χωρίς αποχετευτική σωλήνωση. Ακόμα έχουμε μια παλιότερη μορφή νεροχύτη νιπτήρα (εικόνα 26), που αποτελείται από μια ημικυκλική στην κάτωψη θυρίδα με πρόσοψη τοξωτή (είδος κόγχης), ανοιγμένη στο πάχος του τοίχου ο πάτος της θυρίδας έχει ρύση προς την εξωτερική επιφάνεια του τοίχου, όπου από μια μικρή τρύπα χύνονται τα νερά έξω προς τη βάση του τοίχου, πάλι χωρίς καμία σωλήνωση. Στα χωριά συχνά έξω από το σπίτι, σε μια άκρη της αυλής η κοντά στο πορνόσπιτο, βρίσκει κανείς μια γούρνα επάνω σε χαμηλή χτιστή βάση τοποθετημένη, που χρησιμεύει ως σκάφη για το πλύσιμο των ρούχων ακόμα υπάρχει πολλές φορές εκεί κοντά και μια δεύτερη μικρότερη γουρνίτσα για να ποτίζουν τα ζώα.

Εικόνα 25. Παράθυρο με νεροχύτη σπιτιού στον οικισμό Μεσαγρός.

Εικόνα 26. Νεροχύτες – νιπήρας σπιτιού στον οικισμό Ασώματος.

- **Οι βόθροι.** Για την κατασκευή του βόθρου μιλήσαμε παραπάνω στην περιγραφή του αποχωρητηρίου και το μόνο που θα είχαμε να προσθέσουμε εδώ είναι ότι οι νεροχύτες συνήθως δεν έχουν καμία αποχέτευση και τα ακάθαρτα χύνονται τις πιο πολλές φορές στην επιφάνεια του εδάφους, με εξαίρεση τα νεώτερα σπίτια της πρωτεύουσας ιδιαίτερα που η αποχέτευσή τους γίνεται σε βόθρους.

Μαγείρεμα - θέρμανση

- **Τα τζάκια.** Όλα τα σπίτια έχουν ένα τζάκι μέσα στο κυρίως σπίτι για το μαγείρεμα και τη θέρμανση, αλλά πολλές φορές υπάρχει και δεύτερο στο παράσπιτο, το μαγείρεμα δε γίνεται μονάχα στο τζάκι του κυρίως σπιτιού, αλλά και στο τζάκι του παράσπιτου ή στο φουρνόσπιτο επάνω στο πεζούλι του φούρνου η πλάι σε καμία γωνιά.
Το τζάκι, που το λένε παραφωτιά και παραφωτιά, βρίσκεται τις περισσότερες φορές προς την άκρη της μακριάς πλευράς του κυρίως

σπιτιού, πλάι στην πόρτα, αλλά μερικές φορές και στην απέναντι από την πόρτα μακριά πλευρά, ή και στη στενή και πιο σπάνια σε μια γωνιά του. Όταν το τζάκι βρίσκεται στη μακριά πλευρά που έχει την πόρτα, είναι κατά κανόνα όπως είδαμε σε μεσημβρινό τοίχο, έτσι, που το χειμώνα δε δυσκολεύεται το τράβηγμά του από το πάγωμα που παθαίνουν οι βορεινοί τοίχοι.

Αναστήλωση παραδοσιακής κατοικίας στον οικισμό Μεσαγρό.

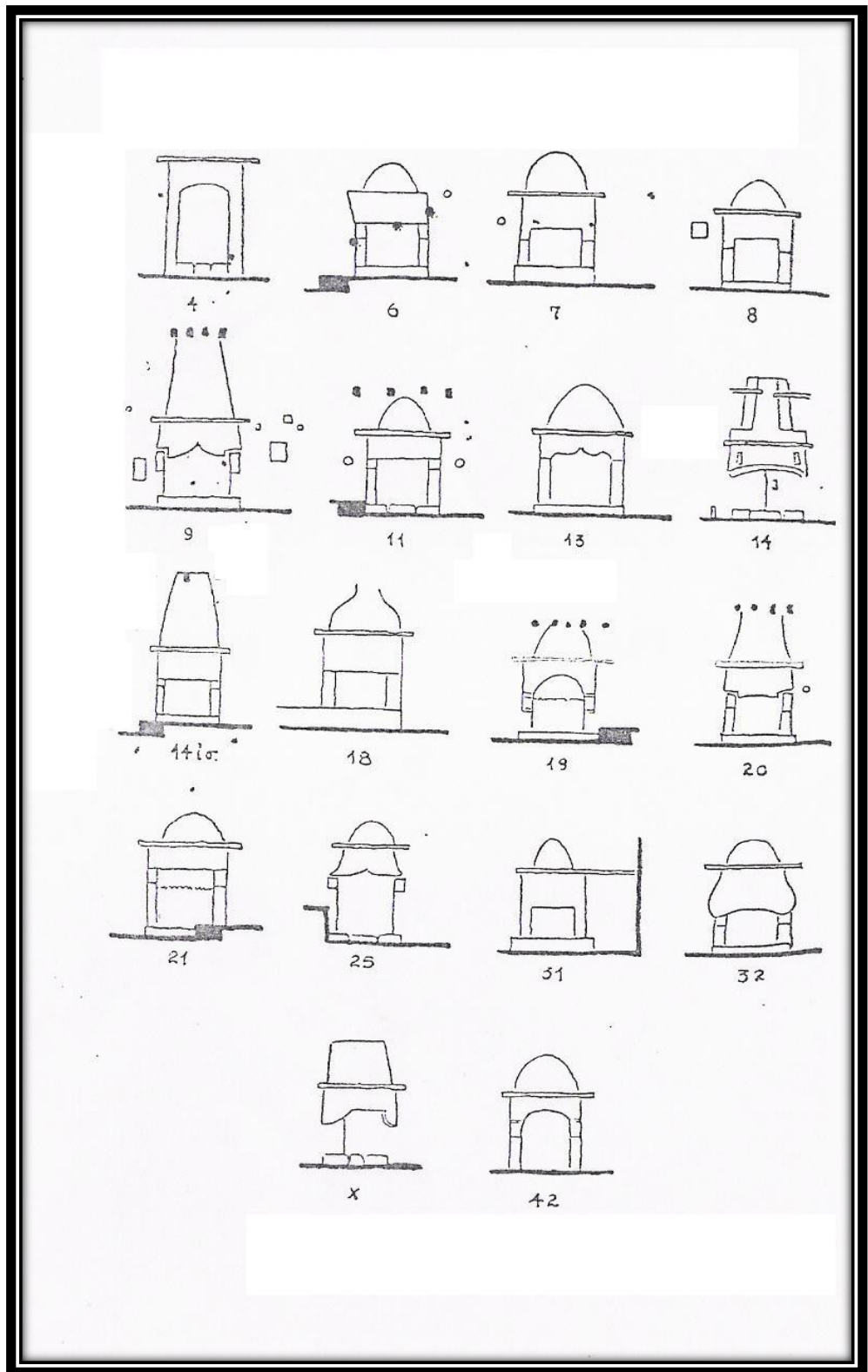
Το τζάκι βρίσκεται συνήθως στο ισόγειο και πιο σπάνια στον όροφο άλλωστε σε παλιά δίπατα σπίτια το πάτωμα δεν είναι σκέτο σανιδένιο, άλλα φτιάνεται σαν το δώμα με χώμα, επιτρέποντας την κατασκευή του τζακιού χωρίς κίνδυνο πυρκαγιάς.

Σε οριζόντια τομή τα τζάκια είναι ορθογώνια, και μερικές φορές ελαφρώς καμπύλα προς τα μέσα με διαστάσεις (0,80-1,15) επί (0,32-0,75) μ. βάθος ωστόσο το μέσο βάθος του τζακιού στο πάχος του τοίχου, κυμαίνεται γύρω στα 40 με 50 εκατοστά και μεγαλώνει με τις δυο μικρές παραστάδες που προεξέχουν προς την εσωτερική επιφάνεια ,του τοίχου, οι οποίες κατασκευάζονται για να βαστάνε την υπερκείμενη έξοχη κατασκευή του τζακιού, τονίζοντας συγχρόνως τις δυο πλευρές του ανοίγματος του. Μερικές φορές στο βάθος του δεξιά η αριστερά, υπάρχουν μια ή δύο μικρές ορθογώνιες θύρες ανοιγμένες στο λαμπά του τζακιού και στο επίπεδο. της φωτιάς, που χρησιμεύουν για να τραβάνε παράμερα από τη

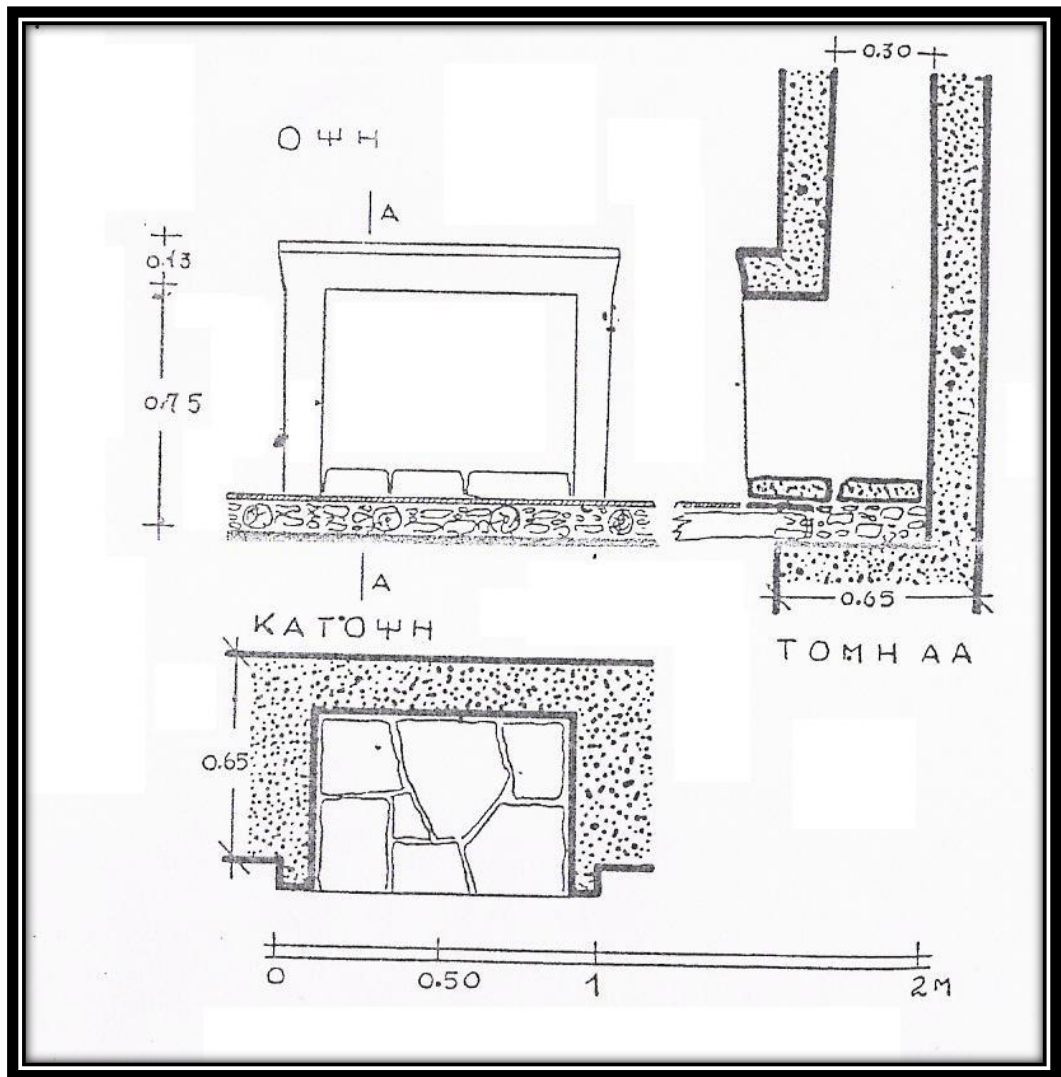
φωτιά το τσουκάλι και να κρατάνε το φαί ζεστό και ακόμα για να φυλάνε τα τσουκάλια μετά το μαγείρεμα. Το μαγείρεμα γίνεται επάνω σε μια σιδερένια πυροστιά, που στα σπίτια της πρωτεύουσας ιδιαίτερα έχει αντικατασταθεί από μια μικρή χτιστή πυροστιά (είδος φουρνέλου) στο βάθος της κόγχης του τζακιού, σε όσα βέβαια σπίτια διατηρείται το χαμηλό παλιό τζάκι, που χρησιμεύει για μαγείρεμα και θέρμανση συγχρόνως και έχει τη θέση της φωτιάς στο ίδιο σχεδόν επίπεδο με το δάπεδο. Το νεώτερο τζάκι, με φουρνέλα και φούσκα εξωτερική από πάνω, είναι για μαγείρεμα μονάχα και όχι για θέρμανση, η θέση της φωτιάς (η εστία του) βρίσκεται ψηλότερα από το δάπεδο 0.80-1.00 μ., και το συναντούμε στα νεώτερα σπίτια της πρωτεύουσας προπάντων.

Οι μικρές παραστάδες που είδαμε παραπάνω ακουμπούσε σε μια πέτρινη βάση που προεξέχει από τον τοίχο και επάνω της ανάβεται η φωτιά που καίει πάντα ξύλα απ' αυτές τις παραστάδες προεξέχουν μερικές φορές δύο πουρένια φουρυσάκια, οι κοσμίτες που ξαναείδαμε και οι όποιοι δέχονται το πάτημα μιας σκέτης όρθιας πέτρινης πλακάς (εικόνα 28^(6, 7, 8, 11, 14_ς, 18, 21, 31)), η πέτρινη αυτή πλακά σχηματίζει τη βάση της υπερκείμενης φούσκας της καπνοδόχου και μαζί με τα φουρυσάκια και τις παραστάδες αποτελεί το πλαίσιο που περιβάλλει και τονίζει το άνοιγμα του τζακιού. Μερικές φορές πάλι η όρθια αυτή πλακά είναι κομμένη σε σχήμα ημικυκλίου (εικόνα 28^(19, 42)) ή τόξου (εικόνα 28^(4, 20)) παρουσιάζοντας την όψη του τζακιού τοξωτή (εικόνα 28^(19, 42)), ή ακόμα είναι κομμένη από δυο ακτινωτές καμπύλες (εικόνα 28^(9, 25)) ή και από κοιλόκυρτες καμπύλες σε μορφή κυματίων (εικόνα 28⁽¹³⁾) ακόμα η πλάκα αυτή στεφανώνεται με ένα κορνιζάκι ξύλινο ή και από σχιστολιθική πλάκα, είδος ραφιού, που ακουμπάμε λογής μικροπράγματα. Επάνω απ' το ράφι συνεχίζεται εν μέρει υπό τη μορφή φούσκας, με εξοχή, ίσα μ' ένα ύψος και εν μέρει υπό μορφή κόγχης, με εσοχή, ο καπναγωγός σωλήνας προεξέχοντας πάντα στο εσωτερικό του σπιτιού και ποτέ προς το εξωτερικό του. Η φούσκα αυτή, που εξέχει από τον τοίχο στο εξωτερικό του σπιτιού, παίρνει μια μορφή καμπύλης στέρεας επιφάνειας (εικόνα 28^(6, 7, 8, 11, 13, 18, 19, 21, 25, 31, 32, 42)) και πιο σπάνια μια μορφή κόλουρης πυραμίδας (εικόνα 28^(9, 14, 20)) οι μορφές της φούσκας ιδιαίτερα αλλά και τα σχήματα που είναι κομμένη η όρθια

πλάκα, διαμορφώνουν τελικά το σχέδιο και τη φυσιογνωμία που παίρνει ολόκληρο το τζάκι.

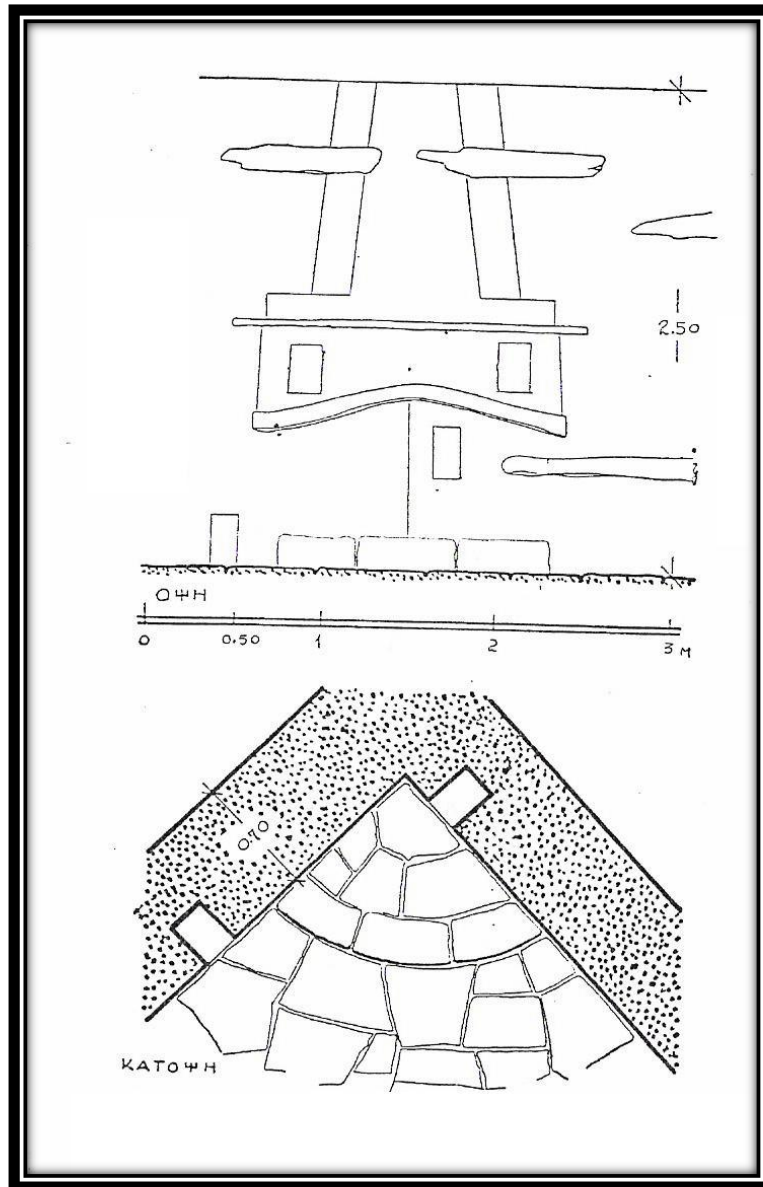
Εικόνα 28. Τζάκια από σπίτια των οικισμών της Αίγινας.

Εικόνα 29. Τζάκι από ένα πατητήρι στον οικισμό Βαγιά.

Οι εικόνες 28₍₄₎ και 29 μας δίνουν δυο σχέδια τζακιών πολύ απλά, που μοιάζουν με μοντέρνα, τέλος οι εικόνες 28_(14, γ) και 30 μας δείχνουν γωνιακά τζάκια.

Οι καπναγωγοί σωλήνες έχουν ορθογώνια ή περίπου κυκλική διατομή με διαστάσεις 0.35-0.45 επί 0.40-0.60 μ. χαμηλά, και 0.25-0.35 επί 0.30 - 0.50 μ. ψηλότερα, δηλαδή στενεύουν προς τ' άνω σχηματίζοντας έξω από το σαμάρι την καπνοδόχο.

Εικόνα 30. Τζάκι γωνιακό από το μετόχι της Χρυσολέντισσας.

- **Ο καπνοδόχος.** Στο αιγινήτικο σπίτι συναντούμε μερικές απλές μορφές καπνοδόχων που επαναλαμβάνονται κάθε τόσο: διαμορφώνονται λοιπόν εξωτερικά είτε σαν σκέτα τετράπλευρα πρίσματα όρθια, ή σαν κόλουμερες πυραμίδες, ή κόλουροι κώνοι, χαμηλοί ή ψηλοί έτσι, που η σιλουέτα τους δείχνει κοντόχοντρη ή κανονική, χωρίς να προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση. Μια δεύτερη σειρά από καπνοδόχος κάπως πιο πλούσιες στη μορφή αρχίζει με μια χαμηλή βάση σκέτη ή σκεπασμένη με πλακά, που επάνω της με όρθιες μακρουλές πέτρες σχηματίζονται τα ανοίγματα που βγαίνει ο καπνός. και το σύνολο σκεπάζεται πάλι με μια δεύτερη πλάκα, η πλάκα αυτή, μερικές φορές, στερεώνεται από πάνω με μια χαμηλή χτιστή τετραγωνική πυραμίδα που δίνει στη φυσιογνωμία της καπνοδόχου όψη

καπέλου. Ακόμα στη χαμηλή βάση που προαναφέραμε βάζουν ένα ανεστραμμένο τρύπιο πιθάρι για τελείωμα της καπνοδόχου το τοποθετούν μάλιστα συνήθως αναποδογυρισμένο γιατί το στόμιο είναι κατά κανόνα μεγαλύτερο από τη βάση του πιθαριού, και έτσι γίνεται ευσταθέστερο το πάτημά του και καλύτερη η απαγωγή του καπνού από τον σχετικά στενότερο πυθμένα του, που μετατρέπεται πια σε μπούκα της καπνοδόχου.

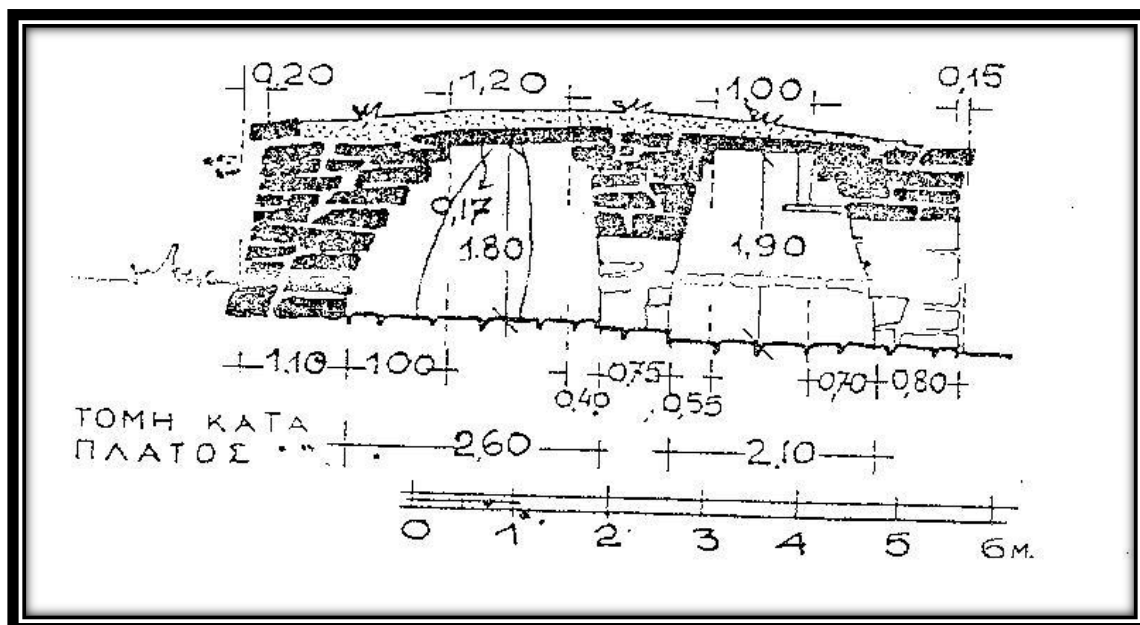
Όσο για τη λειτουργία των τζακιών έχουμε να παρατηρήσαμε: πολλές φορές, όντα φύσει δυνατά, δεν τραβάνε καλά και καπνίζουν γιατί ο άνεμος γυρίζει πίσω τον καπνό από τους φαρδιούς καπνοσωλήνες και ότι δε ζεσταίνεται κανείς παρα μονάχα όταν βρίσκεται κοντά και μπροστά στο τζάκι. Είναι βέβαια γνωστή η μειονεκτική θέρμανση με τα τζάκια, αλλά με τις υπερβολικά μεγάλες διατομές των καπνοσωλήνων του αιγινήτικου σπιτιού η μειονεκτικότητα αυτή γίνεται πια απαράδεκτη. Άλλωστε οι φαρδιοί σωλήνες συντελούν στη γρηγορότερη καύση των ξύλων και επομένως στη σπατάλη της καύσιμης ύλης.

Το δώμα

Η κατασκευή του δώματος στην αιγινήτικη οικοδομική.

Η κατασκευή του δώματος στην αιγινήτικη οικοδομική γίνεται με φέρουσα κατασκευή από ξύλινα δοκάρια και τις τυπικές στρώσεις που ακολουθούν, ακριβώς όπως και στην αιγαιοπελαγίτικη οικοδομική. Τα δοκάρια αυτά στην Αίγινα ήταν από τσιντρό και τη νεώτερη εποχή από διάφορα άλλα ξύλα. Και εδώ, όπως και στα νησιά του Αιγαίου, έχουμε τα βοηθητικά ξύλινα δοκάρια στις γωνίες του δώματος, τους αμοσκαλίτες, καθώς και τη χρησιμοποίηση του συστήματος της επεξοχής των προς την οροφή στρώσεων του τοίχου, για τον περιορισμό του ανοίγματος του δώματος και επομένως τον περιορισμό του μήκους των δοκαριών του, σημειώνουμε όμως ότι στην Αίγινα η επεξοχή γίνεται με μικρότερους προβόλους, γιατί οι πέτρες δεν παρουσιάζουν την απαιτούμενη γι' αυτή την κατασκευή έντονη στρωσιγένεια. Η επεξοχή είναι μια αξιόλογη και απόλυτα χαρακτηριστική κατασκευή της νησιώτικης οικοδομικής, που βρίσκει καθολική εφαρμογή στις Κυκλάδες, τόσο στην αρχιτεκτονική του σίτου όσο και στην αρχιτεκτονική της εκκλησιάς. Το σύστημα της

επεξοχής το συναντάμε κατ' εξαίρεση σε ένα αιγινήτικο κτίσμα στη θέση Πλακωτά (εικόνα 31) να εφαρμόζεται τολμηρότητα, δηλαδή με μεγάλους προβόλους, γιατί στην τοποθεσία που βρίσκεται υπήρχε κατάλληλο πέτρωμα με στρωσιγένεια έντονη (με βύνες) σε ένα νταμάρι εκεί δίπλα, ώστε έβγαζαν πλάκες μεγάλων διαστάσεων και ιδιαίτερα μεγάλου πάχους.

Εικόνα 31. Χτίσμα με έντονη επεξοχή στον οικισμό Σφεντούρι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ Α. ΡΟΔΑΚΗ ΣΤΟΝ

ΜΕΣΑΓΡΟ ΑΙΓΙΝΑΣ

2.1 Αλέξανδρος Ροδάκης

Ένας απλός τεχνίτης πέτρας ήταν ο Ροδάκης, αυτοδίδακτος, αλλά τόσο σοφός και μετρημένος. Κι αυτή η προσωπικότητα και η μαστοριά και το μεράκι και κυρίως η αγάπη του για τον τόπο, αντανakλούσε πάνω στις καλά σμιλεμένες πέτρες, σε κάθε αρμό, σε κάθε λεπτομέρεια.

Λέξεις άγνωστες σήμερα και καταφρονημένες την εποχή των μεγάλων τεχνολογικών επαναστάσεων, αλλά και της άκρατης κατανάλωσης, της αφθονίας και της έπαρσης. Η κλίμακα του συνόλου ήταν απόρροια της κλίμακας των πραγματικών αναγκών του ιδιοκτήτη. Τίποτε δεν ήταν τυχαίο. Εκεί που χρειαζόταν ένας χώρος μεγαλύτερος ή μικρότερος, εκεί που έπρεπε να βρίσκεται η αυλή ή ο φούρνος, μία καλαμωτή, ή η στέρνα... πουθενά δεν διακρίνεις υπερβολές.

Ο Ροδάκης, που έζησε την ίδια περίπου περίοδο με τον μεγάλο λαϊκό μας ζωγράφο Θεόφιλο, οδηγούμενος κι αυτός από το ένστικτο, κατάφερε να γεφυρώσει με μαεστρία την απόσταση ανάμεσα στην αρχιτεκτονική και στον μύθο. Στο σπίτι αυτό αποτυπώνονται με υπέροχο τρόπο οι λαϊκές δοξασίες, οι θρύλοι και τα «ξόρκια» που έρχονται από πολύ βαθιά μέσα από τη λαϊκή παράδοση, ενώ τώρα στέκουν μόνο τα κεφάλια-γλυπτά των μυστακοφόρων ανδρών στις δύο του γωνίες... ακοίμητοι φρουροί να το φυλάνε.

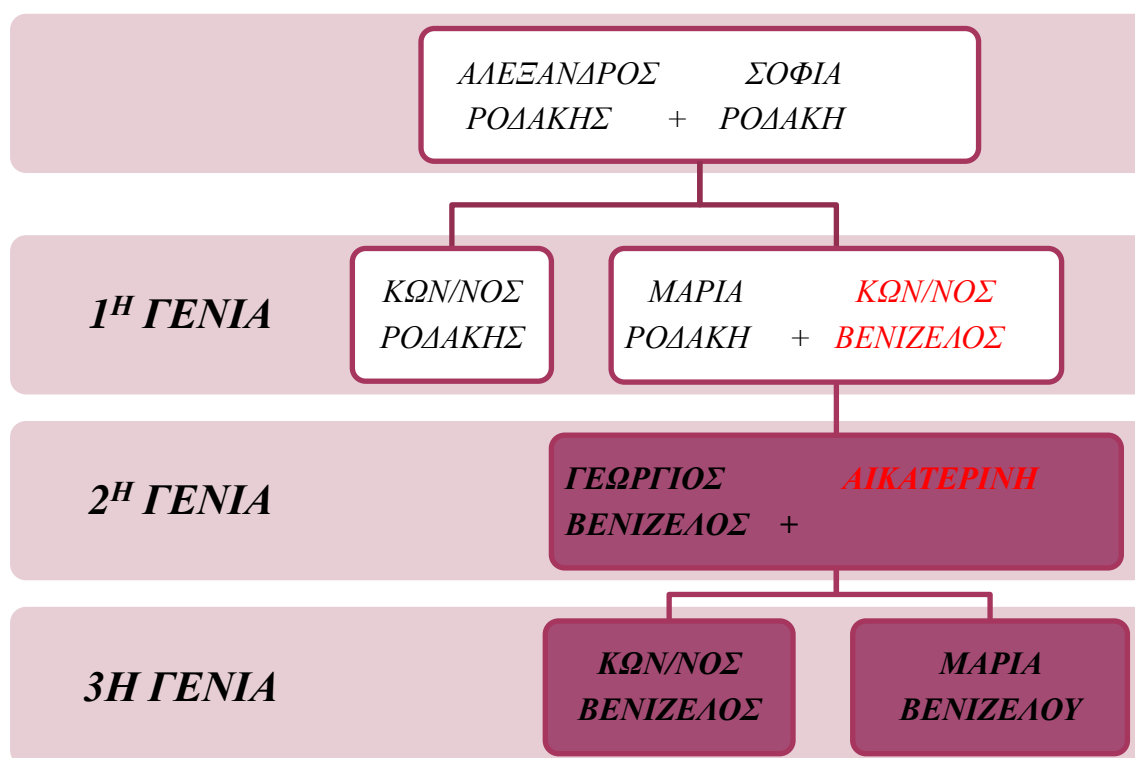
Το 1880 ο χωρικός 'Αλέξανδρος Ροδάκης έκτισε το σπίτι αυτό στην Αίγινα. Πρώτος ο αρχαιολόγος Furtwangler έδειξε ενδιαφέρον για το έργο του Ροδάκη, τράβηξε κάμποσες φωτογραφίες του σπιτιού του, και τις έστειλε στο Μόναχο της Βαυαρίας σαν ντοκουμέντο της ζωντανής λαϊκής τέχνης. Έπειτα ο αρχιτέκτων Δημήτριος Πικιώνης το έκανε γνωστό και στους Έλληνες.

2.2 Ιδιοκτησιακό καθεστώς

Σήμερα το σπίτι ανήκει στους κληρονόμους του εγγονού του Αλέξανδρου Ροδάκη, Γεώργιου Βενιζέλου, Αικατερίνη συζ. Γεωργίου, Κωνσταντίνος και Μαρία Βενιζέλου του Γεωργίου.

Εδώ πρέπει να αναφέρουμε ότι, η οικία Ροδάκη από το 2001 με απόφαση του Υπουργού πολιτισμού Ελ. Βενιζέλου έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο και έργο τέχνης με την ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/963/46628 υπουργική απόφαση, που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Αρ. Φύλλου 1252/27.9.2001-Τεύχος Β'). Αντίγραφο του τεύχους της εφημερίδας της Κυβερνήσεως παραθέτουμε παρακάτω.

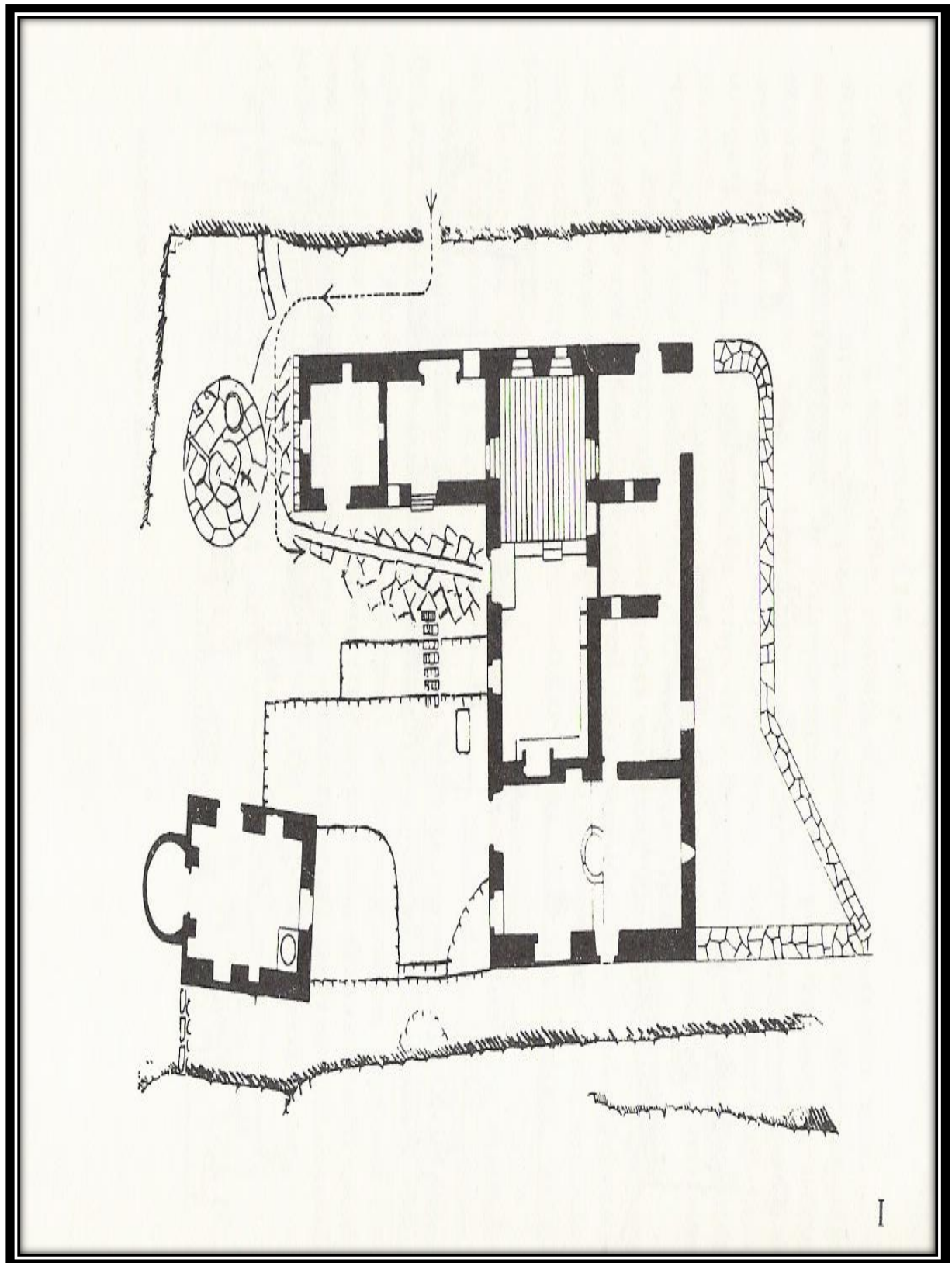
Γενεολογικό δέντρο του Αλέξανδρου Ροδάκη όπως αυτό προέκυψε από φωτογραφικό υλικό και μαρτυρίες των κληρονόμων.

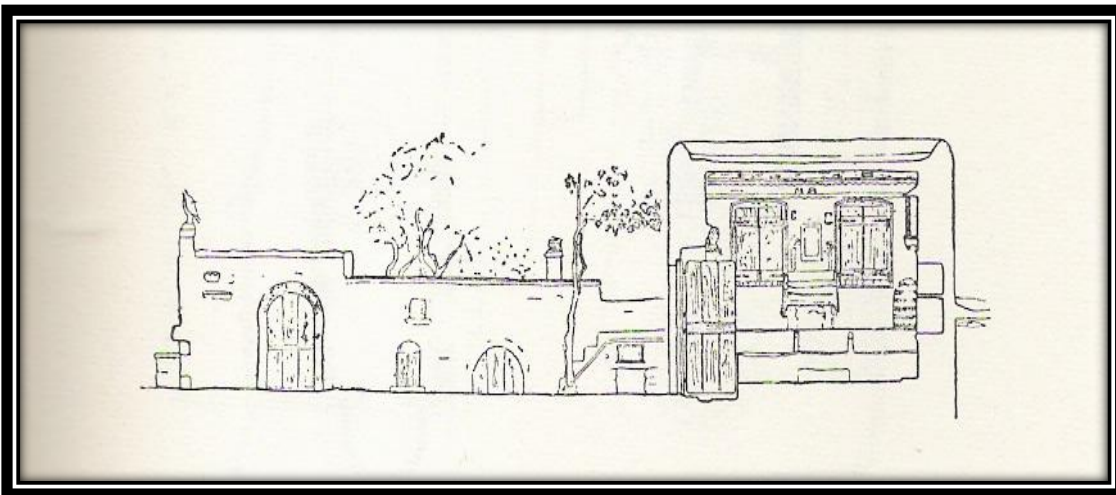
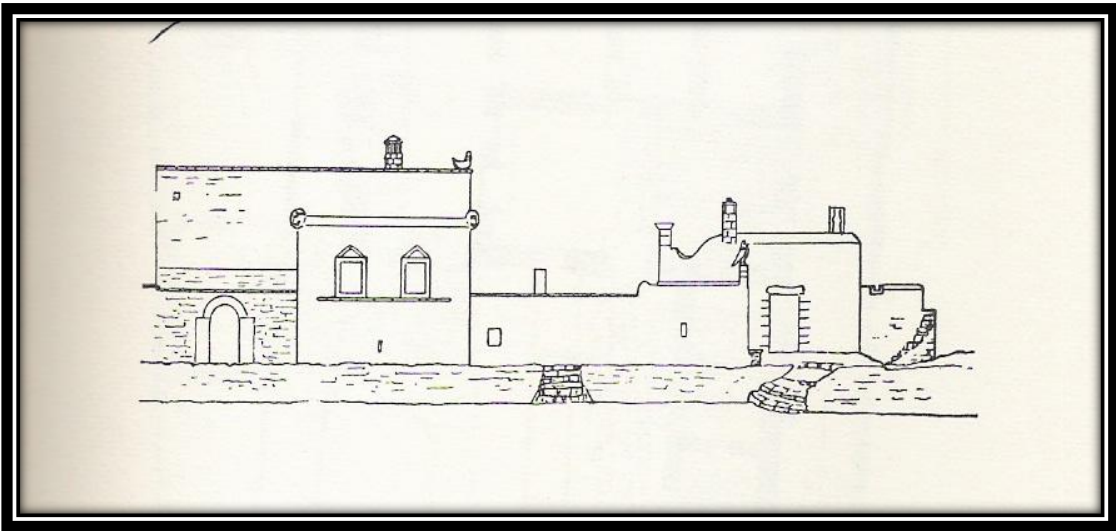
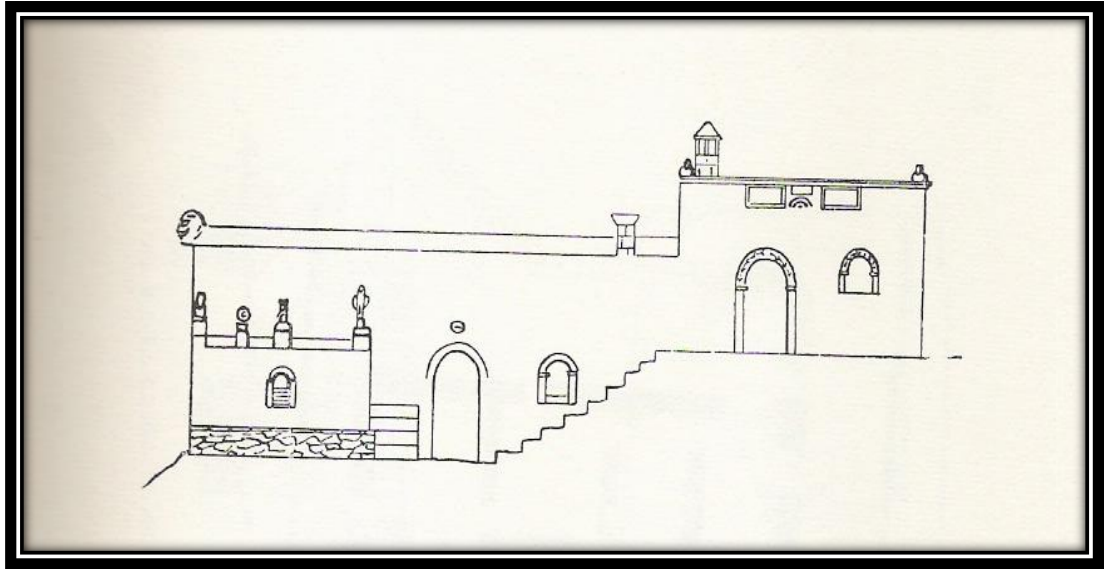
* Τα ονόματα με κόκκινο χρώμα αντιπροσωπεύουν τους συζύγους των παιδιών.

** Στα χρωματισμένα κουτάκια είναι οι εν ζωή κληρονόμοι

2.3 Αποτύπωση του 1930 σύμφωνα με το βιβλίο «Το σπίτι του Ροδάκη στην Αίγινα» των Γεωργίου Καίμη και Klaus Vrieslander

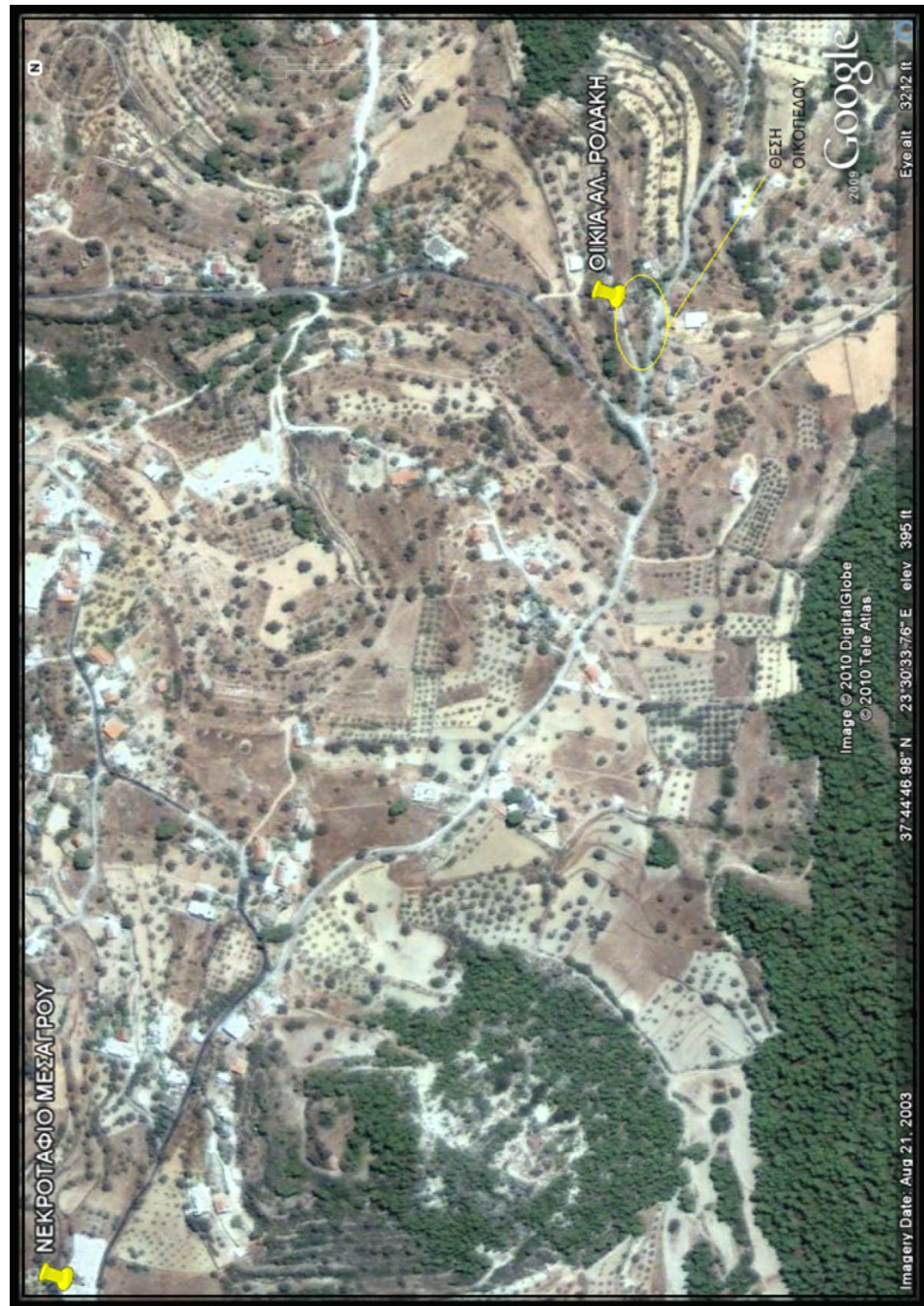

Κάτοψη κατοικίας Α. Ροδάκη

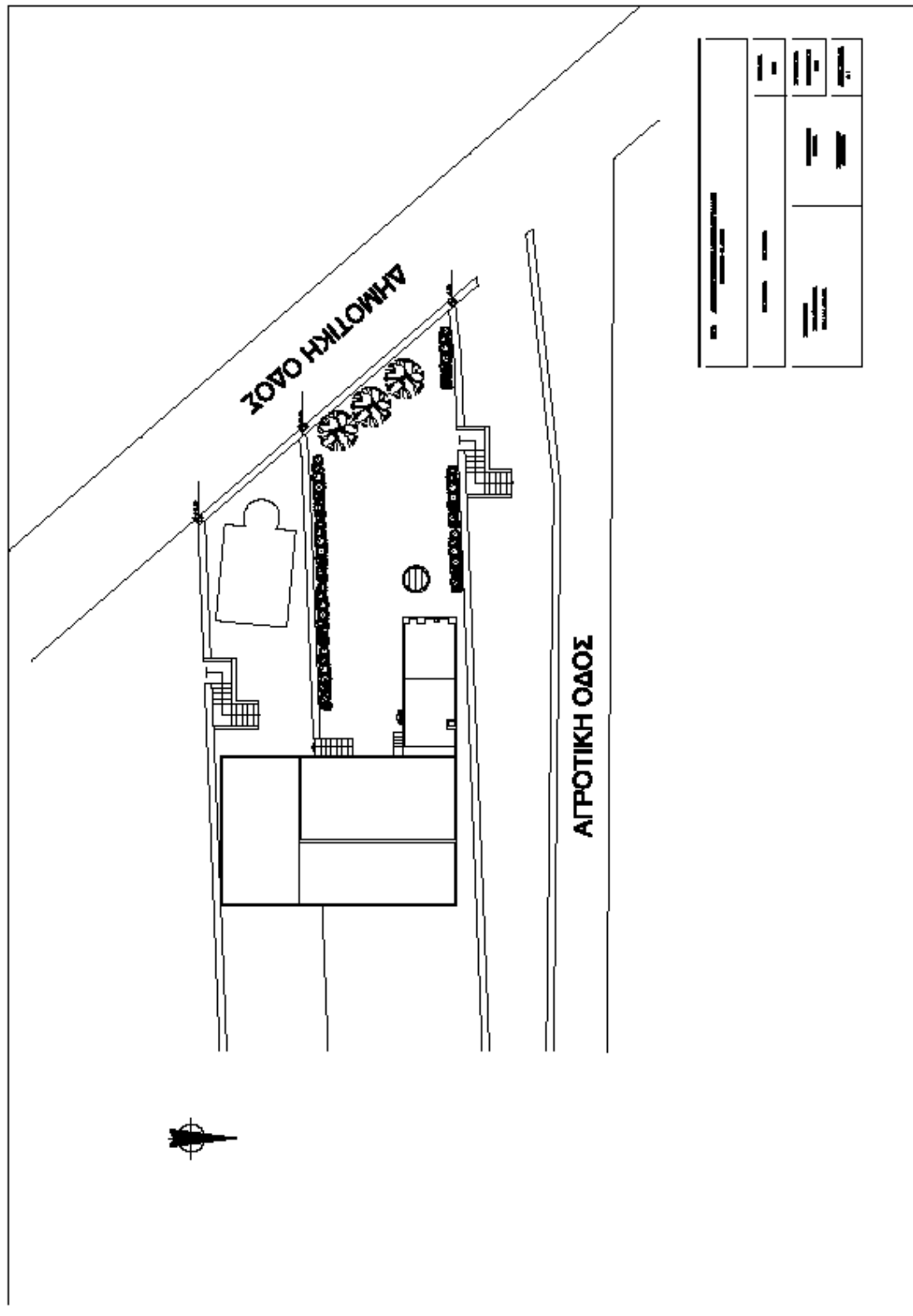

Προσόψεις κατοικίας Α. Ροδάκη

2.4 Σημερινή αποτύπωση

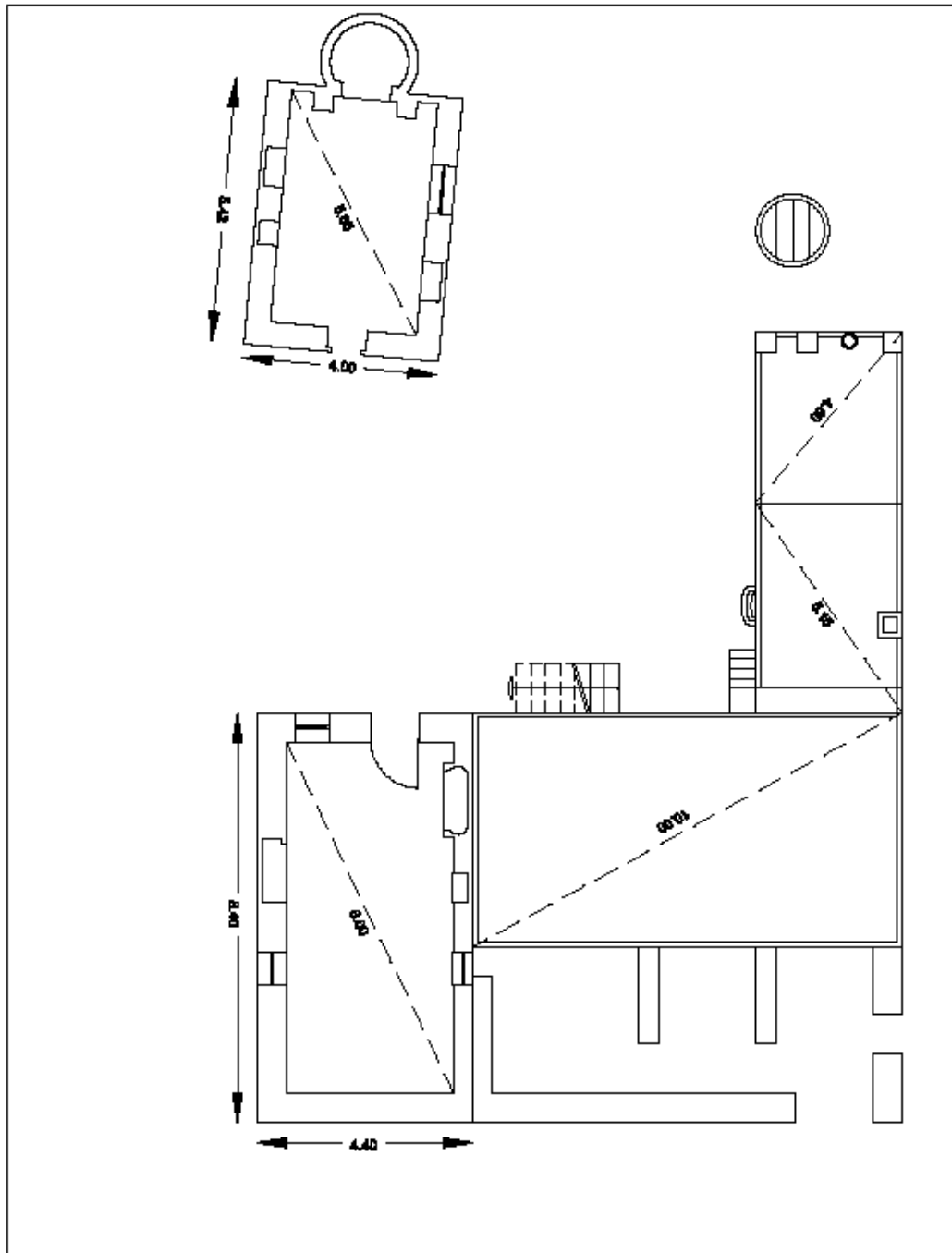

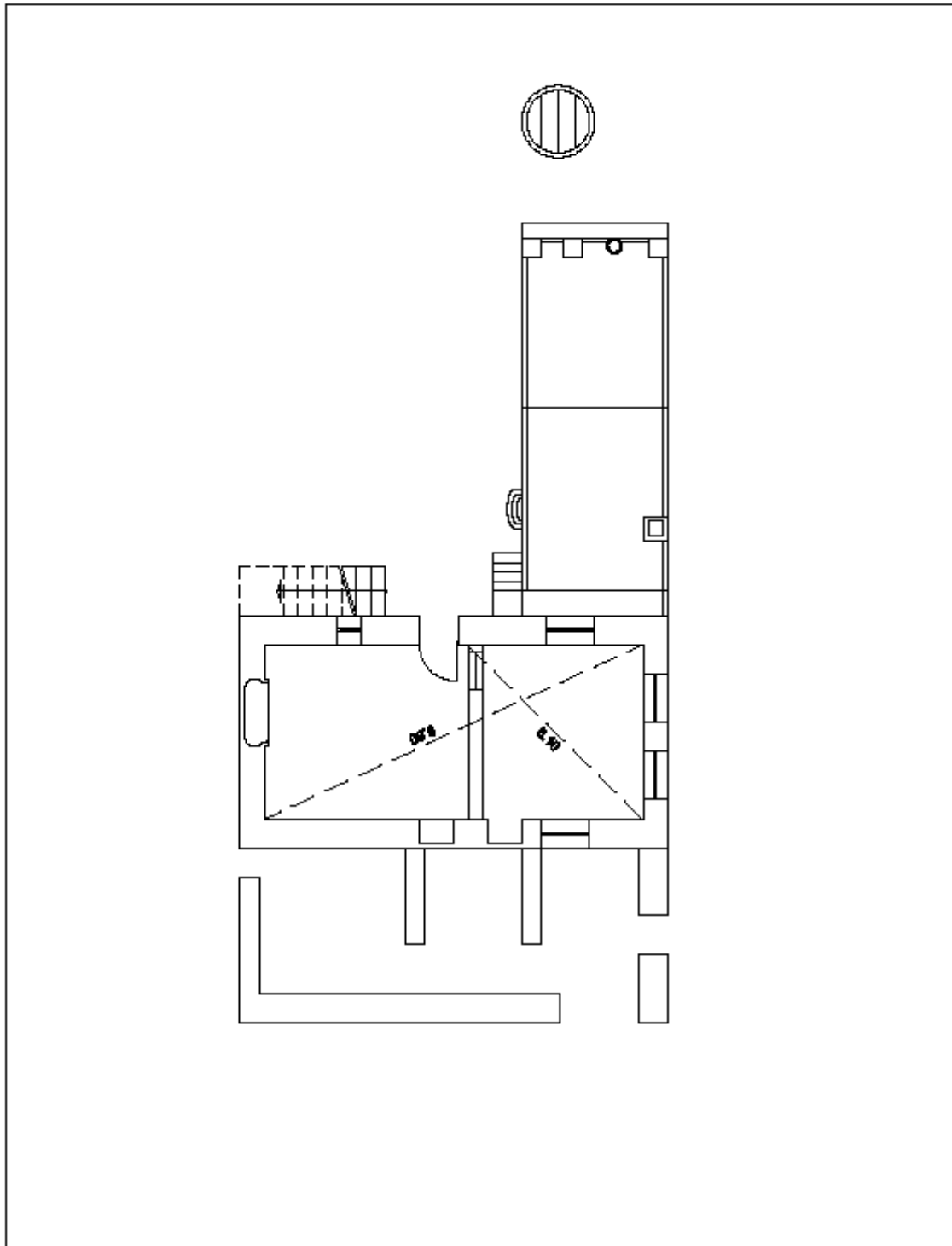
Αεροφωτογράφια για τον εντοπισμό του ακινήτου

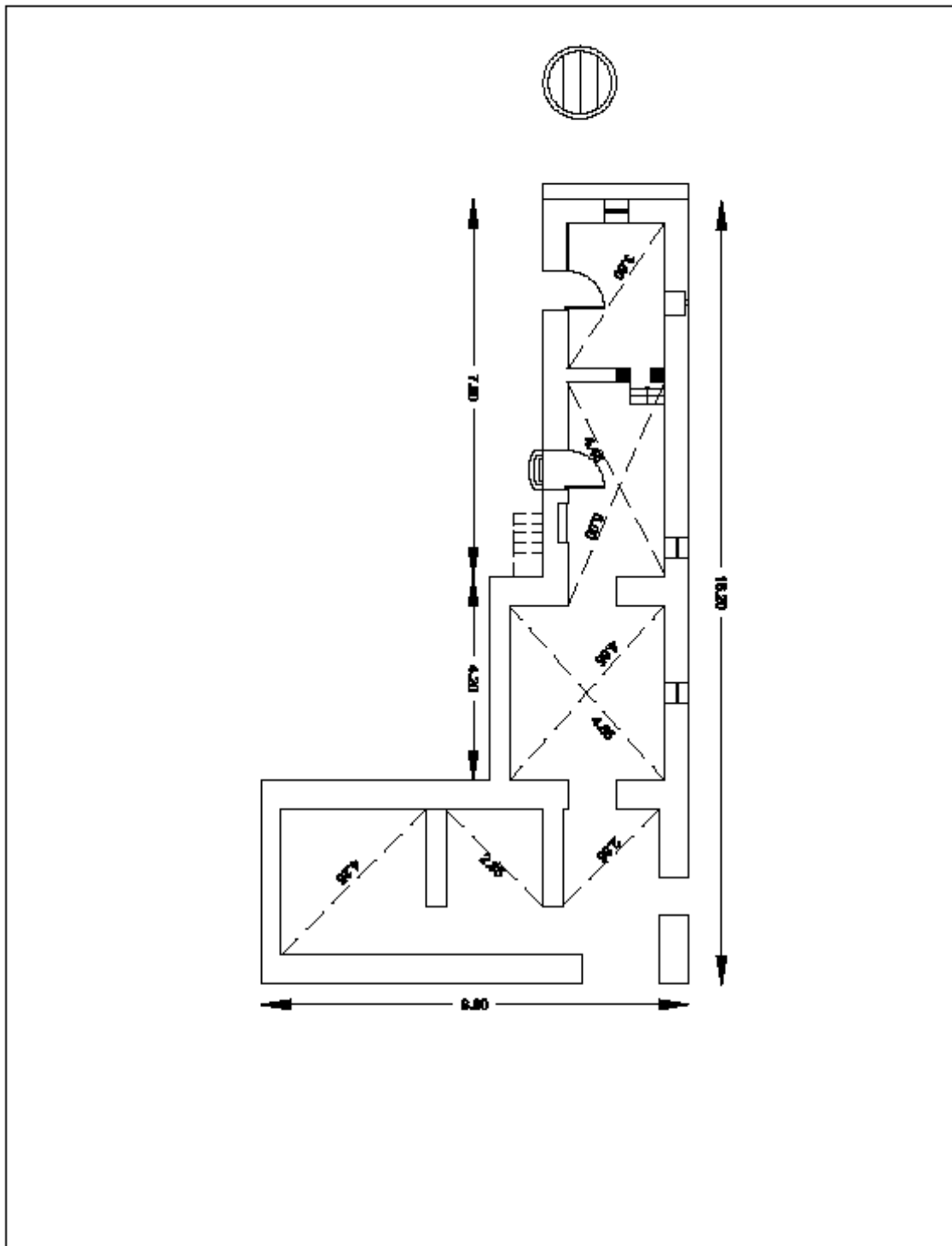

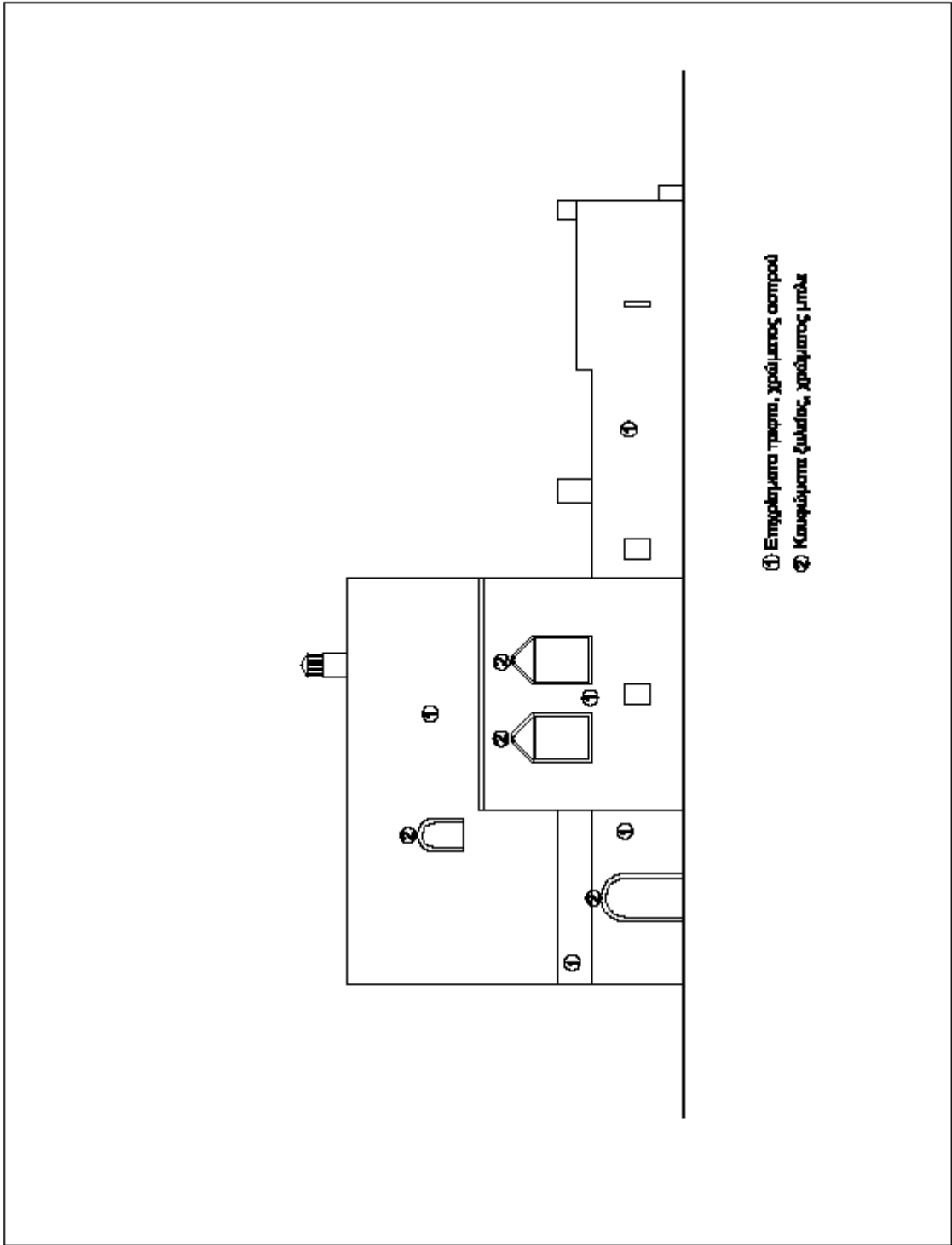
Τοπογραφικό διάγραμμα σε κλίμακα 1/250

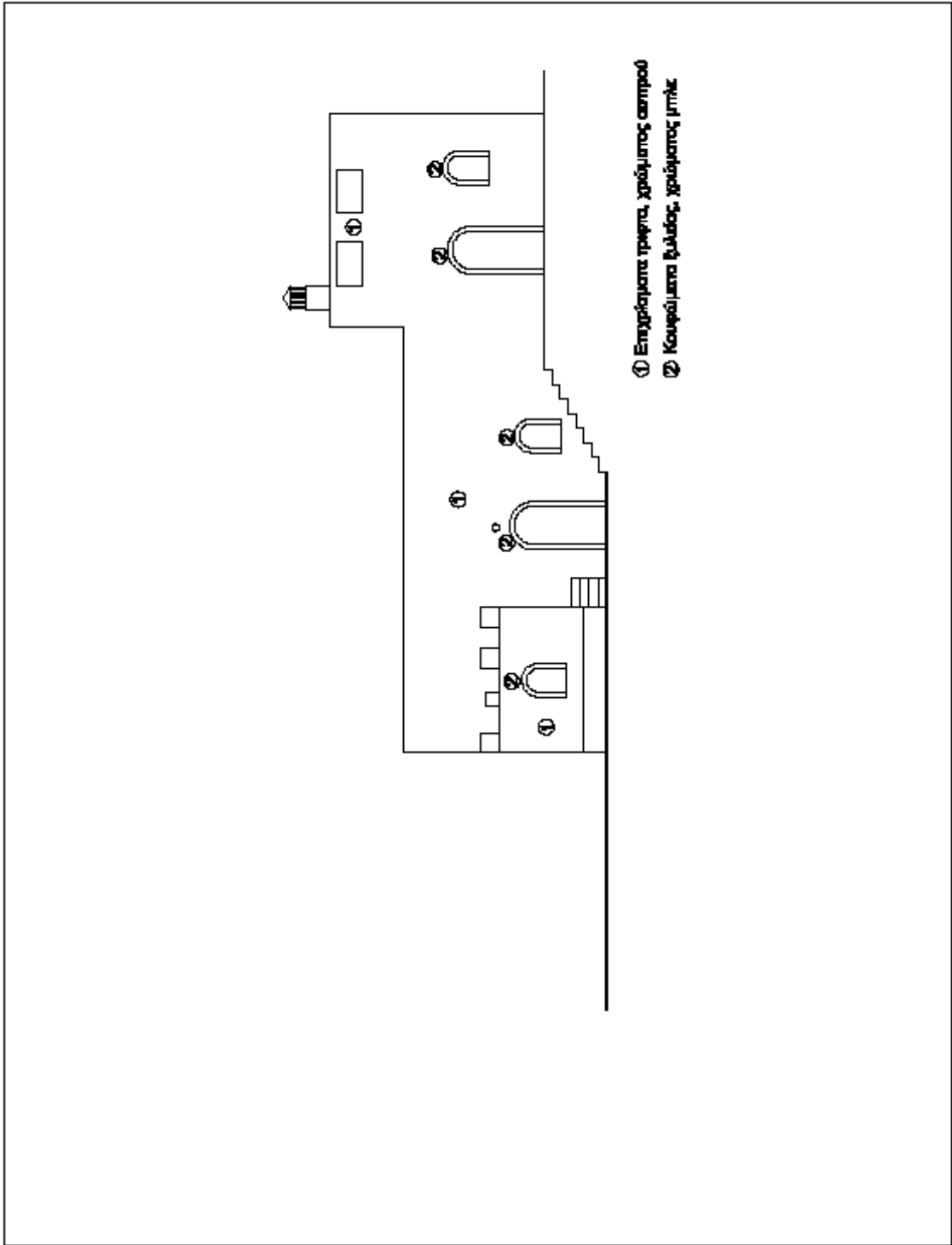
Αποτύπωση κατοικίας σε κλίμακα 1/100

2.5 Αρχιτεκτονικές λεπτομέρειες κατοικίας

Πόσα διαφορετικά λαϊκά σπίτια είναι σκορπισμένα από τη μια μεριά στην άλλη της Ελλάδος, και πόσο διαφέρουν αναμεταξύ τους στο σχέδιο, στο κόσμημα, στο μέτρο, μέσα στο ενιαίο πνεύμα του ελληνικού λαϊκού ρυθμού; Μέσα στο ρυθμό των Κυκλάδων και της Αττικής βρίσκουμε μια πολύ συμπαθητική ελληνική έκφραση, πού κρύβει μέσα της πολλές αρχιτεκτονικές αξίες και ένα πλούτο, πού σε κανένα μοντέρνο βιβλίο δεν θα τον βρείτε. Τέτοιο είναι το σπίτι του Ροδάκη, λουλούδι της αρχιτεκτονικής της Αίγινας, το πιο φωτεινό παράδειγμα του αττικού λαϊκού ρυθμού.

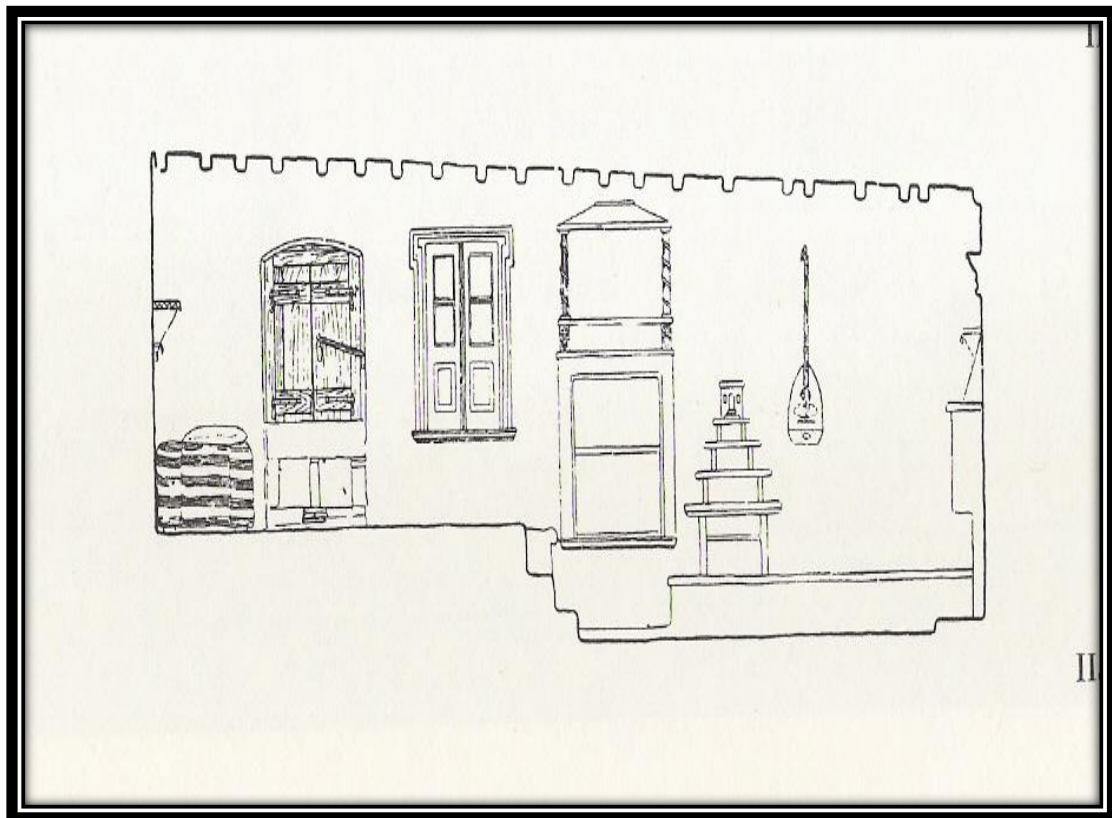
Το σπίτι είναι χτισμένο στην ανατολική μεριά ενός λόφου, απ' όπου φαίνονται οι βυζαντινοί λόφοι της Παλιοχώρας. Από το Μισαγρό ένα μονοπάτι μας φέρνει προς τ' αριστερά, ύστερα ανεβαίνουμε πάνω σε χωμάτινες μικρές ταράτσες μαντρωμένες με πέτρες ακανόνιστα βαλμένες. Γέρικες ελιές και πεύκα νέα σκεπάζουνε τον τόπο αυτό.

Ανεβαίνουμε προς το σπίτι του Ροδάκη με τούς άσπρους και σταχτιούς τοίχους του, ανάμεσα στην πρασινάδα. Δεν φτάνουμε ολόγεια στην πόρτα, μα κάνουμε μια βόλτα γύρω από το σπίτι, όπως μας φέρνει το μονοπάτι που ανεβαίνει και γίνεται ένα με την αυλή του σπιτιού έχοντας δεξιά, από πάνω τα δένδρα, και αριστερά από κάτω τούς τοίχους του σπιτιού.

Ο Ροδάκης μας δίνει έτσι τον πρώτο πλαστικό κανόνα. Δεν φτάνουμε ποτέ ίσια στην πόρτα του αττικού σπιτιού, μα θα κάνουμε μια βόλτα ή θα λοξοδρομήσουμε, και αυτό για να δοθεί μια έκφραση πλαστικής ευαισθησίας του ελληνικού τοπίου. Κανόνας απλός, μα δύσκολος, να εξυπηρετήσεις αισθητικά μα και πρακτικά μια ανάγκη.

Τα σπίτια της Ανατολής ανοίγονται προς τη φύση εκεί που τα σπίτια της Ευρώπης κλείνονται προς τη φύση. Το εσωτερικό του επικοινωνεί εύκολα με το εξωτερικό, και αυτό έχει μια ξεχωριστή σημασία. Βλέπετε πόσο ο Ροδάκης αισθάνθηκε την αρετή αυτής της επικοινωνίας του σπιτιού με το τοπίο και την ελληνική αυλή πού δημιούργησε.

Η αυλή κλείνεται τεχνικά από τις δύο μόνον πλευρές του σπιτιού και σχηματίζει ένα γ. Δεξιά, από μπροστά, είναι ο φούρνος, που σχηματίζει ένα χώρο κενό (ή αυλή) με τις δυο μεριές του σπιτιού, (κοίτα θέση του φούρνου).

Εικόνες 32&33.Εσωτερικό κύριας κατοικίας σύμφωνα με το βιβλίο «Το σπίτι του Ροδάκη στην Αίγινα» των Τζούλιο Καϊμη και Klaus Vrieslander

Το εσωτερικό χωρίζεται σε τρία γενικά διαμερίσματα. σπουδαία είναι ή καθ' αυτό κατοικία (εικόνα 32&33). Αυτό που ο τεχνίτης ένοιωθε στο εξωτερικό, το νοιώθει τώρα στο εσωτερικό. Έδώ μέσα αισθάνεται κανέναν πώς βασιλεύει ή γνώση, που πλακώνει τις ψεύτικες φαντασίες των μηχανοποιημένων διαμερισμάτων. Ο νόμος του χώρου εδώ μέσα βασιύεται με το χωρισμό του δωματίου στο ανώτερο και στο κάτω μέρος του, καθένα με το διαφορετικό σκοπό του. Απάνω από την πόρτα είναι σκαλισμένο στον τοίχο ένα καίκι (εικόνα 32&33).

Το παράσπιτο (Πρώτη πτέρυγα)

- **Επίπεδο ημιυπόγειου**

Αυτό το επίπεδο αποτελείται από 3 δωμάτια.

- Το πρώτο δωμάτιο είναι ένας χώρος τετράγωνος διαστάσεων περίπου Αυτό το δωμάτιο έχει εξωτερική πρόσβαση καθώς και πρόσβαση από το διπλανό δωμάτιο. Επίσης έχει και ένα παράθυρο με δυτικό προσανατολισμό. Η στάθμη του είναι στο -1,20μ περίπου.
- Το δεύτερο δωμάτιο είναι, είναι το δωμάτιο του παράσπιτου όπου υπάρχει το βοηθητικό τζάκι. Και αυτό το δωμάτιο έχει πρόσβαση εξωτερική, καθώς και επικοινωνία με τα άλλα δύο δωμάτια του παράσπιτου. Το αξιοσημείωτο εδώ είναι ότι αυτό το δωμάτιο, όπως και το τρίτο δωμάτιο, βρίσκονται σε χαμηλότερη στάθμη, περίπου στο -1,50μ , σε σχέση με το πρώτο δωμάτιο. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τα τέσσερα σκαλιά που πρέπει να κατεβούμε για να μπούμε σε αυτό το δωμάτιο.
- Τέλος, το τρίτο δωμάτιο. Το δωμάτιο αυτό έχει πρόσβαση μόνο από το διπλανό δωμάτιο. Δεν έχει εξωτερική πρόσβαση. Το περίεργο σε αυτό το δωμάτιο είναι ότι πέρα από το παράθυρο που έχει στην βορεινή πλευρά του, έχει και ένα είδος φεγγίτη ο οποίος "βλέπει" σε δωμάτιο του κυρίως σπιτιού.

Κυρίως σπίτι (Δεύτερη πτέρυγα)

Το κυρίως σπίτι εκτείνεται σε δύο επίπεδα. Το επίπεδο του ισογείου και το επίπεδο του ορόφου.

- **Επίπεδο ισογείου**

Σε αυτό το επίπεδο υπάρχει μόνο ένα δωμάτιο χωρισμένο με υψομετρική διαφορά στα δύο.

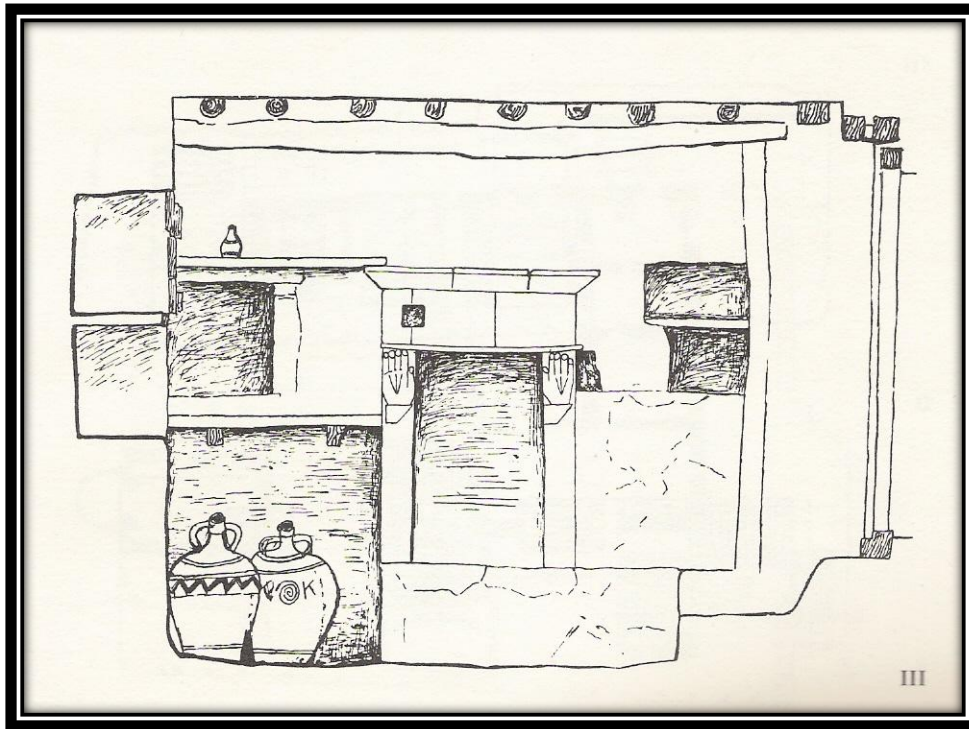
Το πρώτο μέρος βρίσκεται πάνω από το τρίτο δωμάτιο του παράσπιτου. Έχει ξύλινο πάτωμα και η υψομετρική διαφορά με το υπόλοιπο δωμάτιο καλύπτεται με τρία σκαλιά στο μέσο. Το κομμάτι αυτό του δωματίου έχει τέσσερα παράθυρα. Ένα στην δυτική πλευρά, δυο στην βόρεια και ένα στην ανατολική. Αυτό το κομμάτι μάλλον χρησιμοποιείται σαν χώρος ύπνου για να νεότερα μέλη της οικογένειας.

Το δεύτερο μέρος του δωματίου είναι ένα κομμάτι για το οποίο δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι για την χρήση του. Σ' αυτό το κομμάτι δεν υπάρχουν τόσα ανοίγματα όσο στο άλλο. Είναι ένας ενιαίος χώρος χωρίς ιδιαίτερες εσοχές και εξοχές στους τοίχους. Εδώ υπάρχει μόνο ένα παράθυρο και την πόρτα που είναι και η πρόσβαση του δωματίου.

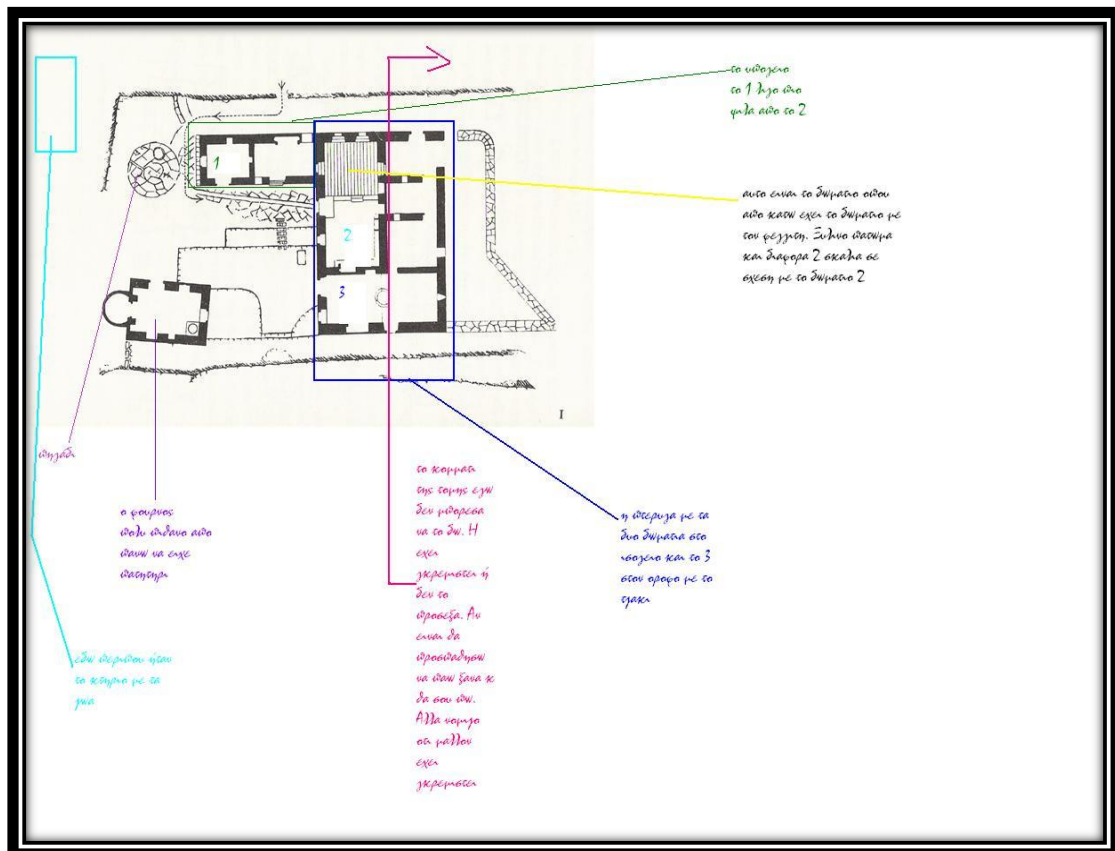
- **Επίπεδο ορόφου**

Εδώ υπάρχει ένας μεγάλος χώρος με τζάκι. Η πρόσβαση εδώ γίνεται μέσω μίας εξωτερικής πέτρινης σκάλας. Αυτός ο χώρος είναι ο χώρος που μάλλον ετοιμαζόταν το φαγητό, λειτουργία κουζίνας αν μπορούμε να πούμε, και βρίσκουν ζεστασιά οι ένοικοι. Συνήθως είναι και ο χώρος που κοιμούνται οι γονείς. Εκτός από το άνοιγμα της πόρτας υπάρχει και ένα παράθυρο με δυτικό προσανατολισμό.

Στην κουζίνα (εικόνα 34) μας ενδιαφέρει όχι μονάχα ή διάταξη του χώρου, αλλά και το τζάκι που το κοσμούν δύο σκαλισμένα χέρια δεξιά και αριστερά.

Εικόνα 34. Κουζίνα κατοικίας, σύμφωνα με το βιβλίο «Το σπίτι του Ροδάκη στην Αίγινα» των Τζούλιο Καϊμη και Klaus Vrieslander

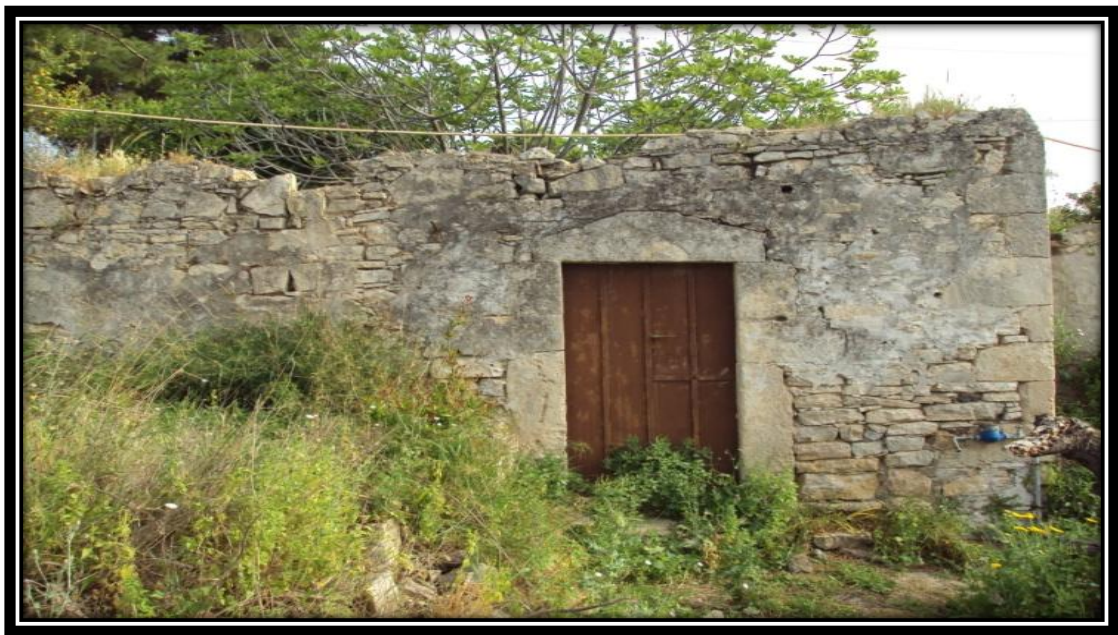

Χρωματική αποτύπωση της κατοικίας (όπου κάθε χρώμα απεικονίζει μια διαφορετική χρήση του χώρου) όπως αυτή προέκυψε από τις πρώτες μας επισκέψεις στον χώρο

Βοηθητικά κτίσματα

- Φούρνος

Εκτός από την κύρια κατοικία υπάρχουν και δυο βοηθητικά κτίσματα. Το ένα είναι ο χώρος του φούρνου. Είναι ένα πέτρινο κτίσμα διαστάσεων περίπου 5×4 μέτρων όπου εκεί υπάρχει ο φούρνος του σπιτιού. Στους τοίχους υπάρχουν αρκετές παραθύρες προφανώς για την αποθήκευση των σκευών και διαφόρων άλλων πραγμάτων.

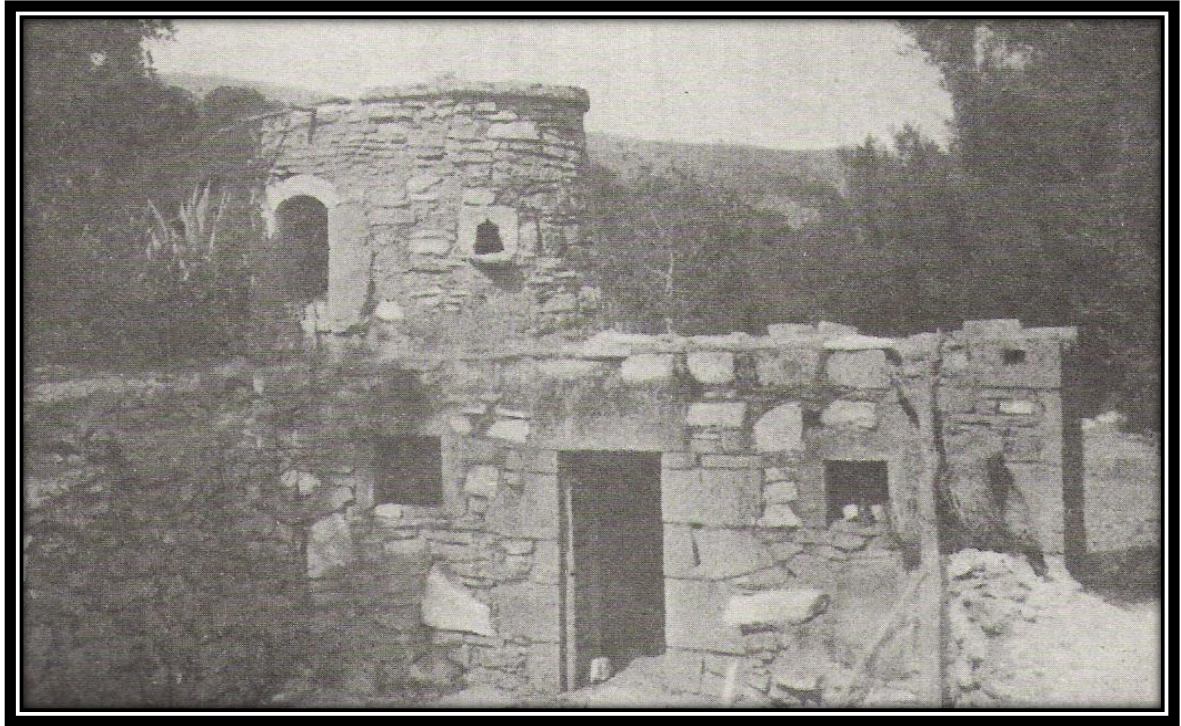

- **Ο περιστερώνας**

Είναι ένα πέτρινο κτίσμα διαστάσεων περίπου 4×10 μέτρων, με ανοίγματα. Στο σχέδιο αποτύπωσή μας δεν υπάρχει ο περιστερώνας μα υπάρχει στην εικόνα 14 και εδώ βλέπουμε καθαρά το σύστημα της τέχνης του Ροδάκη και καταλαβαίνει κανείς πώς η φαντασία του δεν έπαψε ποτέ να βρίσκει νέες φόρμες και να εκφράζει αυτό που είναι άφταστο και ωραίο: **τον ελληνικό ρυθμό.**

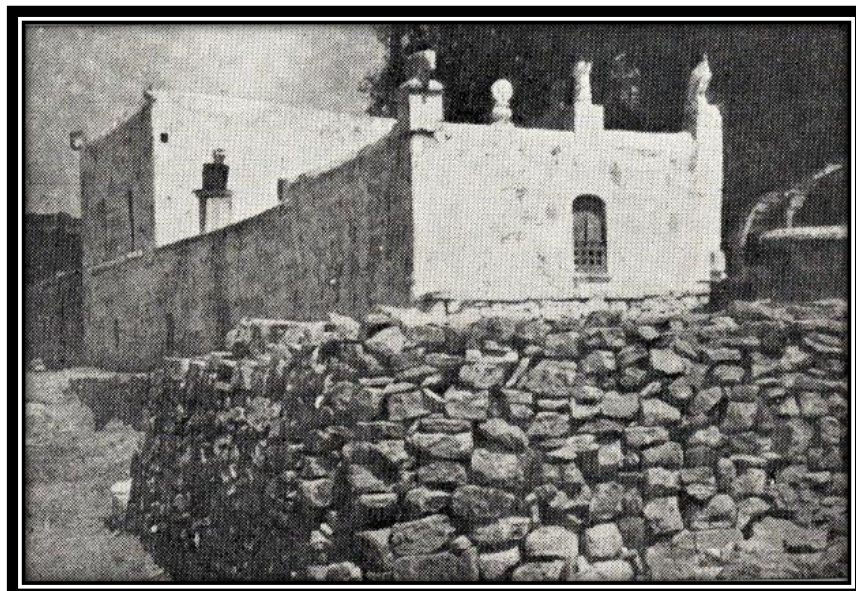
- **Πηγάδι**

Το πηγάδι βρίσκεται σε μικρή απόσταση από το κύριο μέρος της κατοικίας, μιας και εξυπηρετούσε βασικές ανάγκες της οικογένειας. Έχει περίπου 1,5 μέτρα διάμετρο.

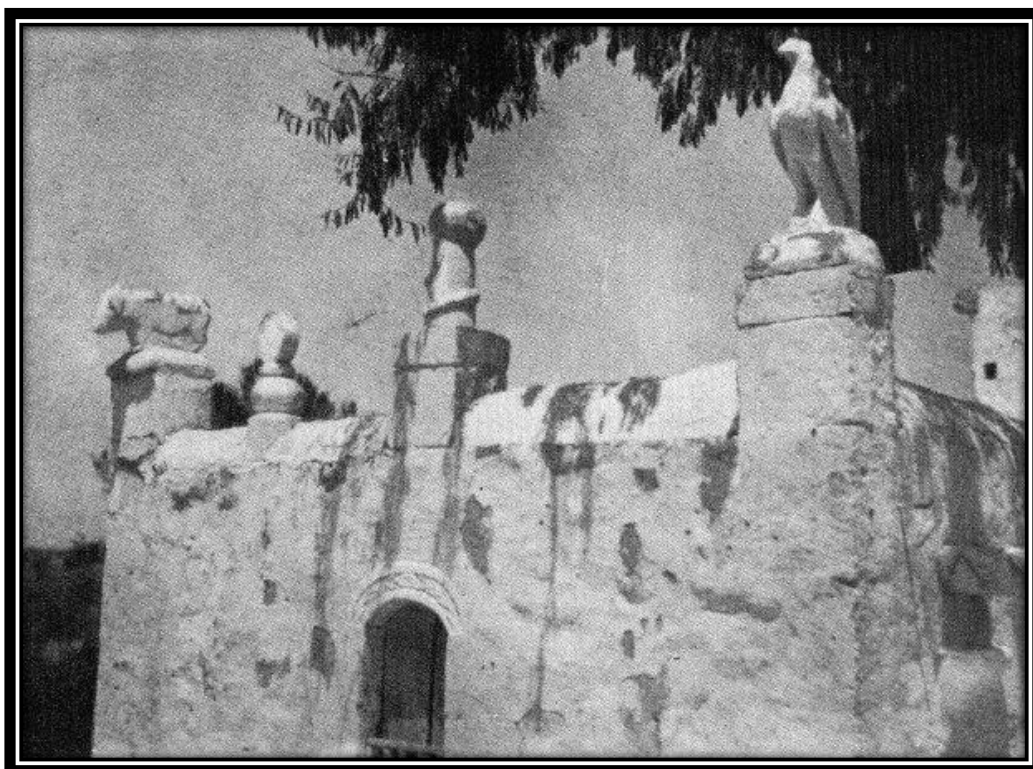
Διακοσμητικά στοιχεία

Αυτή την πνευματική αντίληψη της ανάγκης επακολουθεί φυσιολογικά και η διακοσμητική, και να που από το σπίτι βγήκαν λογής λογής έργα γλυπτικής. Τα βρίσκουμε μέσα στο δωμάτιο, όπως τα βρήκαμε και από έξω. Τα δυο εκφραστικά κεφάλια πάνω στις δυο γωνίες της στέγης που κοιτάζουν μακριά σαν με μυστικό βλέμμα.

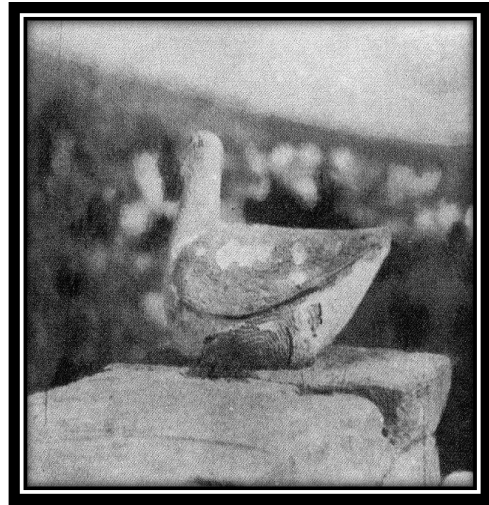
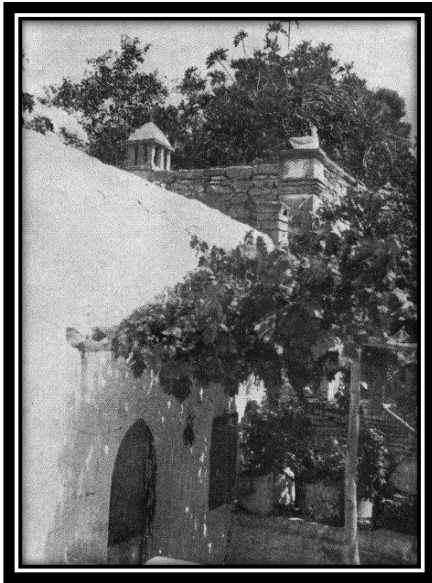

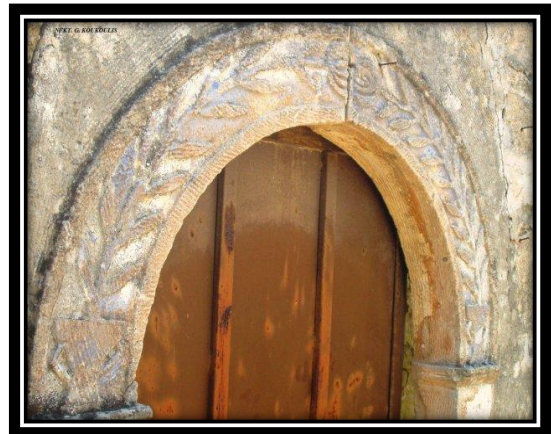
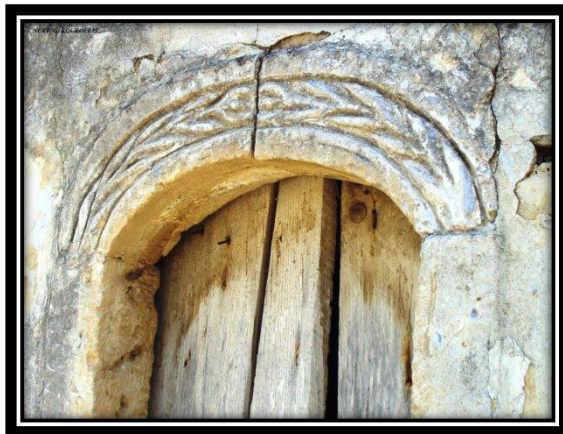
Πάνω στη φάτσα του φτερού του σπιτιού στέκονται τέσσερα άλλα αγαλματάκια, ένα γουρούνι, ένα ρολόι, ένα φίδι και ένα περιστέρι. που λες κι είναι βαλμένα για να συμβολίζουν την **Τύχη, το Χρόνο, το Κακό και την Ειρήνη.**

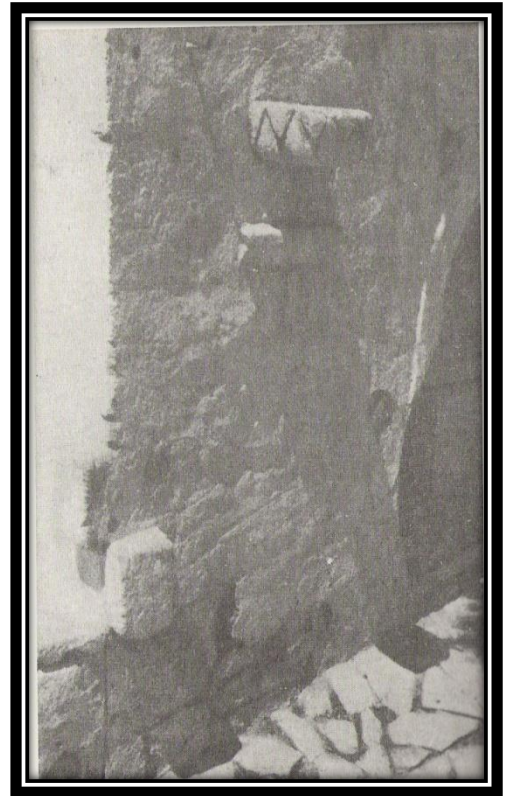
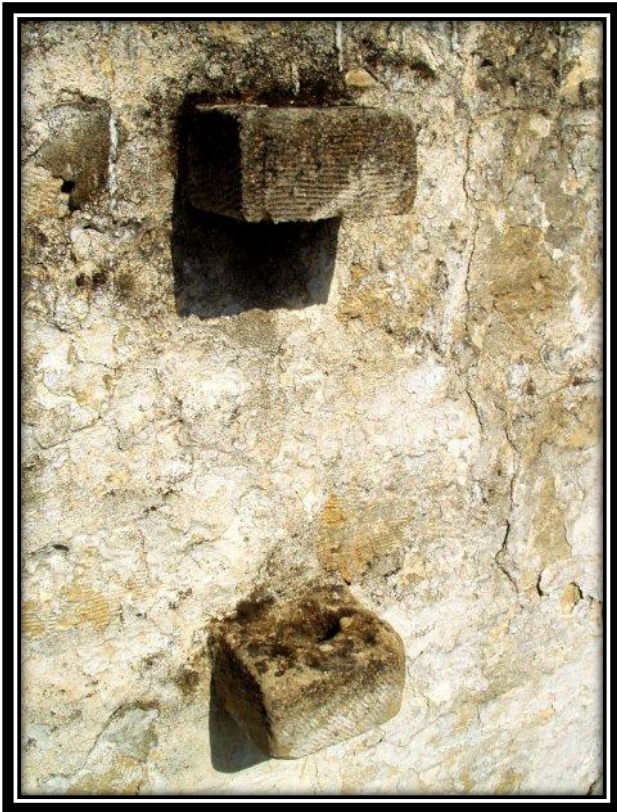
Πάνω στη στέγη του μαγειριού βρίσκεται μία πάπια.

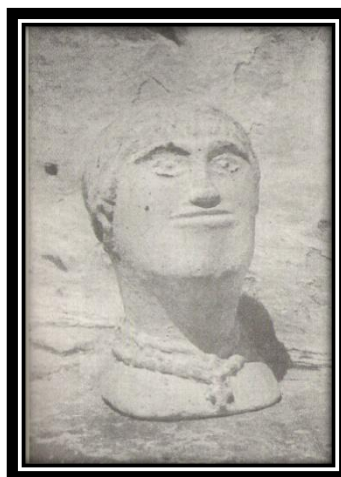
Οι πέτρες στα παράθυρα και στις πόρτες είναι σκαλισμένες και εκεί που λείπει το κόσμημα βλέπεις την ομορφιά της αγνής πέτρας όπως φαίνεται στον πίνακα.

Κάθε τοίχος και κάθε γωνία έχει τη σημασία του, είτε προεξοχές, είτε σταυρωτές πέτρες.

Στις γωνίες και στους τοίχους υπάρχουν μικρές καλοβαλμένες προεξοχές όπου βλέπεις περίφημα αγαματάκια, ένα κεφάλι και μια σφίγγα που είναι πιο πρωτότυπα και νόστιμα από πολλά τέτοια του Αρχαιολογικού Μουσείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Προτάσεις ανάδειξης της οικίας του Αλέξανδρου

Ροδάκη στον Μεσαγρό της Αίγινας.

Στο κεφάλαιο αυτό παραθέτουμε δυο προτάσεις επανάχρησης της κατοικίας του Αλέξανδρου Ροδάκη. Θεωρήσαμε ότι θα ήταν φρόνιμο η φύση και το περιεχόμενο των προτάσεων να μην υποβαθμίζει την σπουδαιότητα και τον χαρακτήρα του κτίσματος αλλά ταυτόχρονα θέλαμε να του δώσουμε και μία νέα πνοή σε αυτό.

Με γνώμονα όλα τα παραπάνω αποφασίσαμε να παραθέσουμε μία πρόταση επανάχρησης της κατοικίας, κρατώντας αυτή την χρήση. Δεδομένου ότι το σπίτι του Ροδάκη ανήκει όντως σε τρεις απογόνους αποτελεί μία αρκετά ρεαλιστική πρόταση.

Όσον αφορά την δεύτερη πρόταση θέλαμε να δώσουμε μία χρήση στο κτίριο η οποία θα σέβεται το κέλυφος του κτιρίου τόσο εξωτερικά όσο και εσωτερικά αλλά θα δίνει και τη δυνατότητα σε όλους τους ανθρώπους να δουν και να εκτιμήσουν το χώρο. Έχοντας λοιπόν σαν γνώμονα το ρητό « Τα σπίτια είναι για να μας εξυπηρετούν και όχι για να τα εξυπηρετούμε» καταλήξαμε στη διαμόρφωση μίας πρότασης για ένα χώρο ο οποίος θα προσφέρει στους κατοίκους τη δυνατότητα να αναπτύξουν διάφορες ασχολίες και τέχνες, όπως ζωγραφική, γλυπτική, θέατρο, φωτογραφία κ.α.

3.1 Πρόταση 1^η

Αναστήλωση και ανακαίνιση του κτιρίου ως κατοικία.

Σενάριο

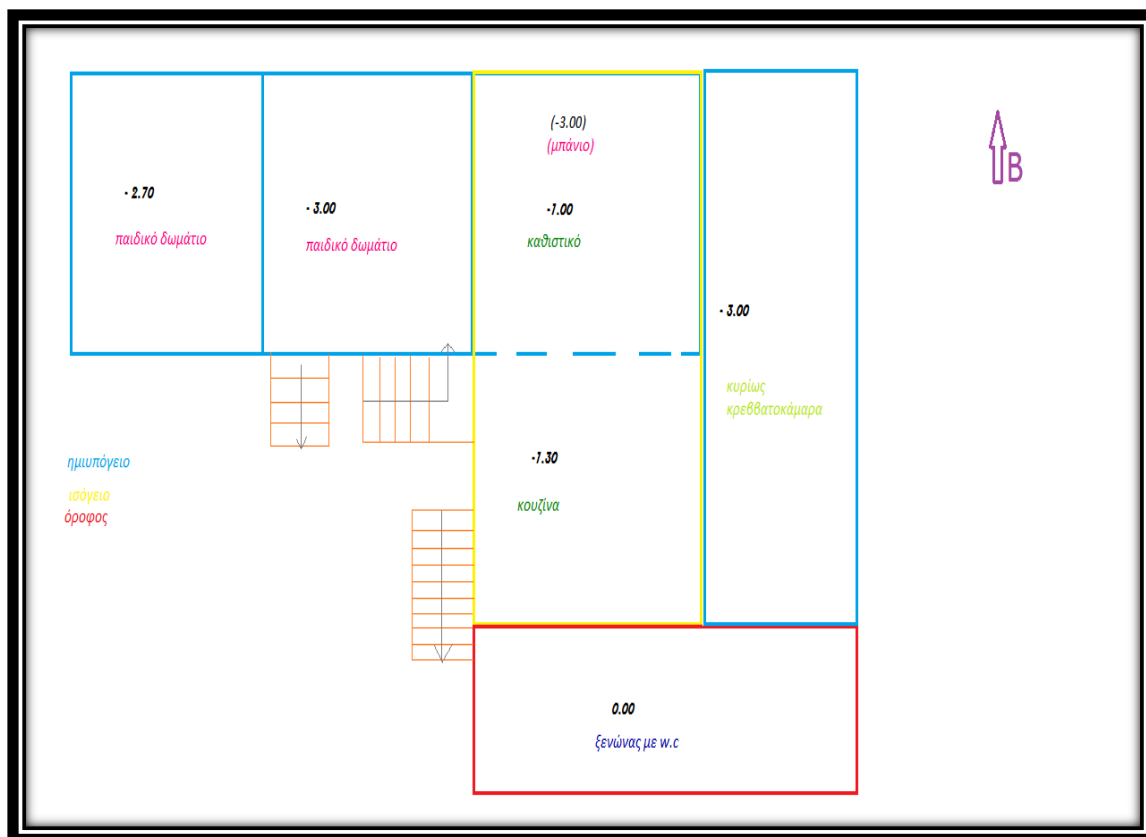
Η κατοικία αυτή πρόκειται να στεγάσει μια τετραμελή οικογένεια.

Για το λόγο αυτό διαμορφώσαμε τον ισόγειο χώρο, στον οποίο υπάρχει και η κεντρική είσοδος, σε χώρο συνάντησης της οικογένειας, σχεδιάζοντας έναν μικτό χώρο κουζίνας και τραπεζαρίας και έναν χώρο καθιστικού.

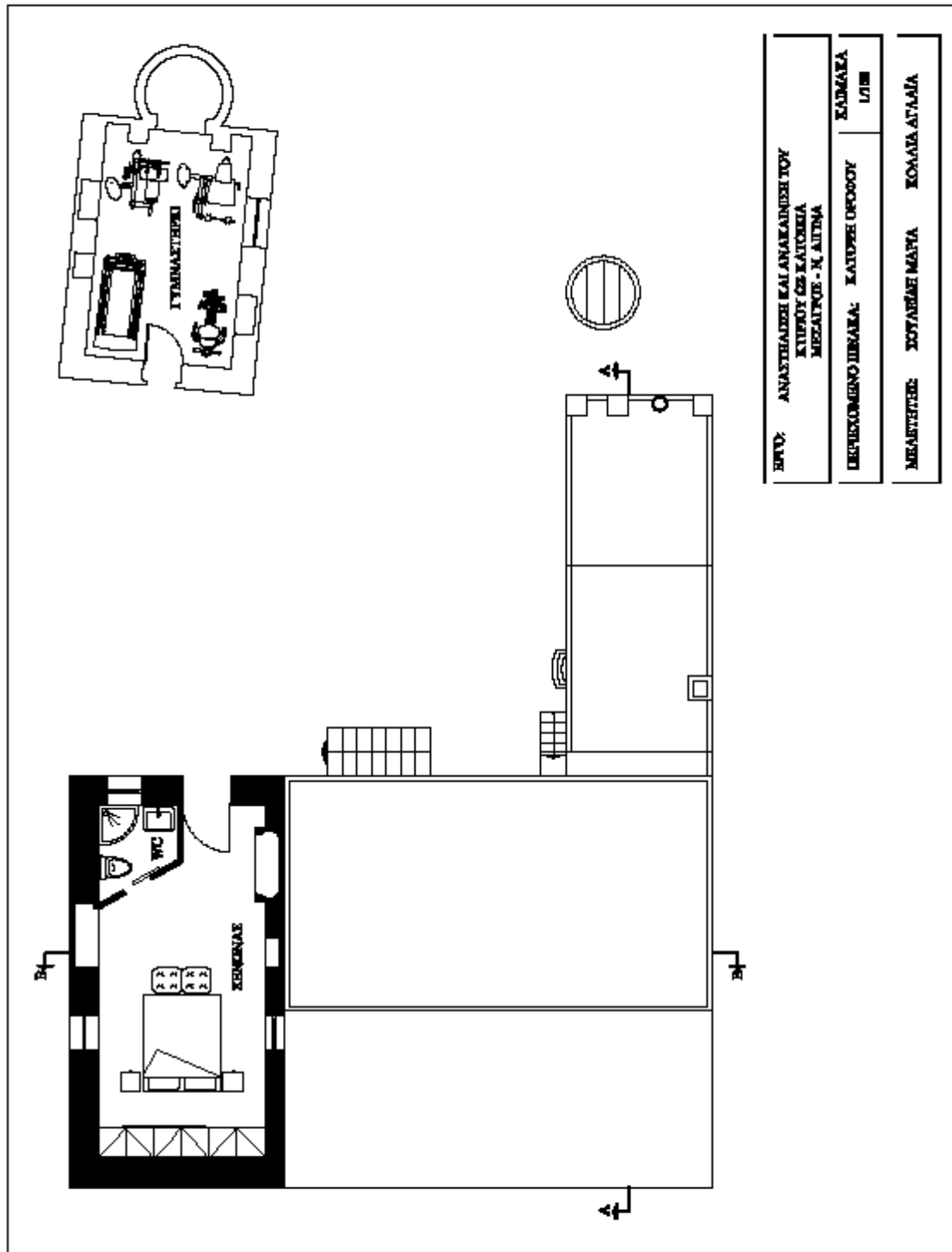
Στον 1^ο όροφο διαμορφώσαμε έναν αυτόνομο ξενώνα με προσωπικό μπάνιο και τζάκι.

Ο υπόγειος χώρος περιλαμβάνει δύο παιδικά υπνοδωμάτια με κοινό βεστιάριο, μία συζυγική κρεβατοκάμαρα με δικό της βεστιάριο και ένα μπάνιο με κοινή πρόσβαση και από τα δύο δωμάτια.

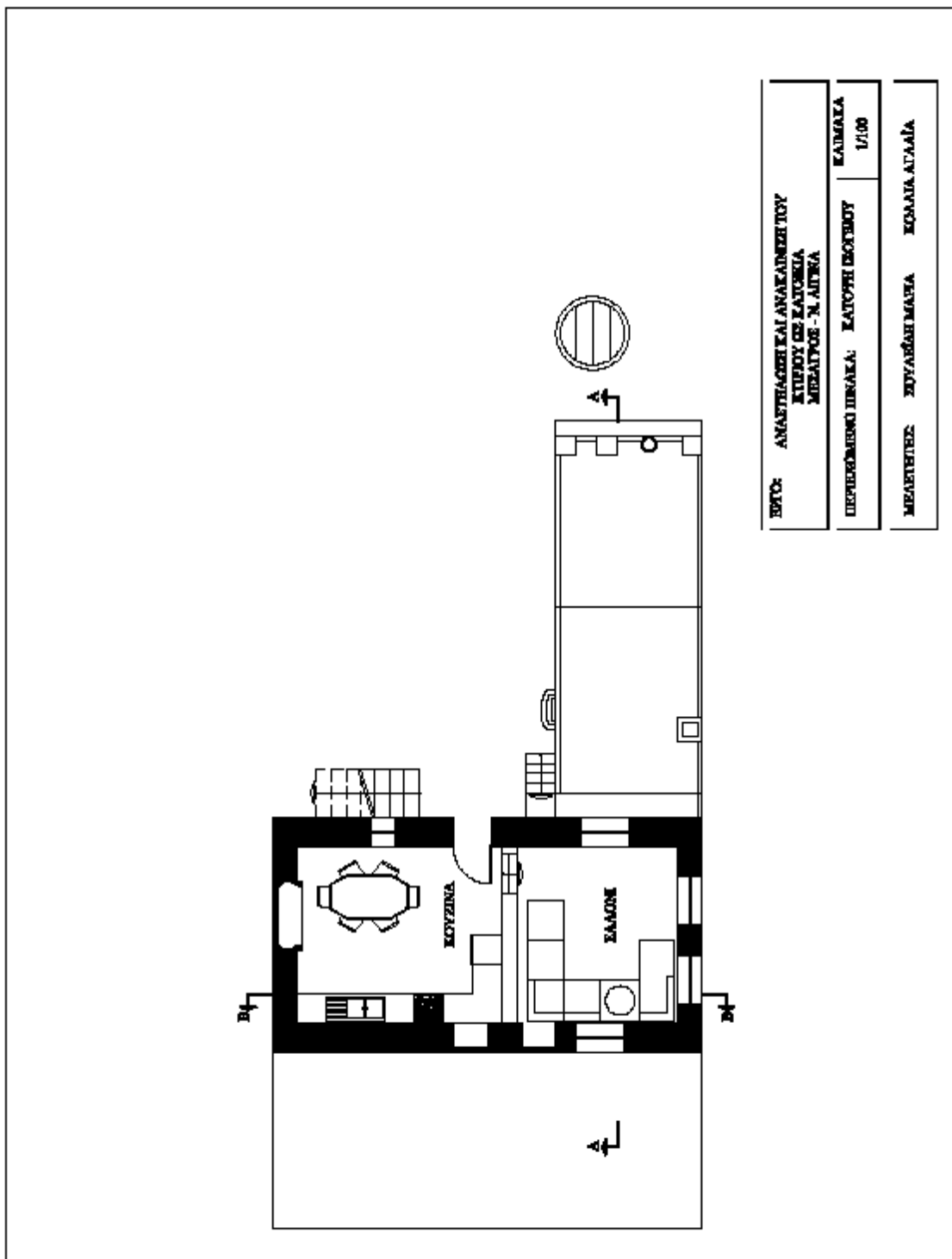
Χρωματική κάτοψη πρότασης.

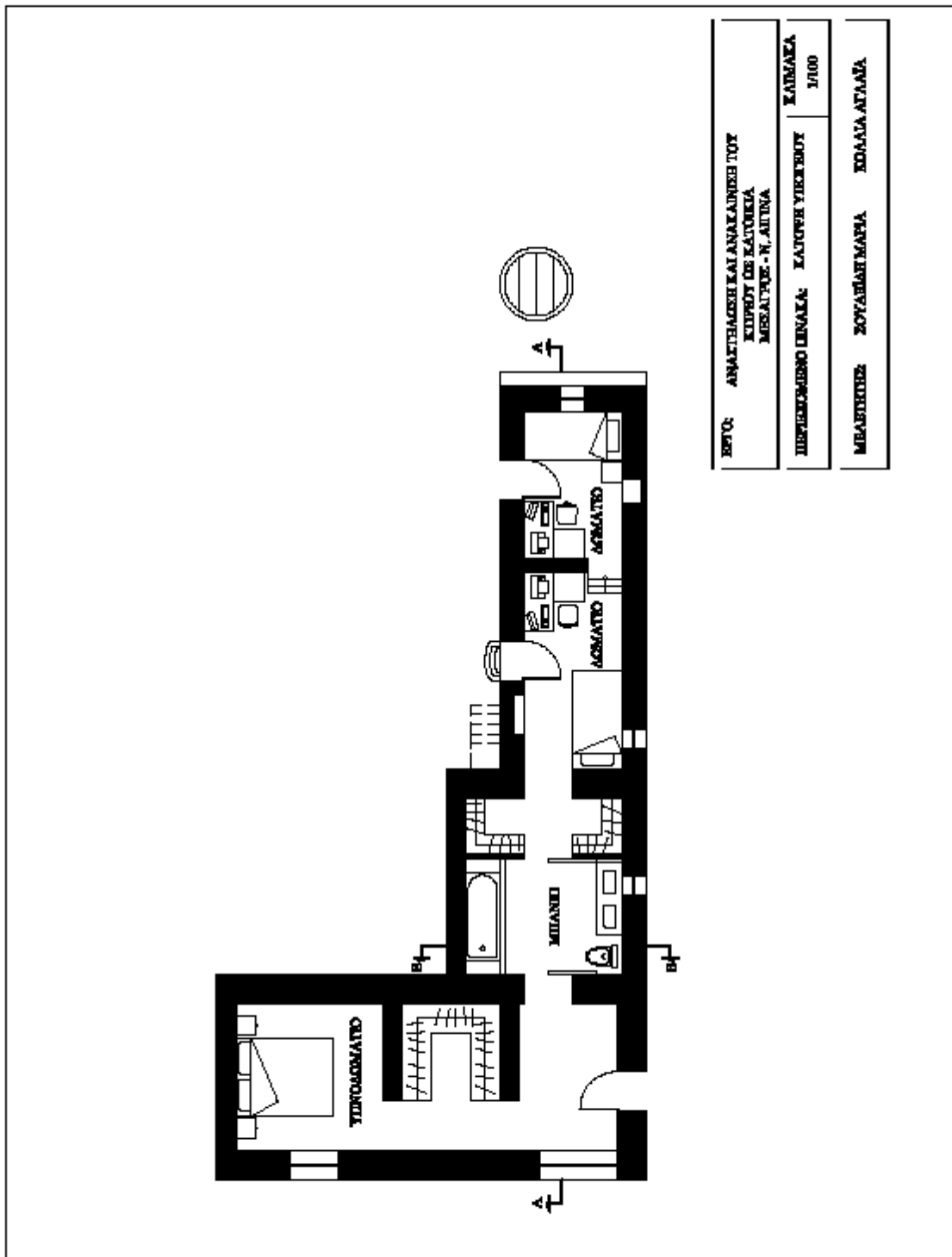

3.2 Σχέδια 1^{ης} πρότασης σε κλίμακα 1/100

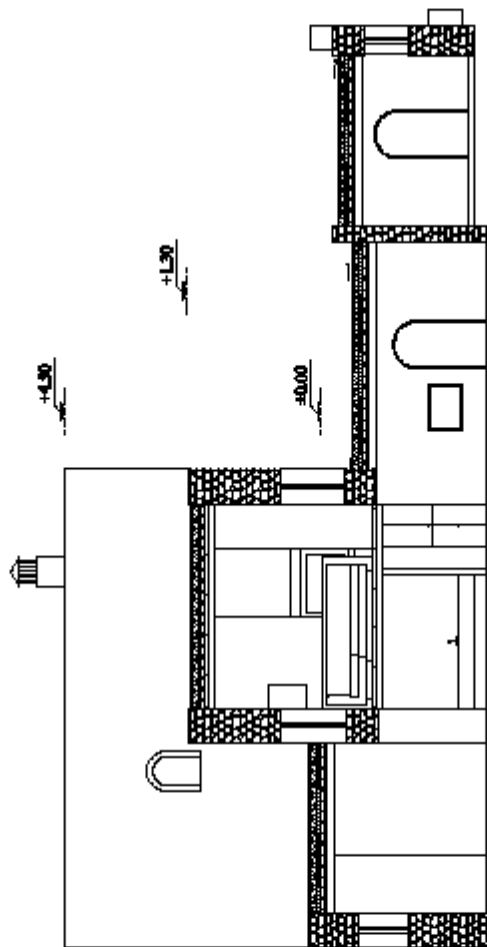

ΣΗΜ: ΑΝΑΣΤΗΛΑΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΙΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΕΣ ΚΑΤΕΥΘΑ ΜΕΣΑΙΩΝ - Ν. ΑΙΩΝΑ	
ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟ ΠΡΟΫΚΑΛ: ΚΑΤΥΡΣΗ ΟΡΟΦΟΥ	ΚΑΔΩΣΑ 1/100
ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ: ΣΟΥΛΙΑΣ ΜΑΡΙΑ	ΣΧΟΛΙΑ ΔΕΛΤΑ

ΕΡΓΟ: ΑΝΑΠΤΗΛΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΛΙΨΗ ΤΟΥ ΚΙΠΡΟΥ ΩΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΜΕΣΑΥΡΕ - Ν. ΑΙΤΩΝΑ	ΚΑΤΑΒΑ 1/100
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΙΝΑΚΑ: ΚΑΤΟΧΗ ΥΠΟΚΡΕΤΟΥ	
ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ: ΣΟΦΙΑΝΤΖΑΚΗΣ	ΕΚΔΑΤΑ ΑΥΤΑΝΑ

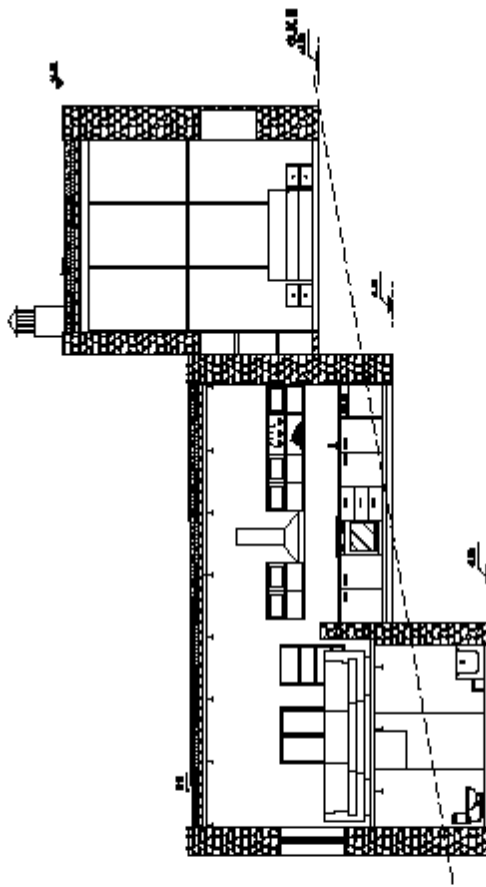
REVISI: ANAKHAGI KAI ANAKANDI TUI
KURUPU ON KATUKA
MEKATOC - N. AITINA

DEPEROMENO DINAKA: TOME A-A

KADAKA
1/100

MEASTHE: BOTAKAI MAYA

KOMAJA ATSAJA

БҮС: АНАСТАСИ КА АМАКАНДИТОВ
 КУРСУС КАТИБА
 МЕДИЦИ - N. АТНА

ИСПОМОГО ИИКА: ТОМБ 3-3
 КАМАКА
 1/100

МЕДИЦИС: ЕИВАРА МАТА
 КОМА АТАА

3.3 Πρόταση 2^η

Αναστήλωση και επανάχρηση του κτιρίου ως πολιτιστικό κέντρο.

Σενάριο

Το κτίριο θα είναι ένα πολυχώρος ο οποίος θα προσφέρει στα μέλη του τη δυνατότητα να συμμετέχει σε διάφορες δραστηριότητες και να μαθαίνει διάφορες τέχνες, από ανθρώπους της εκάστοτε ειδικότητας.

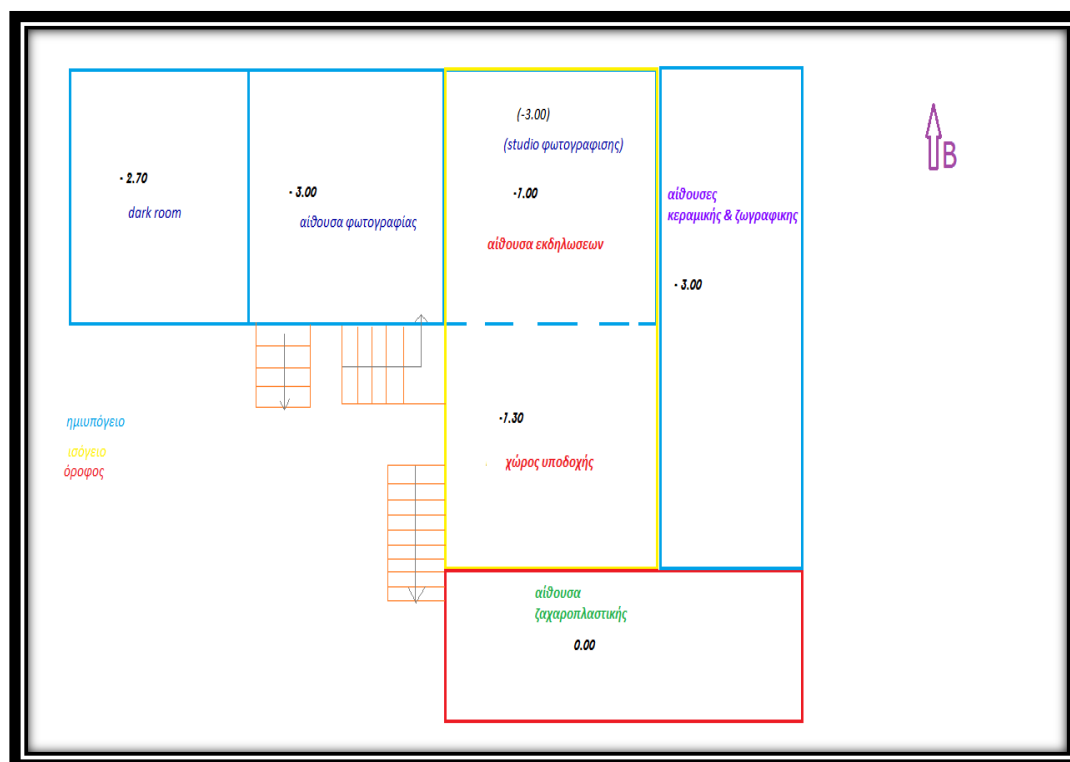
Πιο συγκεκριμένα στον ισόγειο χώρο θα υπάρχει ένας χώρος υποδοχής και ένας χώρος ο οποίος θα φιλοξενεί διάφορες εκδηλώσεις, εκθέσεις και παρουσιάσεις.

Στον 1^ο όροφο θα λειτουργεί αίθουσα ζαχαροπλαστικής.

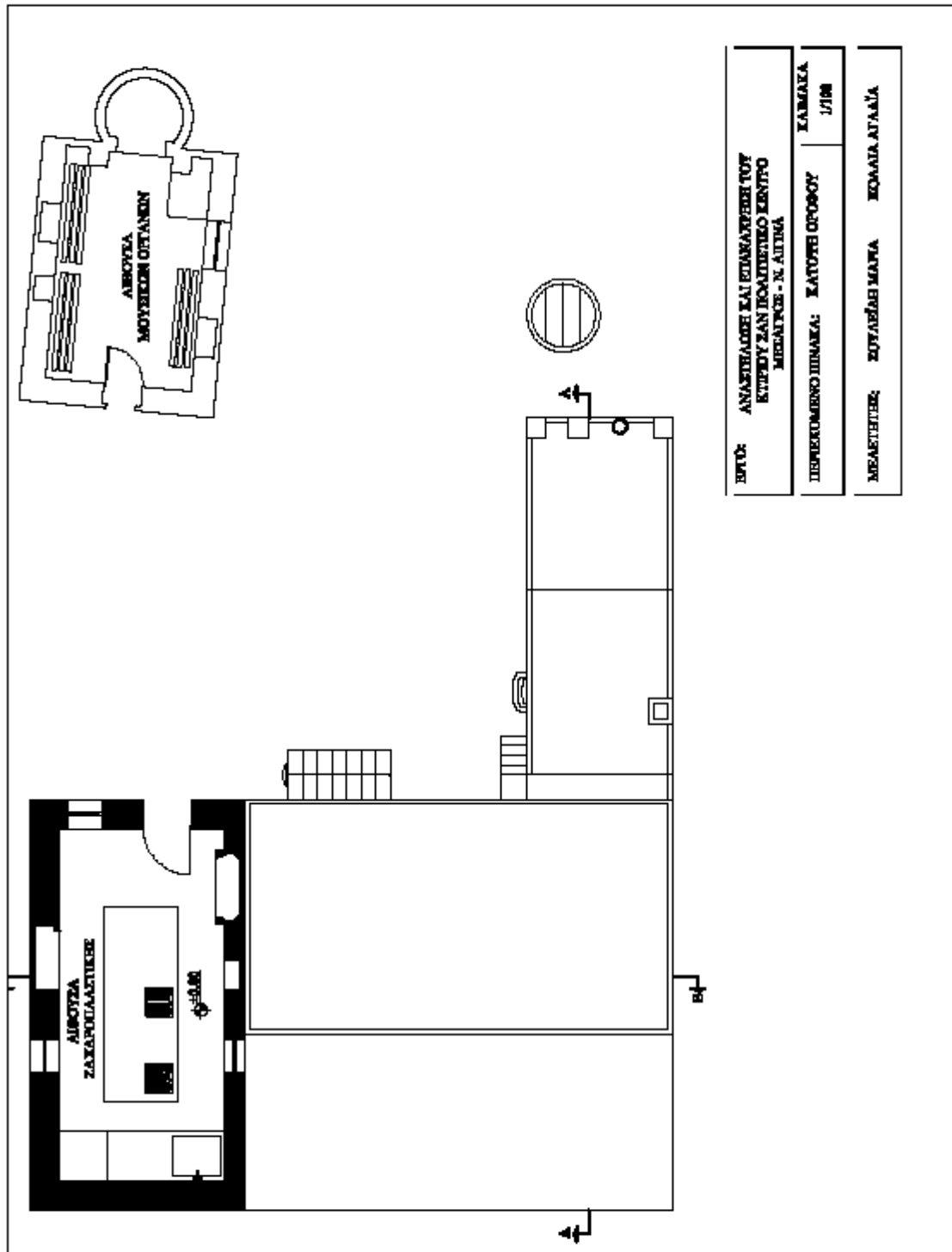
Ο υπόγειος χώρος θα φιλοξενεί μία αίθουσα κεραμικής, μία αίθουσα ζωγραφικής, αλλά και έναν ενιαίο χώρο φωτογραφίας με την δυνατότητα μύησης στα μυστικά του σκοτεινού θαλάμου (dark room).

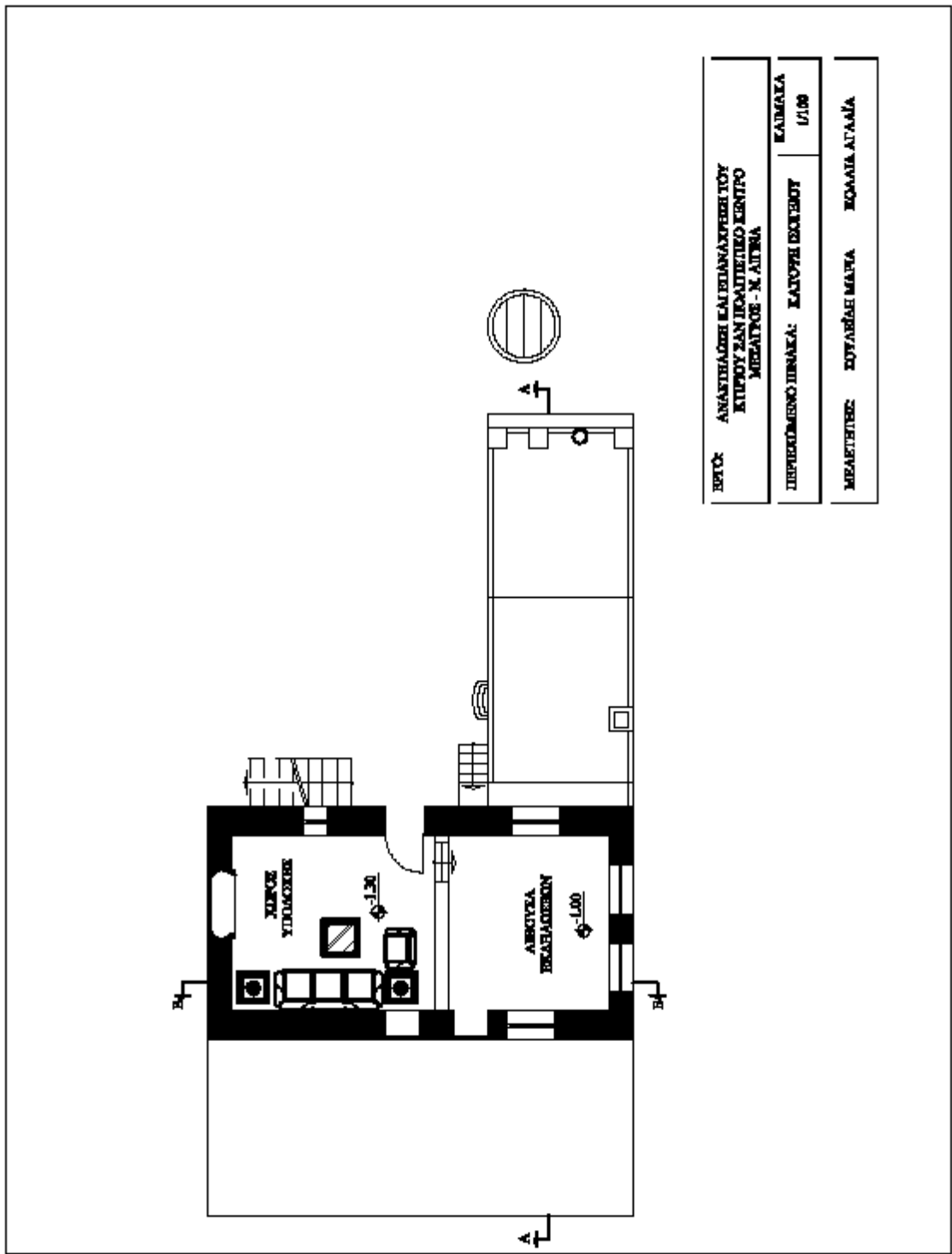
Τέλος στο κτίριο της αυλής θα λειτουργεί αίθουσα χορού, τόσο παραδοσιακού όσο και μοντέρνου, που θα λειτουργεί και σαν αίθουσα εκμάθησης μουσικών οργάνων.

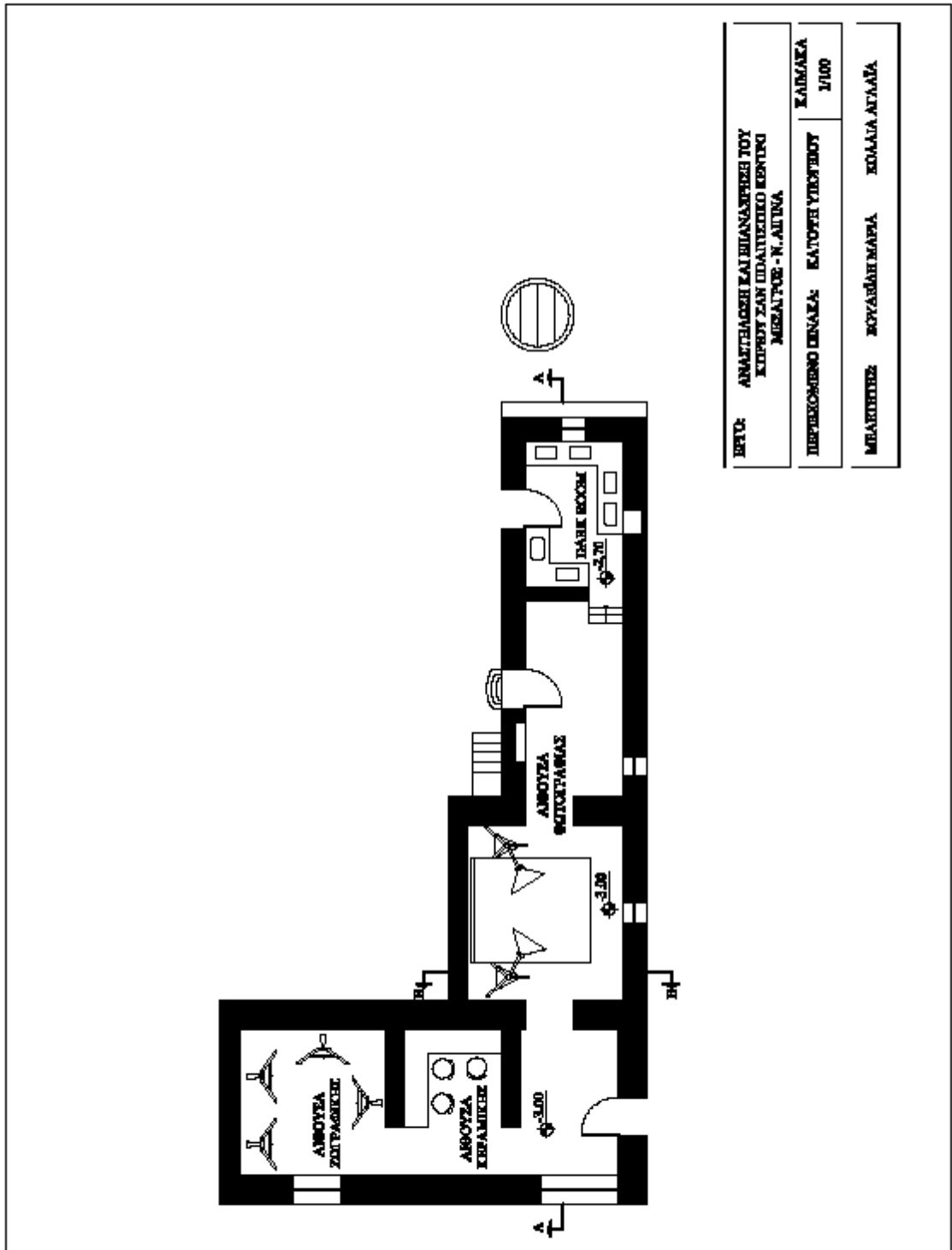
Χρωματική κάτοψη πρότασης

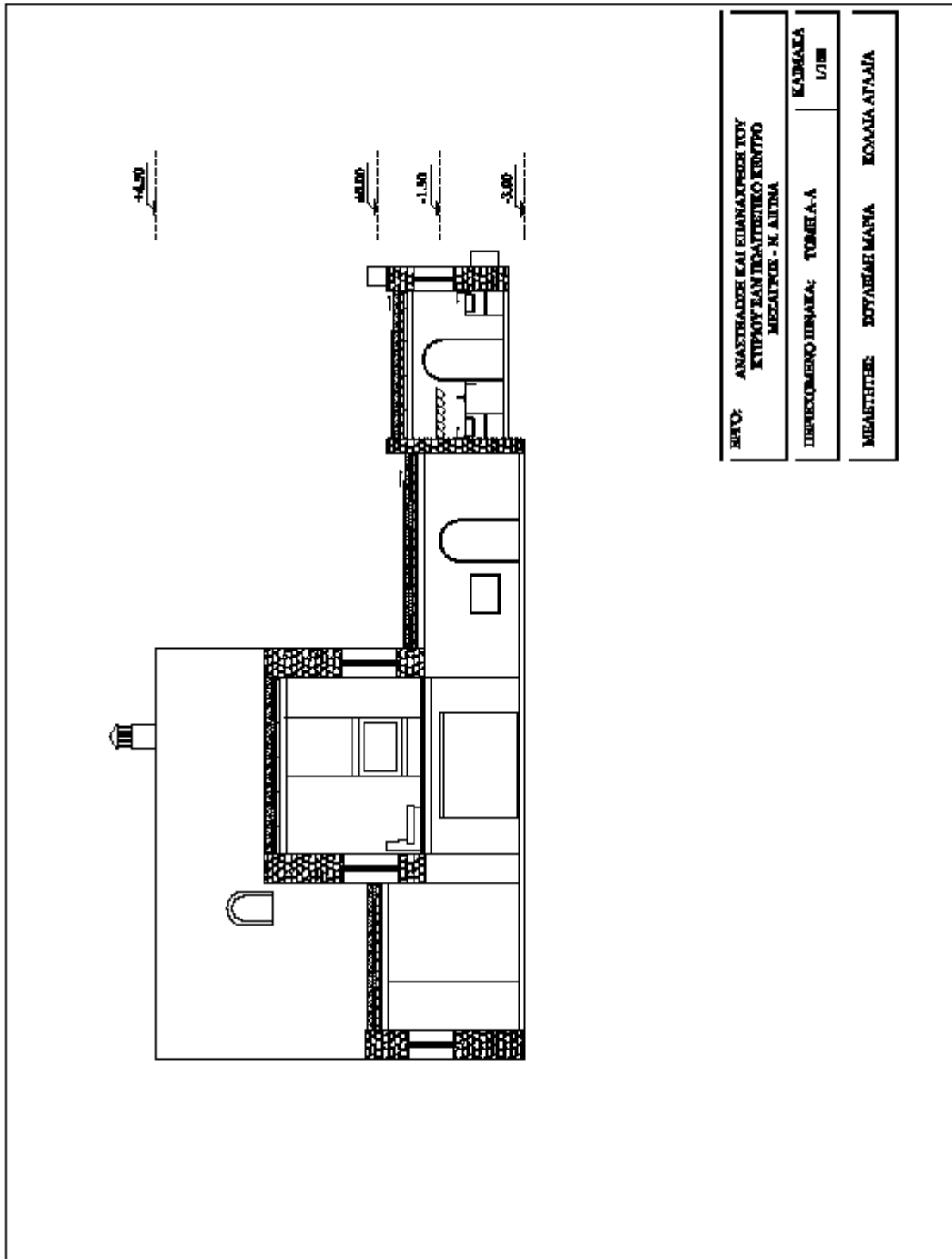
3.4 Σχέδια 2^{ης} πρότασης σε κλίμακα 1/100

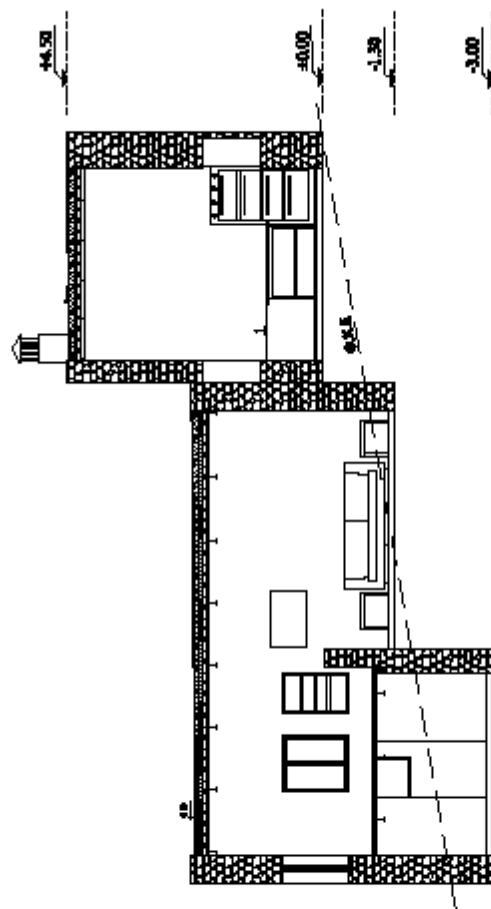

ΕΡΓΟ: ΑΝΑΓΕΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΗΜΑΝΣΗ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΚΑΝ ΙΣΤΑΙΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΣΑΙΤΙΟΥ - Ν. ΑΙΤΩΝΑ	
ΠΡΟΚΟΜΜΕΝΟ ΕΙΝΑΙ: ΚΑΤΟΧΗ ΥΠΟΚΕΝΤΡΟΥ	ΚΑΙΝΑΚΑ 2/100
ΜΕΛΗΤΗΡΗΣ: ΚΟΥΡΒΑΝΗΣ ΜΑΡΙΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΥΤΑΙΑ

ΕΡΓΟ: ΑΝΑΣΤΗΛΑΞΗ ΚΑΙ ΕΚΜΑΧΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΤΙΦΟΥ ΣΑΝΙΤΑΡΙΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝ - Ν. ΑΙΤΩΝΑ	
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ: ΤΟΜΕΙΑ-Α	ΚΑΔΜΑΚΑ 1/111
ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ: ΔΟΥΛΑΒΕΛ ΜΑΡΙΑ	ΕΚΔΑΤΑ ΑΥΤΑΥΤΑ

ИРТО: АНАСТАСИИ КАЈ ИРИНАКЕРИИ ТОВ
 КИРСИЈ САНДИКОВИКИ КУРТИО
 МБАТИЌИ - Н. АИТНА

ИРВИКОМНО ИИИИИИ: ТОВИИИИИ	КАИИИИИ
	1/100

ИИИИИИИИИИ: ИИИИИИИИИИИИИИ	ИИИИИИИИИИИИИИ

Συμπεράσματα

Ένα ακόμη κομμάτι του λαϊκού πολιτισμού της χώρας μας, το οποίο δημιουργήθηκε με την υπομονή, το μεράκι και την καλαισθησία του λαού μας, ένα αυθεντικό λαϊκό δημιούργημα που για αιώνες υπήρξε άρρηκτα συνδεδεμένο με την οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική ζωή του λαού μας, η λαϊκή αρχιτεκτονική, άρχισε να χάνεται.

Με την εργασία αυτή προσπαθήσαμε να παρουσιάσουμε την οικία του Αλέξανδρου Ροδάκη, ενός απλού τεχνίτη πέτρας, ο οποίος με την μαστοριά, το μεράκι του και τις ανάγκες του ιδίου και της οικογένειάς του κατάφερε να συμβάλει στην πολιτιστική κληρονομία μας και να δημιουργήσει ένα μοναδικό, σε αξία, μνημείο.

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε κατά την διάρκεια της εκπόνησης της πτυχιακής εργασίας ήταν αρκετές. Καταρχήν, μετά από επιμονή αρκετών μηνών καταφέραμε να εντοπίσουμε τους σημερινούς ιδιοκτήτες της οικίας. Δεν μπορέσαμε όμως να μιλήσουμε μαζί τους, ώστε να ακούσουμε και την δική τους άποψη για το μέλλον του. Επίσης η φωτογράφιση έγινε με αρκετά εμπόδια, λόγω της κατάρρευσης. Γι' αυτό το λόγο δεν μπορέσαμε να έχουμε φωτογραφίες από όλους τους χώρους. Ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα κατά την διάρκεια της πτυχιακής εργασίας ήταν η ελλιπής βιβλιογραφία. Παρά το γεγονός ότι η οικία Ροδάκη είναι ευρέως γνωστή, ιδιαίτερα στους αρχιτέκτονες αλλά και στους ντόπιους, δεν υπάρχει αρκετό καταγεγραμμένο υλικό.

Κανείς δεν πρέπει να εθελουφλεί, νομίζοντας ότι οι επόμενες γενιές θα στραφούν προς τον παραδοσιακό τρόπο ζωής, αφού αυτός έχει περάσει ανεπιστρεπτί. Απλά πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι.....

.....Η προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς είναι ευθύνη όλων μας και για την εφαρμογή της θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η συνέχεια της υφιστάμενης κοινωνικής και φυσικής πραγματικότητας στις κοινότητες, αγροτικές και αστικές. Το μέλλον δεν μπορεί και δεν πρέπει να χτίζεται σε βάρος του παρελθόντος.....

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αίγινα της Πέτρας. Ομάδα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης λυκείου Αίγινας. Με την υποστήριξη του Δήμου Αίγινας. Αίγινα 1998 – 1999.
- Το σπίτι του Ροδάκη στην Αίγινα. Τζούλιο Καίμη – Klaus Vrieslander. Εκδόσεις : Ακρίτας. Α΄ έκδοση: Αθήνα 1934, επανέκδοση: Αίγινα 1993
- Η λαϊκή Αρχιτεκτονική της Αίγινας. Δημ. Β. Βασιλειάδης. Ανάτυπο. Αθήνα 1957.
- Κήρυξ της Αιγίνης. Μηνιαίο όργανο των απανταχού Αιγινήτων. Εκδόσεις. Ι. Β. Λυκούρης. Αίγινα, 1947-50.
- <http://www.dimosaigninas.com>
- <http://lyk-aigin.att.sch.gr>
- <http://www.aegina.com.gr>
- <http://hellas.teipir.gr>
- <http://spitirodaki.blogspot.com>

Νομοθετικά Διατάγματα – Υπουργικές αποφάσεις

Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τεύχος Δεύτερο.
Αριθμός φύλλου 1252. 27 Σεπτεμβρίου 2001.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Περιεχόμενα

ΦΕΚ 1252/27-09-2001.....	110-112
Πίνακας 1 (σχέδια).....	2
Πίνακας 2- φωτογραφικό αρχείο.....	3-6

17185

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 1252

27 Σεπτεμβρίου 2001

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

- Κατανομή υπηρετούντος προσωπικού του πρώην ΤΕ-ΑΠΑΕΛ και των θέσεων που κατέχει μεταξύ ΙΚΑ και ΤΑΠΑΕΛ..... 1
- Τροποποίηση της ΔΥ1δ/2928/19.2.2001 (Φ.Ε.Κ. 231/6.3.2001 τ. Β') απόφασης τροποποίησης Συμβουλίου Κρίσης και Επιλογής Ιατρικού και Οδοντιατρικού Προσωπικού Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων (Σ.Κ.Ε.Ι.Ο.Π.Ν.Ι.) του 1ου Συγκροτήματος της Περιφέρειας Αττικής για τις ειδικότητες της Αλλεργιολογίας, Ανασθησιολογίας, ... Φυσικής Ιατρικής και Αποκατάστασης και Οδοντιατρικής, 2
- Τροποποίηση της ΔΥ1α/21414/10.12.1997 Ο.Ε. (ΦΕΚ 1120/18.12.1997 τ. Β') απόφασης συγκρότησης Συμβουλίου Κρίσης και Επιλογής Ιατρικού και Οδοντιατρικού Προσωπικού Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων (Σ.Κ.Ε.Ι.Ο.Π.Ν.Ι.) του 2ου Συγκροτήματος Νοσ/μείων Νομού Αττικής για τις ειδικότητες της Αγγειοχειρουργικής, Αιματολογίας, ... Ψυχιατρικής και Ωτορινολαρυγγολογίας..... 3
- Τροποποίηση της Δ1α/2733/27.3.1998 (Φ.Ε.Κ. 345/10.4.1998 τ.Β') απόφασης, που αφορά «Συγκρότηση Συμβουλίου Κρίσης και Επιλογής Ιατρικού και Οδοντιατρικού Προσωπικού Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων (Σ.Κ.Ε.Ι.Ο.Π.Ν.Ι.) για την ατομική κρίση, την ανανέωση της θητείας, τη μονιμοποίηση και την εξέλιξη των υπηρετούντων γιατρών του Ε. ΣΥ. του Π. Γ. Ν. Μαιευτήριο «ΕΛΕΝΑ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ»..... 4
- Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου και έργου τέχνης του συνόλου των κτισμάτων που συγκροτούν την οικία Αλ. Ροδάκη στο Μεσαγρό Αιγίνης και καθορισμός ζώνης προστασίας περιβάλλοντος χώρου της παραπάνω ιδιοκτησίας..... 5
- Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου κτιρίου του συγκροτήματος πρώην «Κλωστήρια Λαυρίου Α.Ε.» (Δέδε) στο λιμάνι του Λαυρίου (Ν. Αττικής). Μη χαρακτηρισμός των κτιρίων 2, 3, 4, 5, 6 και 7 στο συνημμένο τοπογραφικό σκαρίφημα..... 6
- Χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας Μουσικής Σχολής, στην Ιφιγένεια Μανσειώτη, 7

- Μεταβίβαση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας Ανώτερης Σχολής Χορού..... 8
- Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου της οικίας Σπύρου Γερακάρη στη θέση «Σωτηριώτισσα» στο Κοντόκαλι Κέρκυρας, 9
- Κατάργηση μονίμου καταφυγίου άγριας ζωής στην περιοχή «Μελέτης» Δήμου Αιγείρου Ν. Ροδόπης Περιφέρειας Ανατ. Μακεδονίας - Θράκης, 10

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

- 2 Αριθ. Φ 201/4762 (1)
Κατανομή υπηρετούντος προσωπικού του πρώην ΤΕΑ-ΠΑΕΛ και των θέσεων που κατέχει μεταξύ ΙΚΑ και ΤΑ-ΠΑΕΛ.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

- Έχοντας υπόψη:
1. Τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 8 του Ν. 2335/95 (ΦΕΚ 185/5.9.1995 τ.Α').
 2. Το Π.Δ. 82/19.3.2001 (ΦΕΚ 66/τ.Α'/6.4.2001) «Συγχώνευση του κλάδου Επικουρικής Ασφάλισης του Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Πρόνοιας και Ασθένειας Εργαζομένων στα Λιμάνια (ΤΕΑΠΑΕΛ) στον Τομέα Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών που λειτουργεί στο ΙΚΑ (ΙΚΑ-TEAM) και μετονομασία του ΤΕΑΠΑΕΛ».
 3. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται πρόσθετη οικονομική επιβάρυνση σε βάρος των προϋπολογισμών ΙΚΑ και ΤΑΠΑΕΛ.
 4. Την 80027/8.5.2000 (ΦΕΚ 610/Β'/9.5.2000) απόφαση ανάθεσης αρμοδιοτήτων στους Υφυπουργούς Εργασίας και Κοιν. Ασφαλίσεων, αποφασίζουμε:
- Κατανέμουμε μεταξύ του Ιδρυματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ) και του Ταμείου Πρόνοιας και Ασθένειας Εργαζομένων στα Λιμάνια ΤΑΠΑΕΛ) το υπηρετούν κατά τη δημοσίευση του Π.Δ. 82/2001 (ΦΕΚ 66/6.4.2001, τ. Α') προσωπικό του πρώην Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Πρόνοιας και Ασθένειας Εργαζομένων στα Λιμάνια (ΤΕΑΠΑΕΛ) με τις θέσεις που κατέχει, ως εξής:

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 14 Σεπτεμβρίου 2001

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Αριθ. ΔΥ1δ/13536

(3)

Τροποποίηση της ΔΥ1α/21414/10.12.1997 Ο.Ε. (ΦΕΚ 1120/18.12.1997 τ. Β') απόφασης συγκρότησης Συμβουλίου Κρίσης και Επιλογής Ιατρικού και Οδοντιατρικού Προσωπικού Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων (Σ.Κ.Ε.Ι.Ο.Π.Ν.Ι.) του 2ου Συγκροτήματος Νοσ/μείων Νομού Αττικής για τις ειδικότητες της Αγγειοχειρουργικής, Αιματολογίας, ... Ψυχιατρικής και Ωτορινολαρυγγολογίας.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του Ν.Δ. 2592/53 (Φ.Ε.Κ. 254/53 τ.Α').
 2. Τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1 του Ν. 1278/82 (Φ.Ε.Κ. 105 τ.Α') όπως αντικαταστάθηκε από την παρ. 1 του άρθρου 44 του Ν. 1759/88 (Φ.Ε.Κ. 50 τ.Α').
 3. Τις διατάξεις του άρθρου 37 παρ. 1 του Ν. 2519/1997 (Φ.Ε.Κ. 165/21.8.1997 τ. Α') «Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός του Εθνικού Συστήματος Υγείας, οργάνωση των υγειονομικών υπηρεσιών, ρυθμίσεις για το φάρμακο και άλλες διατάξεις».
 4. Τις διατάξεις του άρθρου 15 του Ν. 2889/2001 (ΦΕΚ 37/2.3.2001 τ. Α') «Βελτίωση και εκσυγχρονισμός του Εθνικού Συστήματος Υγείας και άλλες διατάξεις».
 5. Την απόφασή μας ΔΥ1α/21414/10.12.1997 Ο.Ε. (ΦΕΚ 1120/18.12.1997 τ. Β') όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα.
 6. Το γεγονός ότι ο Χωματάς Στυλιανός δεν είναι πλέον ιατρός του Ε.Σ.Υ.
 7. Το 1917/3.8.2001 έγγραφο του Πανελληνίου Ιατρικού Συλλόγου, αποφασίζουμε:
 1. Τροποποιούμε την ανωτέρω (5) σχετική απόφασή μας και διορίζουμε στο Συμβούλιο Κρίσης και Επιλογής Ιατρικού και Οδοντιατρικού Προσωπικού Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων (Σ.Κ.Ε.Ι.Ο.Π.Ν.Ι.) του 2ου Συγκροτήματος Νοσ/μείων του Νομού Αττικής στην ειδικότητα της Νευροχειρουργικής, τακτικό μέλος ως Κριτή - Εισηγητή για την κρίση Επιμελητών τον Κορδιογή Νικόλαο, Δ/ντή στο Π.Α.Ο.Ν. Αθηνών «Ο ΑΓΙΟΣ ΣΑΒΒΑΣ», σε αντικατάσταση του Χώματα Στυλιανού, που έχασε την ιδιότητα με την οποία διορίστηκε.
 2. Η θητεία του ανωτέρω διοριζόμενου λήγει μαζί με το υπόλοιπο της θητείας των άλλων μελών του Συμβουλίου.
 3. Κατά τα λοιπά ισχύει η ανωτέρω τροποποιούμενη απόφαση, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα.
- Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 14 Σεπτεμβρίου 2001

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Αριθ. ΔΥ1δ/12651

(4)

Τροποποίηση της Δ1α/2733/27.3.1998 (Φ.Ε.Κ. 345/10.4.1998 τ.Β') απόφασης, που αφορά «Συγκρότηση Συμβουλίου Κρίσης και Επιλογής Ιατρικού και Οδοντιατρικού Προσωπικού Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων (Σ.Κ.Ε.Ι.Ο.Π.Ν.Ι.) για την ατομική κρίση, την ανανέωση της θητείας, τη μονιμοποίηση και την εξέλιξη των υπηρετούντων γιατρών του Ε. ΣΥ. του Π. Γ. Ν. Μαιευτήριο «ΕΛΕΝΑ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ»

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του Ν.Δ. 2592/53 (Φ.Ε.Κ. 254/53 τ.Α').
 2. Τις διατάξεις του άρθρου 37 παρ. 6 και άρθρο 18 παρ. 2 του Ν. 2519/97 (Φ.Ε.Κ. 165/21.8.97 τ.Α') «Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός του Εθνικού Συστήματος Υγείας, οργάνωση των υγειονομικών υπηρεσιών, ρυθμίσεις για το φάρμακο και άλλες διατάξεις».
 3. Τις διατάξεις του άρθρου 15 του Ν. 2889/2001 (Φ.Ε.Κ. 37/2.3.2001 τ. Α') «Βελτίωση και Εκσυγχρονισμός του Εθνικού Συστήματος Υγείας και άλλες διατάξεις».
 4. Την Δ1α/2733/27.3.1998 (Φ.Ε.Κ. 345/10.4.1998 τ.Β') απόφασή μας, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα.
 5. Το γεγονός ότι ο Ελευθεριάδης Παρασκευάς απεβίωσε.
 6. Το γεγονός ότι ο Παπαγεωργίου Ηρακλής δεν είναι πλέον γιατρός του Ε.Σ.Υ.
 7. Το οικ. 2930/17.7.2001 έγγραφο του Κεντρικού Συμβουλίου Υγείας, αποφασίζουμε:
 1. Τροποποιούμε την ανωτέρω (4) σχετική απόφασή μας και διορίζουμε στο ΣΚΕΙΟΠΝΙ για την ατομική κρίση, την ανανέωση της θητείας, τη μονιμοποίηση και την εξέλιξη των υπηρετούντων γιατρών του Ε.Σ.Υ. στο Π.Γ.Ν. Μαιευτήριο «ΕΛΕΝΑ ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ», στην Ειδικότητα της Μαιευτικής - Γυναικολογίας, τακτικό μέλος για την κρίση Δ/ντών και Επιμελητών τον Μπαλφούσια Φαίδωνα, Δ/ντή στο Π.Γ.Ν. Αθηνών «ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ», σε αντικατάσταση του Ελευθεριάδη Παρασκευά, που απεβίωσε, με αναπληρωτή του τον Γιαννίκο Λάμπρο, Δ/ντή στο Π.Γ.Ν. Αθηνών «ΛΑΪΚΟ» σε αντικατάσταση του Παπαγεωργίου Ηρακλή, που έχασε την ιδιότητα με την οποία διορίστηκε.
 2. Η θητεία των ανωτέρω διοριζόμενων, λήγει μαζί με τη θητεία των υπολοίπων μελών του συμβουλίου.
 3. Κατά τα λοιπά ισχύει η ανωτέρω (4) σχετική απόφασή μας, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα.
- Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 14 Σεπτεμβρίου 2001

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Αριθ. ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/963/46628

(5)

Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου και έργου τέχνης του συνόλου των κτισμάτων που συγκροτούν την οικία Αλ. Ροδάκη στο Μεσαγρό Αγίνης και καθορισμός ζώνης προστασίας περιβάλλοντος χώρου της παραπάνω ιδιοκτησίας.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:
 - α) Του Ν. 1558/85 «Περί Κυβέρνησης και Κυβερνητικών Οργάνων», που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 137/Α/26.7.85».

β) Του άρθρου 52 του Ν. 5351/32 «Περί Αρχαιοτήτων» όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 14 και 17 του Ν.Δ. 216/1943 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 32 παρ. 5 του Ν. 1337/1983 και ισχύει.

γ) Του Ν. 1469/50 «Περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενεστέρων του 1830».

δ) Του Ν. 2039 «Περί Κύρωσης της Σύμβασης για την προστασία της αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης» Φ.Ε.Κ. 61/Α/13.4.92).

ε) Του Ν. Δ. 941/77 «Περί Οργανισμού του ΥΠΠΕ».

ζ) Το Π.Δ. 161/26.4.84 (Φ.Ε.Κ. 54/Α/30.4.84) «περί ανακατανομής αρμοδιοτήτων των Υπουργείων ΥΠΠΕ-ΥΧΟΠ».

2. Την ΥΑΥΠΠΟ/ΓΝΟΣ/57631/21.11.97 (Φ.Ε.Κ. 1080/τ.Β/5.12.97) με την οποία τροποποιείται η παρ. 8 του άρθρου 6 της ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΝΟΣ/49095/30.10.91 (Φ.Ε.Κ. 987/τ.Β/28.11.91) «Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων Υπουργού και δικαιώματος υπογραφής «Με εντολή Υπουργού» στους Γεν. Γραμματείς, Γεν. Διευθυντές και Προϊσταμένους των Δ/νσεων, Τμημάτων και Γραφείων της Κεντρικής Υπηρεσίας του ΥΠΠΟ.

3. Την εισήγηση της 1ης Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων και τα λοιπά στοιχεία του φακέλου.

4. Την ομόφωνη γνωμοδότηση του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων με αριθμό 6/8.3.2001, αποφασίζουμε:

Χαρακτηρίζουμε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο και έργο τέχνης που χρειάζεται ειδική κρατική προστασία σύμφωνα με τις διατάξεις των Ν. 1469/50 και 2039/92, το σύνολο των κτισμάτων που αποτελούν την οικία Αλ. Ροδάκη, στο Μεσαγρό Αιγίνης με περιβάλλοντα χώρο στα όρια της κατατημένης ιδιοκτησίας, διότι πρόκειται για εξαιρετικό δείγμα παραδοσιακής Αιγινίτικης αρχιτεκτονικής με ιδιαίτερα αξιολογικά διακοσμητικά στοιχεία, απόλυτα ενταγμένο στο φυσικό τοπίο.

Επίσης αποτελεί χαρακτηριστικό σημείο αναφοράς για το νησί της Αίγινας και είναι σημαντικό για τη μελέτη της ιστορίας της ελληνικής αρχιτεκτονικής.

Η παρούσα απόφαση να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 6 Σεπτεμβρίου 2001

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Αριθ. ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/1921/46931 (6)

Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου κτιρίου του συγκροτήματος πρώην «Κλωστήρια Λαυρίου Α.Ε.» (Δέδε) στο λιμάνι του Λαυρίου (Ν. Αττικής). Μη χαρακτηρισμός των κτιρίων 2, 3, 4, 5, 6 και 7 στο συνημμένο τοπογραφικό σκαρίφημα.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

α) Του Ν. 1558/85 «Περί Κυβέρνησης και Κυβερνητικών Οργάνων» που δημοσιεύθηκε στο Φ.Ε.Κ. 137/26.7.85.

β) Του άρθρου 52 του Ν. 5351/32 «Περί Αρχαιοτήτων» όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 14 και 17 του Ν.Δ. 216/1943 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 32 παρ. 5 του Ν. 1337/1983 και ισχύει.

γ) Του Ν. 1469/50 «περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενεστέρων του 1830».

δ) Του Ν. 2039/92 «περί Κύρωσης της Σύμβασης για την προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης» (Φ.Ε.Κ. 61/Α/13.4.92).

ε) Του Π.Δ. 941/77 «περί Οργανισμού του ΥΠΠΕ».

ζ) Του Π.Δ. 161/26.4.84 (Φ.Ε.Κ. 54/Α/30.4.84) «περί ανακατανομής αρμοδιοτήτων των Υπουργείων ΥΠΠΕ-ΥΧΟΠ».

2. Την Υπουργική Απόφαση ΥΠ.ΠΟ/ΓΝΟΣ/57631/21.11.97 (Φ.Ε.Κ. 1080/Β/5.12.97) με την οποία τροποποιείται η παρ. 8 του άρθρου 6 της Υ.Α./ΥΠ.ΠΟ/ΓΝΟΣ/49095/30.10.91 (Φ.Ε.Κ. 987/Β/28.11.91) «περί μεταβίβασης αρμοδιοτήτων Υπουργού και δικαιώματος υπογραφής» με εντολή Υπουργού «στο Γενικό Γραμματέα, τους Γεν. Διευθυντές και τους Προϊσταμένους των Διευθύνσεων, Τμημάτων και Γραφείων της Κεντρικής Υπηρεσίας του ΥΠ.ΠΟ.

3. Την εισήγηση της 1ης Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων και τα λοιπά στοιχεία του φακέλου που έχει συντάξει η Υπηρεσία μας.

4. Την ομόφωνη γνωμοδότηση του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων με αριθμό Πρακτικού 16/7.6.2001 καθώς και την κατά πλειοψηφία γνωμοδότηση ως προς το κτίσμα υπ' αριθμ. 2, αποφασίζουμε:

Χαρακτηρίζουμε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο το κτίριο υπ' αριθμ. 1 του συνημμένου τοπογραφικού σκαριφήματος του συγκροτήματος πρώην «Κλωστήρια Λαυρίου Α.Ε.» (Δέδε), διότι αποτελεί χαρακτηριστικό κτίσμα του τέλους του 19ου αιώνα, το οποίο δεσπόζει στο λιμάνι του Λαυρίου και έχει άρρηκτα συνδεθεί με την εικόνα και την ιστορία της πόλης και του λιμανιού.

Ορίζουμε ως περιβάλλοντα χώρο του διατηρητέου κτίσματος όλο το Ο.Τ. 195 (που σημειώνεται με τα στοιχεία Α-Β-Γ-Δ-Ε-Ζ-Α) που βρίσκεται το συγκρότημα «Κλωστήρια Λαυρίου Α.Ε.».

Τα σχέδια τυχόν νέων κτισμάτων τα οποία θα αναγερθούν στον παραπάνω περιβάλλοντα χώρο του ιστορικού διατηρητέου κτιρίου θα πρέπει να υποβληθούν για έλεγχο στην αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού.

Δεν χαρακτηρίζονται τα κτίρια υπ' αριθμ. 2, 3, 4, 5, 6 και 7 του ιδίου συγκροτήματος διότι δεν συγκεντρώνουν τα στοιχεία εκείνα που ορίζουν οι νόμοι 1469/50 και 2039/92.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 11 Σεπτεμβρίου 2001

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ